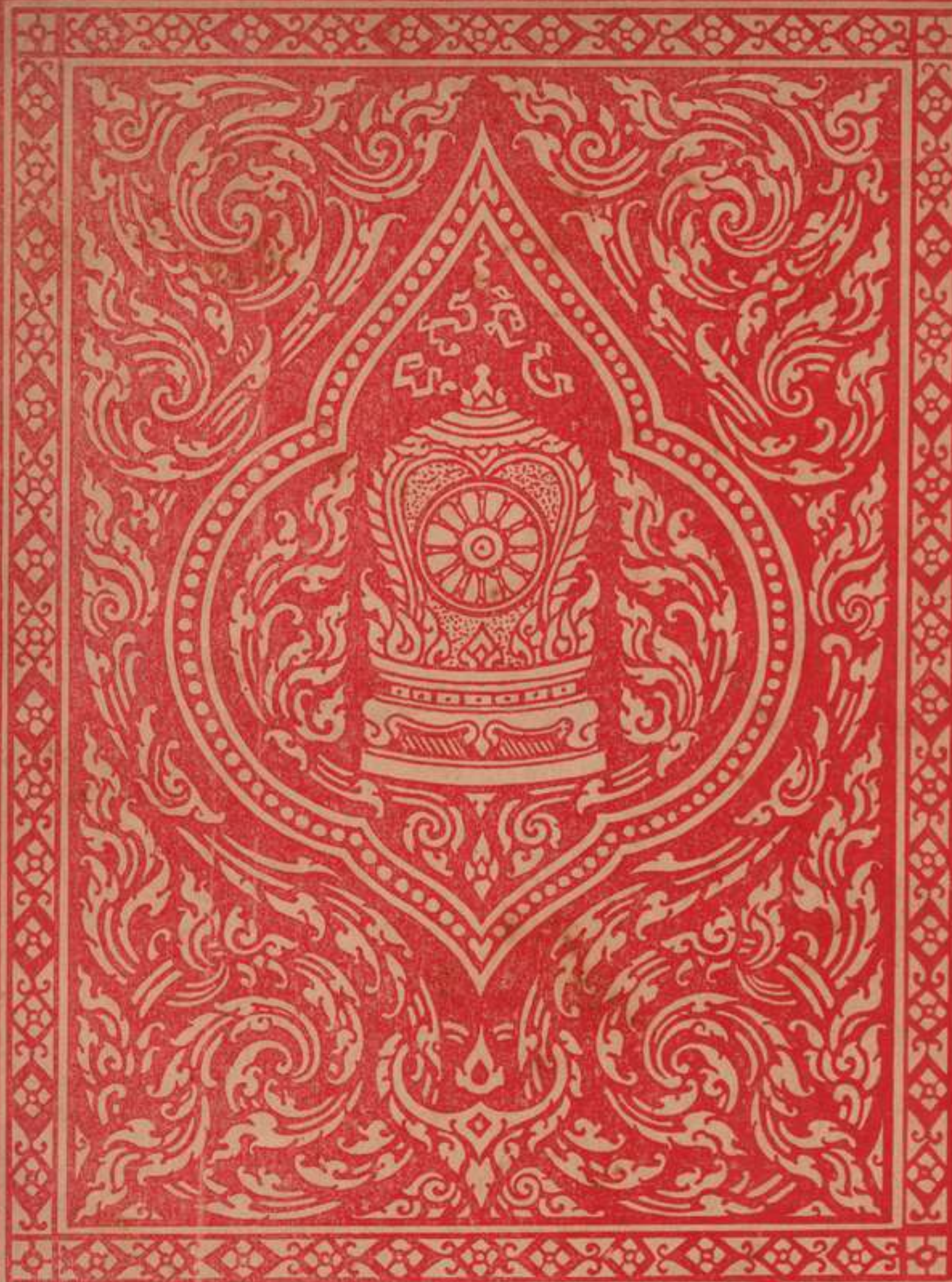

294.301
W 419 ๓

หนังสือ
ทศบารมีวิภาค
พ.ศ. ๒๔๓๐

หอสมุดแห่งชาติรัชมังคลาภิเษก
จันทบุรี

หนังสือ

ศิลปกรรมวิภาค

ของ

พระอุบาลีคุณูปมาจารย์ สิริจนฺโท (จันทร์)

วัดบรมนวาส

แสดงใน พ.ศ. ๒๔๗๐

ด้วยอธิบดีงานการ

จาก ๓๓ ก.ล. ๒๓๓๗๓๓

លេខរៀង

១៧

លេខរៀង

294.301

លេខរៀង

W419 ២

លេខរៀង

លេខរៀង

៥ ៣២៧ ៤៣២៧ ១.២

(លេខ) ១៣៣៣៣ ២៣៣៣៣៣៣៣៣៣៣៣

លេខរៀង

០៦៣៧ ៣ ៣ ៣៣៣៣

สิทธิการีย ยาแก้บ้าง ท่านให้กดน้ำใจเต็ดเอา ยอดน้อย หน้า
๘ ยอด มาขยี้ ใส่น้ำในถ้วยชา ดื่ก ๑ ช้อนมือ (ของคุต) ครอบเอาแต่น้ำ
ให้เอาน้ำตากตโหนด ละลาย พอควร ทำกินให้ได้ ๘ วัน หาย แด ๆ

สิทธิการีย ยาแก้บั้งสาวะพิการทำให้ปวดร่ำไป ท่านให้
เอากระดาดฟาง ๑ น้ำตากกรวด ๑ ให้ไปซื้อเอา อย่าง ละ ๑ ตำลึง
เป่นยา เกร็ดให้เอามาต้ม กินให้ อิ่ม หาย แด ๆ

สิทธิการีย ยาแก้ตะมอย ท่านให้เอาต้นกระบองเพชร กับต้น
มะลอกอ ต้มด้วย น้ำชาจเข้ ร่ม ถ้าอุ่นพอใช้ได้ให้แช่ต่อ
ไป หาย แด ๆ

สิทธิการีย ยาแก้ไฟไหม้ น้ำร้อน ดวก ท่านให้เอาหัวหอม
ตำพอกบ่อย ๆ ถ้าร้อน แล้วให้แกะทิ้ง พอกใหม่ จน หาย พิษ
หาย แด ๆ

สิทธิการีย ยาแก้ปากเมื่อย ท่านให้เอารากหมาก ๑ รากคาต
๑ เทียนดำ ๑ พอ ส้ม ควร ชมัน อ้อย ๕ แว่น ลง พระเจ้า ๕ พระ
องค์ ให้เอาต้น กระเพรา โทน ๑ ต้ม ต้ม อม บ่อย ๆ หาย แด ๆ

ตำนานเทศน์เช้าวันแรม ๘ ค่ำ เดือน ๑๑

อิทานิ อฏฐมี ทิวเส สมนุปีติตาย พุทธปริสาย กาจ
 ฌมมิกถา กถียเต ทานปารมี สีลปารมี เนกขัมมปารมี
 ปญญาปารมี วิริยปารมี ขนุตติปารมี สัจจปารมี อธิฏฐานปารมี
 เมตตาปารมี อุเปกขาปารมีติ อิมสฺส ฌมมปริยายสฺส อตฺถโก
 สาธายสมนุเตหิ สกุกจํ โสตพฺโพติ ฯ

ณ วันนี้เป็นวันอฏฐมีคือที่ ๘ แห่งกาฬมัทธกพุทธบริษัทได้
 มายังต้นนิบาตประชุมกัน เพื่อจะฟังพระธรรมเทศนาตามกาดนิยมน
 แดะได้พร้อมกันกระทำสักการบูชาพระรัตนตรัย ด้วยอามิสและปฏิบัติ
 มียกขึ้นซึ่งดอกไม้นิยมน แดะให้ว่า พระรัตนมุนี อันเป็นบุรพกิจใน
 เบื้องต้นเสร็จแล้ว บัดนี้เป็นโอกาสที่จักฟังพระธรรมเทศนา จะได้
 นำมาซึ่งบารมีธรรม อันองค์สมเด็จพระบรมศาสดาจารย์มาดัมพุทธเจ้า
 ได้ทรงบำเพ็ญมาแล้ว ต้นกาดยี่ดยาวนับแต่ได้รับพุทธทำนายว่า
 จะได้ตรัสรู้ เป็นพระรัตนมุนีมาดัมพุทธเจ้าองค์หนึ่งมีนามแต่โคตร
 ชื่อนั้นในกิตติขื่อนั้น ของพระพุทธเจ้าอนันตมีนามว่า ที่บังกรครั้งเป็น
 ตูเมธดาบสได้ สอดส่องขัณฑ์หากัดปเคษแด่นมหากัดปอีก จึงได้ตรัสรู้
 พระรัตนมาดัมโพธิญาณ ได้เป็นพระบรมศาสดาของพวกเราทั้งหลาย
 มีพระธรรมวินัยเป็นพยานอยู่ณ บัดนี้ คำที่ว่า กปป ว่ากัดปนั้น

ตูเปนกาดียัตถยานัก ตามที่ท่านนิยมไว้ดังนี้ สงวณฺณกุปฺป คือ
 กำหนดด้วยเขตต์อายุของมนุษย์คราวเจริญแต่ ๓๐ ปีทวีขึ้นไป ๓๐๐ ปี
 เต็มเข้าปี ๓ จนอายุของมนุษย์ทวีขึ้นไปถึงอสัณฺฑยปี นับเปนกัตถป
 หนึ่ง ชื่อว่า สงวณฺณกุปฺป แดกำหนดคราวเสื่อม คืออายุของมนุษย์
 ทวีขึ้นไปถึงอสัณฺฑยปีแล้ว ก็เสื่อมถอยลงมาตามลำดับ ๓๐๐ ปี
 ถดออกได้ปี ๓ จนอายุของมนุษย์ต่ำลงมาถึง ๓๐ ปี นับเปนกัตถป
 หนึ่ง ชื่อว่า วิวณฺณกุปฺป สงวณฺณกุปฺป วิวณฺณกุปฺป ทั้ง ๒ ปี
 ชื่อว่ายุคหนึ่ง เปนอันตรกัตถปหนึ่ง ๖๔ ยุคคือ ๖๔ อันตรกัตถป
 เปนมหากัตถปหนึ่ง พระพุทธเจ้าสร้างพระบารมีถึง ๔ อสัณฺฑย
 แดนมหากัตถปนี้ คิดๆ ดูก็น่ารำคาญเหลือเกิน ที่เกิดของสัตว์ผู้
 ยังไม่แน่นอนมี ๒ สถาน คือ สุกคติ ๓ ทุกคติ ๓ มนุษย์แสดวรรคชื่อ
 ว่า สุกคติ นรก เปต อสุรกาย ตีรจณาน ชื่อว่า ทุกคติ ถ้าสัตว์
 ผู้แน่นอนแล้ว คือตั้งแต่บรรพตพระโศคาแล้วขึ้นไป แต่ยังไม่ถึง
 พระอรหันต์ มีแต่สุกคติอย่างเดียว ถ้ายังไม่ถึงพระโศคา ชื่อว่า
 อนิยโตเปนสัตว์ไม่แน่นอน อาจจักไปทุกคติก็ได้ ถ้าได้สำเร็จพระ
 อรหันต์แล้วหมดคติ เสวยนิพพานสุข คือความสุขอันปราศจาก
 อามิส เปนชาติกายสิทธิ์เป็นเอกันตบรมสุข คือเป็นความสุขอย่าง
 สูงสุด สุดโดยส่วนเดียว อธิบายว่า เปนความสุขเกินโลก เพราะ
 พ้นความเกิดแก่เจ็บตาย ฯ พวกเราที่เป็นพุทธบริษัทควรจะพิจารณา
 ให้มาก การเวียนว่ายตายเกิดในกำเนิดภพน้อยใหญ่นี้ เทียบ

ความดีกับความทุกข์ ด้วยกันดู เห็นว่าความดีไม่พอแก้ความ
 ทุกข์แน่นอน แต่เพียงความป่วยไข้ หรือความตายเท่านั้น ก็ดั่ง
 หักความดีด้วยดี เพราะเหตุนี้ท่านผู้เต็มไปด้วยมหากรุณาได้
 พิจารณาเห็นกองทุกข์เหล่านี้ ว่าเป็นภัยอันสำคัญของโลก
 จึงปรากฏพุทธภูมิ สร้างพระบารมี บำเพ็ญพุทธการกกรรม เพื่อ
 ให้สำเร็จเป็นพระพุทธเจ้าอันกาดนาน กำหนด ๕ อสงชยบ้าง ๘
 อสงชยบ้าง ๑๖ อสงชยบ้าง นับด้วยมหาอัปป การที่ผู้ทนต์มาน
 ฝ่าฝืนความลำบากอยู่ในสังสารวัฏฐ์เช่นนั้น ข้อสำคัญก็คือประสงค์
 ว่า เมื่อได้ตรัสรู้สัมมาสัมโพธิญาณแล้ว จักได้เป็นนายกนำเวไนย
 สัตว์ ออกจากวัฏฐ์ทุกข์ เหมือน อย่างพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธ
 เจ้าผู้เป็นพระบรมครูของพวกเราทั้งหลาย นับแต่ได้ตรัสรู้สัมโพธิ
 ญาณแล้ว ก็ตั้งพระทัยประกอบพุทธกิจ เทียบประกาศพระพุทธ
 ศาสนา คือพระธรรมวินัยอันตั้งเขตต์อายุถึง ๔๕ พรรษา พระ
 องค์ผู้เดียวทรงตั้งสอนวางระเบียบแบบแผนเป็นพระวินัยบ้าง เป็น
 พระสูตรบ้าง เป็นพระปริมัตถ์บ้าง มากมายจนพวกเราตรวจตรา
 ไม่ตลอดทั่วถึงได้ คนๆ เดียวทำงานได้มากถึงเพียงนี้ จะเห็นว่า
 พระพุทธเจ้ามีความดีในโลกอย่างไรได้ ท่านทรงเสวยความดี
 ในธรรมต่างหาก อาศรัยพระมหากรุณาอันเต็มเปี่ยมในพระวรสัน
 ตาน ทรงประทานพระธรรมเทศนา ชักจูงผู้ยังไม่มีศรัทธาให้มี
 ศรัทธาขึ้น ผู้มีศรัทธาอยู่แล้วให้มีศรัทธายิ่งขึ้น จนให้ได้บรรลु

พระอรหันต์เป็นที่สุด ๆ พุทธบริษัทที่ย่อมทราบอยู่ด้วยกันทุกคนว่า
 พระพุทธเจ้าทรงตั้งสอน ประสงค์จะให้พวกเราพ้นทุกข์ในวัฏฏ
 สงสาร ถ้าผู้เชื่อจริง ทำจริง ก็ได้สำเร็จจริงตามพระพุทธประ
 สงค์จริงด้วย ก็พระธรรมที่พระองค์ นำมาตั้งสอนนั้น คืออะไร ก็
 คือพระบารมีธรรมที่พระองค์ ได้สร้างสมมาแต่อดีตโกฏีแห่งมหากัป
 เป็นอันมากนั่นเอง เพราะพระธรรมเหล่านั้นมีเต็มทีบริบูรณ์ ในพระ
 องค์ เพราะพระองค์สร้างมา พระองค์เป็นผู้ไม่จน จึงทรงพระ
 นามว่า ภควา ผู้มีภากยธรรมเป็นส่วนแจก รวมลงก็ได้แก่พระ
 บารมี ๓๐ ประการ คือ ทานบารมี บำเพ็ญทานให้เต็มรอบ • สีล
 บารมี บำเพ็ญศีลให้เต็มรอบ • เนกขัมมบารมี บำเพ็ญพรหม
 จรรย์ให้เต็มรอบ • ญานาบารมี บำเพ็ญทางปัญญาให้เต็มรอบ •
 วิริยบารมี บำเพ็ญความเพียรให้เต็มรอบ • ขันติบารมี บำเพ็ญ
 ขันติความอดทนให้เต็มรอบ • สัจจบารมี บำเพ็ญสัจจความจริง
 ให้เต็มรอบ • อธิฐานบารมี บำเพ็ญอธิฐานให้เต็มรอบ •
 เมตตาบารมี บำเพ็ญเมตตาให้เต็มรอบ • อุเบกขาบารมี บำเพ็ญ
 อุเบกขาให้เต็มรอบ • ๖ ธรรม ๓๐ ประการนี้ ชื่อว่าพุทธการกธรรม
 เป็นธรรมสำหรับพระพุทธเจ้า แต่ชื่อว่าโพธิสัตว์คตธรรม เป็นธรรม
 สำหรับโพธิสัตว์ผู้ปรารถนาพุทธภูมิชื่อว่าโพธิสัตว์ ต้องบำเพ็ญ
 ธรรม ๓๐ ประการนี้ให้เต็มรอบจึงจะได้สำเร็จ ข้อนึงแม้ พวก
 เราทั้งหลาย ผู้ปรารถนาจะสำเร็จโดยกุตระธรรม มีพระอรหันต์ผล

เปนที่สุด ก็นับในโพธิสัตว์ได้แผนกหนึ่งเหมือนกัน เพราะศัพท์ว่า
 โพธิสัตว์โตแปลว่าสัตว์ผู้จะตรัสรู้ อริยมรรคอริยผล ในพวกเรา
 ทั้งหลายที่มาประพฤติกตามพุทธโอวาทอยู่ทุกวันนี้ ก็ประสงค์จะ
 ให้สำเร็จโลกุตระธรรมด้วยกันทุกคนมิใช่หรือ จะเห็นไปว่าพระ
 พุทธเจ้าท่านสร้างบารมีมาเปนนักเปนหนา ท่านจึงสำเร็จ คนเช่น
 เราจะได้สร้างมาแต่ดึกก็มากน้อยก็ไม่รู้ ที่ไหนจักสำเร็จได้ อย่า
 คิดไปเช่นนั้น การสร้างบารมีใหญ่โตเช่นนั้น เปนหน้าที่ของพระพุท
 ธเจ้าต่างหาก พวกเราเปนแต่พุทธบริษัทรับแจกบริโลกเท่านั้น พระ
 พุทธเจ้าเปรียบเหมือนผู้ให้ทาน การสร้างสมโลกทรัพย์มาก ๆ
 เปนหน้าที่ของผู้ให้ทานต่างหาก พวกเราเปรียบเหมือนผู้รับทาน ไม่
 ต้องสร้างสมอะไรรับบริโลกเท่านั้นเปนพอ ในพระบารมี ๓๐ ประการ
 ที่พระพุทธรเจ้าทรงแจกให้เป็นทานแก่พวกเราทั้งหลายนี้ ถ้าผู้ใด
 ตั้งใจรับบริโลกคือทำจริง แต่อย่างเดียวก็น่าจะสำเร็จได้ บัดนี้
 จักแสดงพระบารมีทั้ง ๓๐ นั้น คิดเอาแต่อย่างพอใจ ในพระ
 บารมีประเภทหนึ่ง ๆ ซึ่งเห็นว่าพอจะทำตามได้ และอาจให้สำเร็จ
 มรรคผลนิพพานได้จริงด้วย มาเรียงลำดับไว้เปนกณฑ์ ๆ ให้
 พุทธบริษัทเลือกคิดปฏิบัติให้ต้องตามนิสัยของตน ๆ ๑ วันนี้จัก
 แสดงทานบารมีก่อน ทานนาม ชื่ออันว่าการให้ทานนี้ เปนพุทธ
 ประเพณีของพระพุทธรเจ้าทั้งหลาย ได้สร้างสมมาเต็มรอบแล้ว
 จึงได้นำมาแจกแก่พุทธบริษัท พุทธบริษัทผู้ได้รับแจก ก็ได้ปฏิบัติ

ดับกันมา แต่ครั้งพุทธกาลจนบัดนี้ ดวงกาดมานานถึง ๒๔๗๐ ปี
 แล้ว ทานนั้นก็ยังบริบูรณ์ อยู่ในระหว่างแห่งพุทธบริษัท ทานนั้น
 จัดเป็น ๓ ประเภท อย่างต่ำ ๑ อย่างกลาง ๑ อย่างสูง ๑ อย่าง
 ต่ำนั้น คือต่ำเดวกว่าที่เราบริโภคนั้น อย่างกลางนั้น เติมนอกกับคน
 บริโภค อย่างสูงนั้น ยิ่งกว่าที่คนบริโภค วัตถุทานนั้นมี ๔ เรียกว่า
 บำจจัย ๔ คือวัตถุเป็นเครื่องเกื้อกูลอุดหนุนซึ่งร่างกาย จึงชื่อว่า
 บำจจัยได้แก่ จีวร บิณฑบาต เสนาสนะ คิลานเภสัชช วัตถุทาน
 ย่นลงได้ ๔ เท่านั้น คำที่ว่าให้จีวรเป็นทานนั้น พึงถือเอาเนื้อ
 ความดังนี้ การให้ผ้าเป็นทาน ไม่ว่าผ้าท่อนเล็ก ท่อนใหญ่ สุดแต่
 จะดำริ่ใจกิจนั้นๆ ได้ชื่อว่าจีวรทานทั้งสิ้น ๑ บิณฑบาตทานนั้น ให้
 อาหารเป็นทานไม่เลือกประเภทใด สุดแต่เป็นของดำริ่ใจอาหารกิจ
 ได้ชื่อว่าบิณฑบาตทานทั้งสิ้น ๑ เสนาสนะทานนั้น คือให้ที่อยู่ที่
 อาศรัยสำหรับกันแดดกันฝนกันร้อนกันหนาว ตลอดจนไปถึงเตียงตั้ง
 มุ้งม่านฟูกเบาะกระโถนกาน้ำเครื่องใช้ สำหรับเสนาสนะทั้งมวญ ชื่อ
 ว่าเสนาสนะทานทั้งสิ้น เภสัชชทานนั้น คือให้ยาแก้โรคเป็นทาน
 สุดแต่แต่เป็นยาสำหรับแก้ โรคประเภทใดก็ได้ ตลอดจนถึงหมากพุดบุหรี
 ชื่อว่าเภสัชชทานทั้งสิ้น ๑ ส่วนที่พรรณนามานี้ เป็นส่วนวัตถุทาน
 ภายนอก เป็นเครื่องเกื้อกูลแก่พุทธศาสนา พระพุทธศาสนาดัง
 มาได้ตั้งนาคายัตถะถึงเพียงนี้ ก็อาศรัยทานของทายกทายิกาที่
 ปฏิบัติสืบๆ กันมานั่นเอง ถึงเป็นวัตถุทานภายนอก ก็ให้เกิดความ

ยินดีแก่ผู้ให้และผู้รับอย่างเบิกบาน ให้เจริญความสุขทั้งชาติ
 นานาโดยแท้ จึงเป็นของควรทำ ส่วนบุรพบุรุษก็ได้พาทำมาแล้ว
 โดยลำดับ ดำเนินด้วยกรุณาเจตนาแตกต่างเจตนา มีเจตนา
 เหมือนกันกับการรักษาสัตว์ บัดนี้จักแสดงวัตถุทานภายในให้เข้าใจ
 ไว้ จะแสดงแต่ย่อๆ ให้พุทธบริษัทไปตรองเอาเอง ยกตัวอย่าง
 เหมือนผู้ประพฤติพรหมจรรย์ จะเป็นนักบวชประเภทใดก็ตาม ถ้ามี
 เมถุนวิรัต ชื่อว่าได้บริจาคมหาทาน ๕ ประการ มหาทาน ๕ ประการ
 นั้น คือ ชีวิตบริจาค ๑ อังคะบริจาค ๑ ภริยาบริจาค ๑ ปุคตบริจาค ๑
 ฐานะบริจาค ๑ ชีวิตบริจาค้นั้น คือสังขารชีวิตถวายพรหมจรรย์ ถึง
 แม้ชีวิตจะแตกจะดับไปก็ไม่ยอมให้เสียสังขารชีวิต ชื่อว่าชีวิต
 บริจาค ๑ อังคะบริจาค้นั้น คือสังขารอวัยวะร่างกายแก่ที่เคารพของ
 ตน คือมอบกายถวายตัวเป็นข้าในวัตถุอันเป็นที่เคารพ เหมือน
 อย่างพุทธบริษัทมอบกายถวายตัวเป็นข้าพระรัตนตรัย เป็นตัวอย่าง
 ชื่ออังคะบริจาค ๑ ภริยาบริจาค้นั้น พึงเข้าใจว่า เป็นบุรุษเป็นสตรี
 ต้องมีสามีภรรยาด้วยกันทุกคน ผู้ที่ตั้งเจตนาเห็นว่าเราจักไม่มีสามี
 ภรรยาตลอดชีวิต ชื่อว่าภริยาบริจาค ๑ ปุคตบริจาค้นั้นเมื่อสังขาร
 ภรรยาเสียแล้ว ก็เป็นบุคตบริจាកอยู่เอง ๑ ฐานะบริจาค้นั้น ผู้
 ประพฤติพรหมจรรย์ ไม่ต้องเป็นห่วงด้วยโลกทรัพย์ คือตามธรรมดา
 มนุษย์เราคนหนึ่งๆ ต้องมีที่นอนที่สวนที่นา หรือมีการค้าขายแผนก
 หนึ่งทุกคน ผู้ประพฤติพรหมจรรย์ ชื่อว่าได้ให้ที่สวนที่นาที่นา

ให้ โอกาสการค้าขายเป็นทานไม่ไปแย่งชิงกรรมสิทธิ์ในหน้าที่นั้น ๆ จึง
 ชื่อว่า ฐานะบริจาค ฯ จากะเจตนาทั้งหลายเหล่านี้^๕ เข้าในมหาทาน
 ถ้าผู้บำเพ็ญมหาทานเหล่านี้ให้ เต็มรอบก็ชื่อว่า ผู้รับแจกทานอันพระ
 พุทธเจ้าได้ ทรงแจก พระพุทธเจ้าได้ด้วยความสุจริตใจ เราก็
 คงได้รับความสุจริตนั้น^๕ ยิ่งกว่านั้นยังมีอีก ความโภกความโกรธ
 ความหลง ๓ อย่างเท่านั้น เป็นมูลแห่งอกุศล ถ้าผู้บริจาคได้เป็น
 ยศตทานบารมี โภคะ โทสะ โมหะ จิตเป็นอย่างหยาบ อย่างกตาง
 อย่างเดือยด อย่างหยาบดัดด้วยคิด อย่างกตางดัดด้วยสมาธิ
 อย่างเดือยดดัดด้วยปัญญาวิปัสสนาญาณ พุทธบริษัทพึงเข้าใจว่า
 แต่ทานบารมีอย่างเดียวเท่านั้น ก็อาจให้ผู้บำเพ็ญสำเร็จมรรคผล
 นิพพาน โดยไม่ต้องมีความสงสัย ได้แต่คงประเภทแห่งทานบารมี
 พอเป็นทางบำรุงสติปัญญาแห่งพุทธบริษัท พอควรแก่เวลาด้วย
 ประการนี้ ฯ

๒๕/๑/๓๐

ตำนานเทศน์เข้ากาพบักข์เดือน ๑๒ ขึ้น ๑ ค่ำ

อิทานิ ปณฺณรสี ทิวเส สมนิปติตาย พุทธปรีสาย กาจ
ธมฺมิกถา กถียเต อิตฺตปรี สีสปารมี อนุสนธิ ฆมฺเฏตฺวา
ภาสิสฺสสามีติ อิมสฺส ธมฺมปรียายสฺส อตฺตโก สาธายสฺมนฺเตหิ
สกกฺกจํ โสตพฺโพติ

ณ วันนี้เป็นวันขึ้นพระจันทร์ขึ้นที่ ๑๕ แห่งกาพบักข์ เป็นวันอัน
พุทธบริษัทได้มาตั้งนิบาต ในธรรมสวนะมณฑล เพื่อจะฟังพระ
ธรรมเทศนา ได้ประกอบกิจในเบื้องต้น คือได้กระทำอามิสบูชา
แด่ปฏิบัติบูชาในพระรัตนตรัย มีดอกไม้นิเวศน์ถวายแด่พระรัตนตรัย
ต่อมาท่านก็ตั้งเป็นเบื้องต้นเสร็จแล้ว ต่อนี้เป็นโอกาสที่จักฟังพระ
ธรรมเทศนา ฟังตั้งใจฟังให้สำเร็จประโยชน์ของคนๆ ด้วยชีวิต
ที่ได้มาถึงวันนี้ ต้องเห็นว่าเปนนรกอันสำคัญ ด้วยชีวิตของ
สัตว์ไม่มีนิมิตรเครื่องหมาย ท่านบรรยายไว้ว่า “อนิมิตฺตมนนฺ-
ญาตี มจฺจานนฺธิ ชีวตี” ความว่า ชีวิตของสัตว์ทั้งหลายนี้นั้น
โดยกัน หานนิมิตรเครื่องหมายมิได้ กสิริณฺจ ปรีตฺตณฺจ ตณฺจทุกฺเขน
สํยุตฺตํ เป็นของย่อหย่อนคดอนแคตนอนอยู่ด้วย เป็นของมีประมาณ
น้อยอยู่ด้วย เมื่อเป็นกระนั้นยังต้องระคนปนอยู่ด้วยทุกข์เดี่ยอก เมื่อ
เห็นความซบเซาจิตใจแล้ว ไม่ควรประมาทไม่ควรเพติดเพติดนัก ต่อ

ความสุขในโลกอันมีประมาณน้อย ทางที่จักเดินต่อไปในสังสารวัฏ
 ยังกียาวคราวโกธนกั ๕ ควรจะเร่งรีบบำเพ็ญบารมีธรรมให้เต็ม
 เต็มในชาตินี้ ๕ คัดทางข้างหน้าอันเป็นทางถันดารให้สั้นเข้ามา ๕ ถ้า
 ได้สำเร็จโลกุตระธรรมชั้นต่ำเพียงภูมิพระโสดา ๕ อย่างช้าก็ยังไม่
 ท่องเที่ยวอยู่อีกเพียง ๗ ชาติ ๕ ก็นับว่าร่นหนทางให้สั้นเข้ามาได้ ถนัด
 ใจ ๕ น่ายินดีไม่ใช่น้อย ๕ ถ้าได้สำเร็จพระสกิทาคา ก็ยังอีกชาติเดียว
 ถ้าได้สำเร็จพระอนาคา ๕ ก็ไม่ต้องมาเกิดในกามโลกอีก ๕ จุตจาก
 อตตภาพนี้ ๕ แล้วไปบังเกิดในสุทธาวาสพรหมโลกสำเร็จพระนิพพานที่
 เดียว ๕ ถ้าได้สำเร็จพระอรหันต์เดียวในชาตินี้ ๕ ก็ถึงพระนิพพานทีเดียว
 ๕ สั้นภพสั้นชาติด้วยนิรามิตต์สุขเป็นบรมสุขอย่างเกินโลก ๕ จะหาความ
 สุขในโลกแต่ ๕ ตั้งเดี๋ยวมาเปรียบก็ไม่ได้ ๕ จึงเป็นที่ปราถนาของ
 นักปราชญ์ผู้ฉลาดด้วยปัญญา ๕ ด้วยท่านที่เป็นนักปราชญ์เห็นโทษ
 ทุกข์ภัยในวัฏฏ ๕ สงสารชัดใจ ๕ แดเห็นความสุขแห่งพระนิพพานชัด
 ใจแล้ว ๕ ท่านมิได้อาตยต่อร่างกายแต่ชีวิต ๕ ตั้งมานคนบำเพ็ญ
 บารมีธรรมให้เต็ม ๕ ถ้าบารมีทั้งสิบประการเต็มเมื่อไร ๕ ก็ได้สำเร็จ
 เมื่อ ๕ บัดนี้จักแสดงคัมภีร์บารมีต่อไป ๕ สิ้นนาม ๕ ขอบอกว่าคัมภีร์
 เป็นเหตุจะให้ผู้รักษาไว้ด้วยดีได้ ๕ สำเร็จความสุข ๕ ทั้งในชาตินี้ชาติ
 หน้า ๕ แดให้สำเร็จพระนิพพาน ๕ ตามในที่ท่านบอกอนิสังสได้ไว้ว่า
 สิ้นเลน ๕ สุกต ๕ ยนต ๕ ผู้จะถึงสุคติทั้งชาติหน้าก็ด้วยอำนาจศีล
 สิ้นเลน ๕ โภคสมุปทา ๕ ผู้จะสมบูรณ์ด้วยโภคสมบัติก็ด้วยอำนาจศีล

สีสเลน นิพพุติ ยนุติ ผู้จะถึงพระนิพพานอันดับได้ซึ่งกองทุกข์
 ทั้งปวงก็ด้วยอำนาจศีล ตสมา สีล วิโสธเย เพราะเหตุนี้ผู้มี
 บัญญาปราณาคความสูงแก่คนทั้งชาติหน้า ชาติหน้า พึงชำระศีลของตน
 ให้บริสุทธิเป็นการชอบยิ่ง ท่านแสดงอานิสงส์ไว้เช่นนั้น คัดบารมี
 พระพุทธเจ้าท่านทรงสร้างมาถึง ๔ องค์ชัยแด่มหาภักตไปแล้ว จึง
 ได้สำเร็จเป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้าโพธิญาณ ท่านทรงเอาศีลที่มีใน
 พระองค์ นั้นแต่ละมาแจกให้แก่พุทธบริษัท ถ้าผู้ใดใคร่ตาม ก็ได้
 สำเร็จมรรคผลนิพพานตามความประสงค์ จะไปคิดเสียว่าพระบารมี
 ท่านทรงสร้างมาเป็นนักเป็นหนา ท่านจึงได้สำเร็จ คนผู้เช่นเรา
 นี้ที่ไหนจะได้สำเร็จ จะต้องสร้างบารมีนานๆ ให้เต็มเสียก่อนจึงจะ
 สำเร็จได้ ผู้คิดอย่างนี้ผิดไม่ชอบ เราเป็นพุทธบริษัทไม่ต้องสร้าง
 นาน สร้างในชาตินี้และให้เต็มทั้ง ๓๐ ประการแล้วก็ได้สำเร็จในชาติ
 พวกเราเป็นพุทธบริษัทเปรียบเหมือนราชบริวารของพระราชา พระ
 ราชาแต่กิจพระราชดำเนียรประพาศ ทรงประทับพักผ่อนพักแรมในที่
 ไค ที่พักที่อาศัยหรืออาหารการบริโภคนั้นนั้น ย่อมสำเร็จด้วย
 บุญานุภาพของพระราชา ส่วนราชบริวารไม่ต้องหอบหิ้วหาบขน
 อะไรรไปให้รุงรัง ตั้งหน้าแต่ปฏิบัติราชการในหน้าที่ของตน ให้ต้องตาม
 พระราชประสงค์เท่านั้น พระราชาทรงสุขสำราญด้วยประการใด
 ราชบริวารก็จะต้องได้รับความสุขสำราญในที่นั้น ด้วยประการนั้น
 เหมือนกัน พึงเข้าใจว่าการออกทรัพย์มาก ๆ ทำการมาก ๆ นั้น

เป็นหน้าที่ของพระราชา ราชบริวารเป็นแต่ผู้ตามเสด็จเท่านั้น ถ้าเรื่
 ความสุขเท่านั้นกับพระราชา ข้ออุปมานั้นใด การสร้างพระบารมี
 นับด้วยโกฏิแห่งอสงชยักตปเป็นอันมาก เป็นหน้าที่ของพระพุทธเจ้า
 พุทธบริษัทไม่ใช่ผู้สร้างบารมีให้มากเช่นนั้น เป็นผู้ตามเสด็จพระ
 พุทธเจ้าเท่านั้น ท่านทรงแจกอะไรมาให้ ก็ตั้งนำรับประทานเท่านั้น
 พระพุทธเจ้าได้ด้วยความสุขอันใด พุทธบริษัทก็ได้รับความสุข
 เหมือนกันนั้น มีอุปมัยเหมือนพวกราชบริวารอาศัยพระราชาถ้า
 เรื่ความสุขตามเสด็จของพระราชาฉันนั้น เมื่อพุทธบริษัทเข้าใจความ
 โดยนัยนี้แจ้งชัดแก่ใจ ไม่ถูกกตุมิณตนเอง เห็นว่าตนก็เป็นพุทธ
 บริษัทผู้หนึ่ง อาจสามารถจะถือเอามรรคผลนิพพานได้ โดยแท้
 ถ้าเป็นผู้เชื่อจริง แต่คิดบารมีเท่านั้นก็อาจสำเร็จ ด้วยศีลมีประเภท
 เป็นอันมาก จะแสดงไปก็ไม่มีที่สิ้นสุด จะแสดงแต่จตุปาริสุทธศีล
 คือศีลให้ถึงความบริสุทธิ์ ๔ ประการ ได้แก่ปาฏิโมกขสังวรศีล ๑
 อินทริยสังวรศีล ๑ บัณฑิตยัตินิสิตศีล ๑ อาชีวปาริสุทธศีล ๑ ปาฏิ
 โมกขสังวรศีลนั้น ได้แก่การระวังกษัตริย์ตามพุทธบัญญัติในพระปาฏิ
 โมกข์ ย่นพระปาฏิโมกขสังวรศีลลงไปนั้น มีสิกขาบทสำคัญอยู่
 ๔ ประการ เป็นสิกขาบทจำต้องรักษาอย่างเคร่งครัด ตั้งวิรติให้
 ขาดจากใจทีเดียว คือการฆ่าสัตว์ ๑ การลักขโมยของที่มีเจ้าของ
 ของหวงแหน ๑ การเสพผิดทศกรรม ๑ การกล่าวคำเท็จ ๑ สิกขา
 บทนี้ ฟังดังเจตนาให้ขาดลงไปว่า เราจักไม่ล่วงสิกขาบททั้ง ๔ นี้

คตอดชวิตโทษในตีกขาบททั้ง ๕ นี้ อย่างสูงเป้นปาราชิก อย่าง
 กตางเป้นสังฆาทิเสส อย่างต่ำเป้นปาจิตตีย์ทุกกฏ ถ้าตั้งใจรักษา
 ตีกขาบททั้ง ๕ นี้ให้เป้นสมุจเฉทวิรัต คือเว้นให้ขาดด้วยเจตนาที่
 เดียว เป้นอันรักษาศระปาฏิโมกขสังวรศีลคตอดไปได้ ไซ้แก่พระ
 ภิกษุสงฆ์ จะพึงรักษาศระปาฏิโมกขสังวรศีลได้ โดย ฝ่ายเดียวก็หาไม่
 แม้ตามเนรรักษาศีล ๑๐ อุบาสก อุบาสิกาที่รักษาศีล ๘ อุโบสถศีล
 การรักษาศีกขาบททั้ง ๕ คือ ปาณา อทินนา อพรหมจริยา มุตา
 ให้เป้นของบริสุทธิได้ ก็ชื่อว่ารักษาศระปาฏิโมกขสังวรศีลเหมือน
 กัน แต่เพียงศีล ๕ ยังนับเข้าในพระปาฏิโมกขสังวรศีลไม่ได้ เพราะ
 ยังขาดอพรหมจริยา องค์ดำคัญที่ ๑ ในพระปาฏิโมกข์ ๖ ถ้าผู้รักษาศีล
 ๘ ศีล ๑๐ อนุโลมเข้าในพระปาฏิโมกขสังวรศีลได้ โดยแท้ พึง
 ถูกราบเห็นอกความในพระปาฏิโมกขสังวรศีลโดยนัยนี้ ๖ ส่วนอินทรีย์
 สังวรศีลนั้น พึงระวังตา หู จมูก ตัน กาย ใจ ที่เรียกว่าอินทรีย์
 คือเป้นใหญ่ในอันให้ดำเรื่งกิจหนึ่งๆ จึงเรียกว่าอินทรีย์ การระวัง
 นั้นก็คือให้รู้เท่าต่ออารมณ์ คือ รูป เสียง กลิ่น รส เครีอง
 สัมผัสธรรมารมณ ธรรมารมณนั้น ไม่ใช่อื่น คือ รูป เสียง
 กลิ่น รส เครีองสัมผัส ๕ อย่างนั้นเอง แต่เป้นส่วนสัญญาอดีต
 เป้นคู่ของใจ จึงเรียกว่า ธรรมารมณ การระวังนั้นคือให้รู้ว่า
 อารมณไม่ใช่ ตา หู จมูก ตัน กาย ใจ ตา หู จมูก ตัน
 กาย ไม่ใช่ใจ ใจไม่ใช่อารมณ์ ใจไม่ใช่ ตา หู จมูก ตัน

กาย ใจต่างหาก ตา หู จมูก ดัน กาย ต่างหาก อารมณ์
ต่างหาก อารมณ์เป็นแต่ผู้ผ่านไปผ่านมาเท่านั้น ตา หู จมูก ดัน
กาย ก็เป็นแต่ผู้รับสัมผัสเท่านั้น ถ้าจิตที่ใจเท่านั้นเป็นตัวอิสระ
แต่จะทำอะไรด้วยตนเองไม่ได้ คอยแต่บังคับเขาเท่านั้น แล้วก็
คอยแต่รับรู้รับทุกข์ที่เป็นผลเกิดไปจากตนเองเท่านั้น การที่รักษา
อินทรีย์สังวรคือ ให้รักษาใจอย่างเดียวพอ ปัดอภัยให้อารมณ์
เขามาผ่านไปมาอยู่ตามธรรมดาของเขา อย่าเอาเข้ามาหมักไว้ในใจ
ให้รู้ดีกว่าใจก็เป็นปกติ ตา หู จมูก ดัน กาย ก็เป็นปกติ อารมณ์
ก็เป็นปกติ อาศัยใจไม่รู้จักใจตัวเอง จึงเห็นเป็นของแปลกประหลาด
ไปทุกสิ่งทุกอย่าง ถ้าอารมณ์ขาดจากใจเมื่อใด ก็เป็นดีวิเศษ
เมื่อนั้น ไม่ใช่หนอนหลับ การที่รักษาสินทรีย์สังวรภายนอกก็คือ
รักษาอุโบสถศีล วิกาตโภชน นัจจคัตะ อุจจาตยณ ๓ ของคนเป็น
การรักษาสินทรีย์สังวรคือ วิกาตโภชน ระวางดันไม่ให้หลงไปในรส
นัจจคัตะ ระวางหุระวังตาระวางจมุก ไม่ให้หลงไปในเสียง ไม่ให้
หลงไปในรูป ไม่ให้หลงไปในกลิ่น อุจจาตยณ ระวางกายไม่ให้
หลงไปในสัมผัส คงได้ความว่า ระวาง ตา หู จมูก ดัน กาย
นั่นเอง ส่วนใจให้เป็นผู้ระวาง การรักษาอุโบสถศีล จึงชื่อว่าได้
รักษาทั้งพระปาฏิโมกขสังวรศีลและอินทรีย์สังวรศีล ด้วยประการ
ดังนี้ ๆ ส่วนบัจจัยสันนิสิตคตินั้น คือให้รู้ประมาณในการบริโภค
บัจจัย เพราะบัจจัยเป็นของบำรุงร่างกาย ถ้าไม่พิจารณาให้เห็นคุณ

แต่โทษเสียก่อนบริโภคนั้น อาจจักเกิดโทษแก่ร่างกายได้ การพิจารณา
 บัณฑิตจึงนับเป็นคดี ด้วยสัตว์ทั่วโลกอาหารเป็นปัจจัยสำคัญ ส่วน
 มนุษย์เราพากันตายเสียด้วยอาหารทำพิษมีหนึ่งๆ นับไม่ถ้วน ถ้า
 บริโภคอาหารไม่ต้องกันกับธาตุ อาจทำให้อายุสั้นได้ ไม่ถึงตาย
 ก็ต้องลำบากไปพักหนึ่ง การพิจารณาปัจจัยเสียก่อนแล้วจึงบริโภค
 ชื่อว่ารักษาปัจจัยนั้นให้ดีด้วยประการนี้ ๕ ส่วนอาชีวนาปริสัญญะ
 คือนั้น ก็คือให้เลี้ยงชีพด้วยความบริสุทธิ์แท้ จึงอรรถภาพร่าง
 กายของเราทั้งห้านี้ เป็นอยู่ด้วยอาหาร ถ้าอาหารเป็นบาปคือ
 ได้มาด้วยกรรมอันเป็นบาป เป็นต้นว่าเราไปฆ่าไปลักไปฉ้อไปโกง
 เขาเอามาบริโภคเลี้ยงชีวิต ก็ได้ชื่อว่ากินบาปเข้าไป อาหารที่
 เป็นบาปนั้นแหละ จะไปเกิดเป็นเนื้อเป็นหนังบุพโพโลหิตสืบต่อร่าง
 กายขึ้น ร่างกายนั้นก็เป็กร่างกายบาปเพราะเกิดจากของที่เป็นบาป
 ถ้ากายเป็นบาปแล้วใจก็อาศัยกาย ใจก็ต้องเป็นบาปไปด้วย
 เมื่อกายแต่ใจเป็นบาปแล้ว ก็จะก่อให้เกิดพิษที่อาศัยเป็น
 บาปต่อๆ ไป จะเอาบุญมาแต่ที่ไหนเล่า เพราะเหตุนี้การเลี้ยง
 ชีพโดยชอบธรรม จึงนับเป็นคดีควรรักษาประเภท ๓ ชื่อว่าอาชีวนา
 ปริสัญญะ คือด้วยประการนี้ ๕ ผู้รักษาวิสัญญะนี้ได้ทั้ง ๕ ประการ
 นี้ ชื่อว่าเป็นผู้ดำเนินในมรรคปฏิปทาเป็นทางตรง คือนั้นเป็น
 บาทของสมาธิ คือเป็นเหตุจะให้สำเร็จภูมิสมาธิ คืออารมณ์ขาด
 จากใจ ใจก็เป็นปกติ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ก็เป็นปกติ รูป

เดี๋ยวกถึนรตเครื่องดั้มดั้ก็เปนปกติไปตามกันหมด กายแถอารมณ์
 ที่เปนปกตินั้นแถะเปนอธิศีล ใจที่นิ่งเปนปกตินั้นแถะเปนสมาธิ
 เปนอธิจิตต์ ความรู้จักปกตินั้นแถเปนปัญญา ถ้าปัญญานั้นสอด
 ต้องรู้เท่าดังธารขึ้นก็เปนอธิปัญญา การรู้เท่าดังธารก็คิรู้เท่า
 สัมมตติ รู้ว่านามรูปเปนสัมมตติเปนโลกไมใช่ธรรม สกตกายนี้เปน
 ธรรม ไม่นามรูป นามรูปไมใช่คน คนไม่นามรูป นามรูปไม
 ได้อยู่ในคน คนไมได้อยู่ในนามรูป เท่านั้นก็เปนอันตะดั้กายทิฐิที่
 เห็นว่านามรูปเปนคน สันตังดั้ในนามรูปเห็นว่าไมใช่ตัวคนจริงจัง
 ก็เปนอันตะวิจิกิจฉาฯ เชื้อแน่ว่าคิดแถวัตรที่มีในคนตรงต่อไตรดั้กขา
 ก็สันตูปคดั้คิดแถวัตร ก็สันตังดั้ในคิดแถวัตรของคน ชื่อว่า
 ตะดั้ตพัคปราคดั้ เท่านั้นใจของผู้หนึ่งชื่อว่าคกกระแถธรรม ได้
 อจตศรัทธาเพียงเท่านั้น ทางข้างนำที่เราจักเดินไปในสังสารวัฏฏ์สัน
 เข้ามาแถว ถ้าผู้ปฏิบัติได้เพียงชนน ก็ชื่อว่าได้ดั้มรตของพรหม
 จรรยัชนคั้ๆ แต่อย่างนั้นก็จะรู้คนว่า เราเกิดมาพบพระพุทธเจ้า
 ไม่เสียชาติ จะมีความยินดีไมใช่น้อย เพียงแต่บำเพ็ญกองคดั้
 อย่างเดียวแต่ให้ดั้มชดั้ก็อาจดำเร้จมรรคผลนิพพานได้ ถ้าเชื่อจริง
 ทำจริง คงดำเร้จจริง โดยนัยดังบรรยายมาด้วยประการฉันี้ ฯ

๒/๘/๓๐

สำเนาเทศน์เช้าเดือน ๑๒ ขึ้น ๙ ค่ำ

อิทานิ อญฺฐมึ ทิวเส สนนฺปิิตาย พุทฺธปริสาบ กาจิ
ธมฺมิกถา กถียเต อิตฺโต ปรี เนกขมฺมปารมมึ อานุสนฺธิ
มญฺเฏตฺวา ภาสีสุสามิตี อิมสฺส ธมฺมปริยาบสฺส อตฺตโก สา-
ธายสุสมนฺเตหิ สกุกฺกจํ โสตพฺโพติ ฯ

ณวันนี้เป็นวันอญฺฐมึดิถีที่ ๙ ค่ำแห่งศุภวาท พุทธบริษัทได้
มายังด้นนิบาตประชุม เพื่อจะฟังพระธรรมเทศนา ได้ทำกิจเบื้องต้น
มีไหว้พระรัตนตรัยเป็นต้น ให้สำเร็จกิจคืออามิสบูชาแด่ปฏิบัติบูชา
เสร็จแล้ว ต่อเป็นโอกาสที่จักฟังพระธรรมเทศนา ฟังตั้งใจกา
หนดตามทำประโยชน์ของคนให้สำเร็จ คือให้ตั้งใจฟังตามให้คิด
ว่าโอวาทนี้พระพุทธเจ้าทรงตั้งสอนเรากันเถียว เรากันเถียวจะเป็น
ผู้ปฏิบัติตามพระพุทธโอวาทนี้ ฯ ความจริงการฟังเทศน์ไม่ใช่
เป็นของง่าย จะเข้าใจได้ก็ต้องอาศัยผู้แสดงชี้แจงเปิดเผยให้เข้าใจ
พระปริยัติธรรมเป็นแต่แผนที่เท่านั้น ถ้าแสดงแต่ตามแนวของพระ
ปริยัติธรรมเท่านั้น ก็เท่ากับชี้แผนที่ให้ดูเท่านั้น ความจริงภูมิประเทศ
กับแผนที่ใกล้เคียงกันมาก ถึงจะคุ้นเคยเห็นวัดวาได้เป็นอย่างดีแล้ว
ก็ยังห่างไกลกับความจริงอยู่นั่นเอง ถ้าเข้าใจแผนที่แล้ว แต่ไป

ตรวจดูในภูมิประเทศนั้น ๆ ให้เห็นด้วยตนเอง นั้นจะได้รู้ของ
 จริง ๆ ผู้ศึกษาจำทรงพระปริยัติธรรม ก็เท่ากับเรียนแผนที่เท่านั้น
 จะได้รู้ของจริงหาไม่ได้ ต่อเมื่อเข้าใจพระปริยัติธรรมแล้ว แล
 ตั้งใจปฏิบัติตามจนเกิดญาณทัตตนะ รู้จริงเห็นจริงตามความ
 เป็นจริงอย่างไร ที่ท่านแสดงไว้ว่า ยถาภูตญาณทัตตนะ นั้นแล
 จึงชื่อว่าถือเอาประโยชน์ในพระปริยัติธรรมได้ การที่จะถือเอาเนื้อ
 ความในพระปริยัติธรรมได้ ก็ต้องอาศัยนายผู้เดินนำหน้า คือผู้แสดง
 ชำแจง ถ้าผู้แสดงรู้แต่แผนที่ไม่รู้ภูมิประเทศขึ้นให้เป็นผู้นำหน้า ก็
 วนกันเท่านั้นเอง เพราะเหตุนี้จึงว่าการฟังธรรมเป็นของยาก คือ
 ยากที่จักเข้าใจ ด้วยพุทธโอวาทไม่ใช่เป็นของขึ้น ให้มองดูคนไทย
 เราทั้งประเทศ ถ้วนแต่ใฝ่ใจทางพุทธศาสนาโดยมาก ทั้งคฤหัสถ์
 บรรพชนับด้วยล้าน แต่จะหาผู้ตั้งสงสัยในพระอริยมรรคอริยผล
 อย่างต่ำเพียงภูมิพระโสดาเท่านั้น ก็มีจำนวนน้อยเหลือเกิน ฯ ในพวก
 เราทุกคนให้พากันตั้งใจว่าจะถือเอาโลกุตระธรรมให้ได้ เพราะ
 พระธรรมเป็นของกลาง ใครจริงใครได้ไม่ต้องเป็นห่วงคนอื่น อย่า
 ดูถูกดูหมิ่นตนเอง ที่เราสมบุรณ์ด้วยรูปสมบัติ ฐานะสมบัติ เห็น
 ปานนี้ ฟังเข้าใจเกิดว่า อุบาสกผู้สงสัยของเราสามารถจะบรรลุโลกุตระ
 ธรรมได้โดยแท้ ตนของเราที่สมบุรณ์ด้วยคุณธรรมถึงเพียงนี้เปรียบ
 เหมือนมดหรือดาบ เท่ากับชูบเข่นมาดีแล้ว ยังขาดอยู่แต่การดับ
 เท่านั้น ถ้าตั้งใจดับให้ถึงคมก็ใช้การได้เท่านั้นเอง ข้ออุปมานี้

ฉันทิใด คนของเราที่รักพร้อมด้วยรูปสมบัติ แด บัญญาสมบัติ
 พอรู้อัตถุ^๕รูกุ^๕กัน^๕ ชื่อว่ามีอุปนิสัยด้วยบริบูรณ์แล้ว ยังขาดอินทรีย์หรือ
 พละ^๕ คือ ตัทธา วิริยะ ตติ สมาธิ บัญญา เท่านั้น ถ้าบำรุงอินทรีย์
 หรือกำลังทั้ง ๕ นั้นให้เต็มรอบแล้ว ก็คงเห็นหน้าเห็นหลังกันเท่านั้นเอง
 การบำรุงอินทรีย์หรือพละ^๕นี้ เท่ากับดื่มน้ำดื่บดึกให้ถึงคณ มีอุปมัย
 ฉนั้น^๕ ๗ บัดนี้จักแสดงเนกขัมมบารมียี่สิบไป ด้วยพระ
 บารมีธรรมทั้ง ๑๐ ประการนั้น เปรียบเหมือนอาหารอันประณีต
 แต่ละอย่าง ๆ ถ้าผู้ได้รับแจกตั้งใจบริโภคนั้น แม้แต่อย่างเดียวก็อาจ
 ให้สำเร็จประโยชน์ที่ตนประสงค์ได้ เนกขัมมบารมี^๕นี้ องค์สมเด็จพระ
 พระบรมศาสดาได้มาสัมผัสพุทธรเจ้า ได้ทรงสร้างมาตั้งโกฏีแห่งกัณฑ์เป็น
 อันมาก ครั้นถึงปัจจุฉิมชาติจึงได้นำมาแจกแก่พุทธบริษัท ได้ปฏิบัติ
 ดื่บเนื่องกันมาแต่ครั้งพุทธกาลจนบัดนี้ คือผู้ประพฤติพรหมจรรย์
 ได้แก่พระสงฆ์ สามเณร คามวาสี นางชี อุบาสก อุสิกา ผู้รัก
 ษาอุโบสถศีล ชื่อว่าประพฤตินอกเนกขัมมะ คือคุณธรรมเป็นเหตุออก
 จากกาม ผู้เห็นโทษของกาม จึงจะประพฤตินอกเนกขัมมะคุณได้ ๗ ความ
 จริงกาม^๕นี้เป็นตัวสัตว์วรรค สกฺโค แปลว่าสัตว์วรรค แปลสัตว์วรรคอีกที่
 หนึ่งว่าอารมณ์เกิด กามะศัพท แปลว่าความรักความใคร่ความ
 ชอบใจ ถ้ารักใคร่ชอบใจในวัตถุที่มีวิญญาน หรือ วัตถุที่หา
 วิญญานมิได้ ก็ชื่อว่า กาม^๕ทั้งต้น คำที่ว่ากาม^๕นั้น เป็นคำกลาง
 จะน้อมไปทางใดก็ได้ ได้ทั้งดีและชั่ว แต่เนกขัมมะออกจาก กาม

ในเนกขัมมะบารมี^๕ หมายถึง เว้นอสัทธิกรรมโดยตรง กามทั้ง
หลายแห่งเป็นเจ้าโลก จึงเรียกว่ากามโลก ควรจะคิดให้เห็นโทษ
ของกาม การที่จะคิดให้เห็นโทษของกามเป็นการเห็นด้วยยาก
เพราะกามไม่ใช่มีแต่โทษอย่างเดียว คุณของกามก็มีมาก คุณ
นั้นแหละมาปิดโทษเสีย คุณของกามนั้นก็คือความสุขในโลก ได้
แก้ความสุข เกิดแต่เป็นหนุ่มเป็นสาว เกิดแต่การมีเย้ามี่เรือน มี
ดาบมียศ มีบุตรมีหลาน ความสุขเกิดแต่ความเป็นขัณฑ์มหาสาร
พราหมณ์มหาสาร เป็นเสวรีอุกฤษดิ์ สุขเกิดแต่ความไม่มี
โรค สุขเกิดแต่ดูการเดินเต็นรำ ไม่อาจพรรณนาให้ทั่วถึงได้
เครื่องช่วยวนให้เพติดเพดินดุ่มหลงทั้งนั้น ชื่อว่าความสุขในโลก
ถ้าจะช้คุณของกามให้เต็มขีดแล้ว ฟังเข้าใจว่าผู้จะได้ ดำริเป็น
พระพุทธเจ้า พระปัจเจก พระอรหันต์ ตลอดจนพวกเราได้ได้ ประ
สพพบเห็นพระพุทธศาสนา ได้ มีศรัทธา บวชเรียนบำเพ็ญพรต
พรหมจรรย์ หรือได้ ปฏิญาณตนเป็นอุบาสกอุบาสิกาอยู่ทุกวันนี้^๕
ถ้าจะไม่ชอบดูถูกดูหมิ่นแล้ว ก็ต้องว่าเป็นคุณของกามทั้งนั้น ๆ
ถ้าว่าโดยโทษเดาก็มากมายเหลือเกิน เกิดมาแล้วต้องป่วยต้องไข้
มีโรคนัยต่าง ๆ จนเหลือความสามารถของแพทย์ แต่ยั้งเด็กยังเด็ก
ก็มีโรคชนิดหนึ่ง มีตาตม้ทรางเป็นต้น เจริญขึ้นมาเป็นหนุ่มเป็น
สาวก็มีโรคอีกชนิดหนึ่ง มีโศกพิการเป็นต้น เจริญขึ้นถึงกลางคน
ก็มีโรคอีกชนิดหนึ่ง แก่เฒ่าแล้วก็มีโรคสำหรับคนแก่คนเฒ่าอีกชนิด

หนึ่ง มีประเภทต่างๆ กัน จนถึงแก่วังโรงพยาบาลรักษากันก็
ไม่พังตาย ความตายเดาก็หาหมิตรเครื่องหมายไม่ได้ บางที่ตาย
มาแต่ในครรภ์ บางที่คลอดออกมาแล้วก็ตาย ตายทั้งมารดาเสีย
ด้วยก็มี ตายแต่บุตรก็มี บรรดาผู้ที่ตายเหล่านั้น ไม่ว่าตายขนาด
ไหน ต้องมีเจ้าของไม่ยอมให้ตายทั้งนั้น โดยที่ผู้คนเดวทราบ
เหนือโลก ตามพระราชกำหนดกฎหมายของบ้านเมือง บังความอยู่
ว่า ผู้ประพฤตินั้น ต้องตายตามกฎหมาย แต่อย่างนั้นก็ยังมีเจ้า
ของหวงแหน ไม่อยากให้ตาย คนแก่ๆ เฒ่าๆ ก็ไม่อยากให้กันตาย
ถ้ามีแต่ความแก่ความไข้ ความตาย เปนทุกข์เท่านั้นที่พอทำเนา
ยังต้องเดือดร้อนด้วยการชำเหงเบียดเบียนกันเป็นต้นว่า ประเทศ
ต่อประเทศ คณะต่อคณะ บุคคลต่อบุคคล จนกระทั่งสามีภรรยา
ก็ชำเหงเอาเปรียบกัน ถ้าหาผู้ชำเหงไม่ได้ตัวของตัวเองก็ชำเหง
เบียดเบียนตัวเอง คือประพฤตินั้นโดยการเหวี่ยงโยนยากจนกันแก่กัน
ทุกข์ยากลำบากใจ นั้นแต่อาหารมีอดระอิมก็ไม่เพียงพอ การแสวงหา
อาหารก็แสนกันดาร ถ้าพรรณนาความทุกข์ความลำบากของโลก
ดูๆ ก็ไม่มีสิ้นสุด ความทุกข์เหล่านั้นมีกามเป็นต้นเหตุ นำเบื่อนำ
รำคาญเสียนี้กระไร โทษกับคุณเทียบกันดู คุณไม่พอแก่โทษ
เพียงแต่ความบวชใช้ หรือความตายเท่านั้น ก็หักลบดังคุณคือ
ความสุขเสียดังนี้ นักปราชญ์ทั้งหลายมีพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็น
ประธาน เห็นโทษของโลกอย่างนี้ จึงพยายามหนีโลก เมื่อหนี

พ้นด้วยพระองค์แล้ว จึ่งทรงประกาศพุทธโอวาทให้ผู้เห็นโทษหน้
ด้วย ทางหน้โลกก็คือเนกขัมมะ การออกจากกาม คือการ
ประพฤติกพรหมจรรย์ ออกด้วยกายเสียก่อน การบวชเป็นพระสงฆ์
สามเณร เป็นตาผ้าขาว นางชี อุบาสก อุบาสิกา เมถุนวิรัติ ชื่อ
ว่าเนกขัมมะออกจากกามด้วยกาย เมื่อพรากกายให้ห่างจากกาม
ได้แล้ว ถึงแม้จะยังเกี่ยวข้องอยู่ด้วยใจ ก็ยังมีโอกาสที่จักแก้ไข
การที่แก้ไขพรากกายออกจากกามได้ ชื่อว่ากายวิเวกเป็นเนกขัมมะ
คุณประการหนึ่ง การที่จักพรากกามออกจากใจ ต้องเจริญสมาธิ
ให้ชำนาญ แต่นั่นแหละสมาธิมีประเภทเป็นอันมาก ยากที่จักเลือก
สรร ถ้าใครมีจิตสมาธิเข้าก็ทำให้เสียเวลาไม่ใช่น้อย เหมือนผู้
เจริญวิปัสสนาบางพวก เกิดหุติพย์ ตาติพย์ ปรจิตตะวิชชา รู้
ใจของคนอื่นได้ ก็เข้าใจเสียว่า ตนได้สมาธิวิเศษวิโส แต่จะพราก
กายออกจากกามก็ไม่ได้ อย่างว่าแต่จะพรากกามออกจากใจโดย
พึงวินิจฉัยว่า นั้นมีจิตสมาธิไม่ใช่ทางพระพุทธศาสนา ทางพระ
พุทธศาสนาท่านแสดงว่า วิวิจฺเจว กามเมหิ วิวิจฺจอกุสเลหิ ชมฺเมหิ
ความว่า จิตต์ตั้งจากกามทั้งหทัย ตั้งจากอกุศลธรรมทั้งหทัย
มีวิตก วิจาร์ณ บิติ แด่สุขเป็นที่อยู่ จึ่งเป็นประเภทแห่งสัมมา
สมาธิ พึงเข้าใจว่ากามาจรชวณะดับก่อนแต่ปฐมฌาน ถ้ากามา
จรชวณะยังมีอยู่ ยังไม่ใช่ปฐมฌาน การเจริญสมาธิจนจิตต์
พรากออกจากกามได้ ชื่อว่า จิตตวิเวก เป็นเนกขัมมะคุณประการ

หนึ่ง แต่ถึงอย่างนั้น ก็ยังเป็นแต่คหังคปหาร วิชัมภนปะหาร ยัง
 เปนกุปปกรรมอยู่ ก็อย่าพึงหลงใหล ต้องบำเพ็ญเนกขัมมะอย่าง
 สูงที่เรียกว่า อุปธิวิเวก ให้เกิดให้มีให้จงได้ ส่วนอุปธิวิเวกนี้
 เปนหน้าที่ของทวิวิธวิสุทธิวิบัติสังฆาญาณ คือว่าเมื่อกุตบุตร์ ผู้เจริญ
 จิตตวิสุทธิ พราภจิตต์ ออกจากกามได้แล้ว พึงทำทวิวิธวิ
 หนึ่ง ให้ตรง อย่าให้เอนไปเอนทางผิด คือ กามสุทธิตถิกานุโยค
 แล อตถกิตถิกานุโยคทั้ง ๒ ให้จิตต์ตั้งอยู่ที่ปัจจุบัน ถ้าจิตต์คือนา
 คตเตี้ยให้หมด ให้เห็นสัมปยุตตรธรรม คือ อตถกิตถิกานุโยคปัจจุบัน
 รวมอยู่ในที่อันเดียวกัน คัดความสงสัย ในอตถกิตถิกานุโยคเตี้ย อตถกิตถิ
 คตนั้นเองเป็นตัวสังขาร ความเกิด ความดับ โทษ ทุกข์ ภัย
 อนิจจัง ทุกข์ อนัตตา อยู่ที่สังขารทั้งนั้น เมื่อเพ่งสังขารด้วยจิตต์
 อันเป็นกลาง ที่ท่านตั้งชื่อว่า สังขารูปกชาญาณ ด้วยอนุโลม
 ปฏิโลม ก็จักเกิดญาณทัตตนะ คือ ยถากุตญาณ เปนมรรคปฏิบัติ
 รู้เท่าสังขาร คือ รู้เท่าสมมติ เปนวิมุตติญาณทัตตนะ ที่เข้าใจ
 ว่าตัวเป็นนามเป็นรูป เป็นธาตุ เป็นขันธ์ ก็ดับ คือดับความไม่รู้จริง
 หนึ่ง ที่ตัวก็ไม่ได้ เป็นนามเป็นรูปเป็นธาตุเป็นขันธ์ เปนธรรมต่างหาก
 เห็นตัวเป็นธรรมชัดใจ ชื่อว่า จิตต์ คกกระแฉกธรรม ได้ชื่อว่า ได้
 ตัมรธของพรหมจรรย์ เปนอุปธิวิเวก ชื่อว่าเนกขัมมะคุณประการ
 หนึ่ง แต่นั้นแหละอุปธิวิเวก ก็มีอย่างต่ำอย่างกลางอย่างสูง อย่าง
 ต่ำเพียงภูมิพระโสดา พระสกิทาคา อย่างกลางเพียงภูมิพระอนาคา

อย่างสูงเป็นภูมิของพระอรหันต์ ฯ เนกขัมมะในที่มาบางแห่ง
 ท่านแสดงว่าเป็นชื่อของพระนิพพาน ฯ ผู้ถึงพระนิพพานแล้ว ทุกข์
 ในโลกดับหมด ถึงแม้อดีตภพยังอยู่ในโลก ถึงจะเกิดโรคาพาธไข้
 ตาย ก็ได้รับแต่ทุกข์เวทนาเท่านั้น ส่วนโลก ปริเทว ทุกข์โศกนันท
 อุปายาส ไม่ได้ทำใจให้สะเทือนได้ จึงชื่อว่าผู้พ้นทุกข์ ใจของ
 ท่านมีนิพพานเป็นอารมณ์ อย่างเดียว เสด็จแต่นิรามิตต์สุขเป็นความ
 สุขอันเลิศไม่เจือด้วยทุกข์ อย่าเข้าใจว่าพระนิพพานสูญหายไป
 สูญหายไปแต่ก็เลิศผู้แต่งทุกข์เท่านั้น อริยะมรรคอริยะผลเป็นของมี
 จริง พระนิพพานก็เป็นของมีจริง เป็นวิสัยของพระอริยะมรรคจะ
 แสดงพระนิพพานให้เห็น ก็เมื่อความสุขอันปราศจากทุกข์ มีอยู่
 เช่นนี้ เราจะมาลงมายอยู่กับความสุข อันเจือด้วยทุกข์อยู่ อย่างนี้
 เห็นสมควร แก่ มนุษย์ ชาติ ของ คน แล้ว หรือ ? ความสุขในโลกนี้
 เปรียบเหมือนความสุขอันเกิดแต่ไฟ คือไฟให้ดำริ่ใจความอบอุ่น
 แดให้ดำริ่ใจอาหารกิจ แดให้แสงสว่าง ให้ความสุขแก่มนุษย์
 อย่างพอใจทุกประการ ชื่อว่าเป็นของมีคุณมีประโยชน์ หากตั้ง
 เปรียบไม่ได้ แต่นั่นแหละไม่มีแต่คุณอย่างเดียว มีทั้งโทษอย่าง
 มหา ถ้าจะพรรณนาโทษของไฟก็ดังนี้ มนุษย์ พวกเราเสียชีวิต
 เสียทรัพย์ ดินเงินทองเจ็บป่วยเพราะไฟนี้หนึ่ง ๆ ก็นับไม่ถ้วน ความ
 สุขเกิดแต่กาม กับความสุขเกิดแต่ไฟ มีอุปมาเช่นเดียวกัน ฯ ส่วน
 ความสุขของพระนิพพาน มีแต่คุณอย่างเดียว ไม่มีโทษ เปรียบ

เหมือนมีแก้วสารพัดนึกดวงหนึ่ง มีคุณวิเศษปรากฏอะไรดำเร็จ
 หมด ต้องการแสงสว่างแก้วนั้นก็ให้แสงสว่าง ต้องการอบอุ่น
 ต้องการค้ำแกงอย่างเผาะอะไรซึ่งเป็นอาหารหรือเป็นกิจการ ดำเร็จ
 ตามปรากฏาได้ทุกประการ แต่จะให้มีผู้คนให้เจ็บปวดหรือไหม้
 เย่าเรือนทรพย์ สัมบัติไม่เป็น แก้วนั้นให้แต่คุณคือความสุขแก่เจ้า
 ของอย่างเดียวนั้น ช้ออุปมานี้ ฉันทิ พระนิพพานก็ให้ความสุข
 แก่ผู้ใดผู้ถึง โดยส่วนเดียวนั้น จึงเป็นธรรมอันนักปราชญ์ผู้
 เห็นโทษทุกข์ภัยในวัฏฏปรากฏาขึ้นนัก ให้พุทธบริษัทตรวจตรองดู
 ให้เห็นจริงด้วยปัญญาของตน ถ้าเห็นว่าควรยินดีขึ้นนักต่อพระนิพพาน
 ก็ให้อุส่าห์บำเพ็ญเนกขัมมะบารมี โดยนัยที่พระผู้มีพระภาคเจ้าได้
 ทรงแจก วัชรปฏิบัติตามอย่างอนใจ พระพุทธเจ้ามีพระวาจาได้
 วิปริต ถ้าผู้มีศรัทธาเชื่อจริง ทำตามจริง คงจะได้พบของจริง
 ตามพระพุทธประสงค์ โดยนัยดังวิธานมาด้วยประการฉะนี้

ตำนานเทศน์เช้าเดือน ๑๒ สุกกรบักซ์ แรม ๑ ค่ำ

อิทานิ ปณฺณรสี ทิวเส สมนิปปิตาย พุทธปริสาช กาจ
ธมฺมิกถา กถียเต อิตฺถปริ ปณฺญาปารมมํ อานุสนฺธิ ฆมฺเมตฺวา
ภาสิสฺสามิตฺติ อิมสฺส ธมฺมปริยาชสฺส อตฺถโก สาธายสฺมนฺเตหิ
สกุทจํ โสตพฺโพติ ฯ

ณ วันนี้เป็นวันบ้นณรดีดิกที่ ๑๕ ค่ำแห่งสุกกรบักซ์ เป็นวัน
อันพุทธบริษัทมาด้นนิบาตประชุมกันเพื่อจะฟังพระธรรมเทศนา อัน
เป็นโอวาทานุศาสน์ของพระบรมศาสดาตามมาด้นพุทธเจ้า แต่ได้
พร้อมกันกระทำกิจในเบื้องต้น คืออาคันตุกษา แดปฏิบัติบูชาเสร็จ
แล้ว บัดนี้เป็นโอกาสที่จักฟังพระธรรมเทศนาต่อไป ฟังตั้งใจ
ฟังด้วยดีตามในพุทธโอวาทว่า สุตฺตฺสฺส ลภเตปญฺญํ ผู้ตั้งใจฟัง
ธรรมด้วยดีย่อมเกิดปัญญาดังนี้ ส่วนการแต่งธรรมของพระผู้มี
พระภาคเจ้า มีลักษณะเป็น ๓ ตามนัยโคตมเจติยสูตรว่า อภิญฺญา
โย โส ภควา พระผู้มีพระภาคเจ้านั้นแต่ พระองค์ทรงตั้ง
สอนพุทธเวไนยด้วยธรรมกถาใด ๆ ก็เพื่อให้ผู้ได้ยินได้ฟังนั้นรู้
ยิ่งรู้จริง ทรงแต่งเปิดเผยโดยแจ่มแจ้งไม่มีอาการปกปิด คือไม่
มีภายในไม่มีภายนอก ประสงค์จะให้ผู้ฟังรู้ตามจริงๆ เป็น
ประการที่ ๑ สนิทานิ ธมฺมํ เทเสติ ทรงแต่งธรรมด้วยนม
เหตุมีนิทาน พอกับผู้ฟังจะติดตามเห็นได้ คือมีที่อ้างอิงซึ่งของที่

มีจริง ไม่ถึงซึ่งจนเหลือวิสัยของผู้ฟังเป็นประการที่ ๒ สปปาฏิ-
 หารีย์ ธรรมิ เทเสติ ทรงแสดงธรรมมีปาฏิหารย์ คือธรรมที่
 ทรงแสดงนั้นมีปาฏิหารย์ อาจ่ายยัปรบัณห์คือข้าศึกเดียวได้ เป็น
 ธรรมดาของปฤชณผู้ไม่ได้ยินไม่ได้ฟังพุทธโอวาท ย่อมทำตนให้
 เป็นข้าศึกแก่ตนอยู่เสมอ คือดูอำนาจแห่งอกุศลธรรม โสภบ้าง
 โกรธบ้าง รักบ้าง ชังบ้าง หัวเราะบ้าง ร้องไห้บ้าง เหล่านี้เป็น
 ตัวอย่าง ชื่อว่าทำข้าศึกแก่ตนคือคนทำได้ตนเอง ถ้าเป็นสุตวา
 อริยสาวโก คือเป็นอริยสาวก ผู้ได้ดับตัณหาแล้ว ย่อมปราบ
 ข้าศึกเหล่านั้นออกจากตนได้ ยกตัวอย่าง ถ้าผู้มีศีลบริสุทธิ ย่อม
 ปราบความโลภความโกรธความหลง ส่วนหยาบที่เกิดทางกายทาง
 วาจาได้ ถ้าผู้มีจิตต วิตุทฺธิ ย่อมปราบความโลภความโกรธ
 ความหลง อย่างกตางที่เกิดขึ้นรมจิตต์ คือกามฉันทะ พยาบาท
 ถีนมิทธ อุตทัจจ กุกกัจจ วิจิกิจฉาได้ ถ้ามีทวิวิตุทฺธิ ย่อม
 ปราบอุปธิกิเลสซึ่งเป็นอนุสัยได้ จึงชื่อว่าพระธรรมที่พระผู้มีพระ
 ภาคว่าทรงแสดงมีปาฏิหารย์ ฟังดังนี้พื้นฐานให้เข้าใจอย่างนี้ ถ้า
 เห็นความเหล่านี้ชัดใจแล้ว จะเป็นผู้เลื่อมใสต่อพระกรุณาคุณ พระ
 วิตุทฺธิคุณ พระปัญญาคุณ ของพระผู้มีพระภาคเจ้าอย่างยิ่ง จะอด
 กราบอดไหว้ไม่ได้เลย แม้ท่านทั้งหลายแต่ก่อนๆ ผู้ไม่เคยฟัง
 พระธรรมเทศนาของพระผู้มีพระภาคเจ้า ครั้นได้ ฟังก็เกิดความเชื่อ
 ความเลื่อมใส ปฏิญาณตนเป็นอุบาสกอุบาสิกาในพระพุทธศาสนา

บางท่านก็ร้องประกาศว่าภาชนะที่คิดว่าพระองค์ หายขึ้นแล้ว บาง
 ท่านก็ร้องประกาศว่า พระองค์^๕ ช่างให้^๕ คนหลงทางแล้ว บาง
 ท่านก็ร้องประกาศว่า พระองค์^๕ ต้องแสงสว่างให้^๕ แก่คนตามืดแล้ว
 โดยประการต่าง ๆ ตามความพอใจของคน ๆ เพราะเหตุเกิดความ
 เชื่อความเลื่อมใส เกิดปีติความอิ่มอกอิ่มใจไปตามปลื้มซาบสร้า
 นทั่วสรรพากาย เห็นว่าตามกกรรมเราพ้นเสียได้^๕ อยู่นี้แล้ว ต่อแต่
 นี้ไปเราจะเดินในทางสุคติตรงไปทีเดียว อธิบายว่า รู้จักบุญรู้จัก
 บาป^๕ ของเราเอง ถึงแม้พวกเราทั้งหลายทุกวันนี้ ก็เช่นนั้นเหมือนกัน
 พอรู้ชัดว่ากรรมเป็นของ ๆ คน กรรมที่ดีให้^๕ ผลดี กรรมที่ชั่วให้^๕ ผล
 ชั่ว ท่านก็อิ่มอกอิ่มใจ เชื่อว่าตนมีที่พึ่งอันได้^๕ แล้ว เพราะเหตุ
 นั้นท่านจึงนิยมบัญญัติว่าเป็นแสงสว่างยิ่งกว่าดวงพระที่ป หรือดวง
 พระจันทร์ ดวงพระอาทิตย์ เพราะต้องในที่มืดคืออวิชชา โมหะ
 ให้^๕ แจ่มแจ้งขึ้นได้ ท่านแสดงไว้ว่าบุญญาจะเกิดขึ้นได้ด้วยเหตุ ๓
 สถาน คือเกิดด้วยศุตะการได้^๕ ยินได้^๕ พังได้^๕ เถาได้^๕ เรียน ชื่อว่าสุตามยะ
 ๑ คือเกิดด้วยจินตการตรวจตรอง ค้นหาเหตุหาผลชื่อว่าจินตามยะ
 ๑ คือภาวนาการดำรวมจิต ไม่ให้^๕ พุ้งสร้าน เมื่อจิตเป็นหนึ่ง
 แล้วย่อมต้องแสงให้^๕ เกิดบุญญา ชื่อว่าภาวนามยะ ๑ ๆ แต่ความ
 จริงสุตามยะ^๕ นี้แหละเป็นของสำคัญ คนเราทุกคนถ้าขาดการได้^๕ ยิน
 ได้^๕ พังได้^๕ เถาได้^๕ เรียนเสียแล้ว จะเอาความรู้ความฉลาดมาจากไหน
 ถึงจินตามยะคือทางวิปัสสนา ภาวนามยะคือทางสมณะ ถ้าขาด

ดูตามยะเดี่ยงแล้วก็เกิดขึ้นไม่ได้ เพราะเหตุนี้พุทธบริษัทพึงพากัน
 ยินดีต่อการฟังพระธรรมเทศนาอยู่เนืองๆ อย่าปล่อยเวลาให้เสียไป
 เปลาปราศจากประโยชน์ บัดนี้จักแสดงบัญญัติบาบมีต่ออนุสนธิ
 สืบไป ด้วยบัญญัติบาบมีนี้ องค์สมเด็จพระบรมศาสดาสดมมาตม
 พุทธเจ้า ได้ทรงบำเพ็ญมาแล้วนับด้วยโกฏิแห่งกัปเปอนันต
 ครนมาถึงปัจจุณชาติพระองค์ได้ตรัสรู้ แล้วก็นำเอาบัญญัติ
 พระองค์ทรงสร้างมา อันเต็มบริบูรณ์อยู่ในพระองค์นั้นแหละแจก
 แก่พุทธบริษัท พุทธบริษัทผู้ได้รับแจก ดำเนินตามก็พากันดำริ
 มรรคผลนิพพานนับด้วยล้านด้วยโกฏิไม่ถ้วน ผู้ดำเนินด้วยบัญญัติ
 ตามแต่ใจพระผู้มีพระภาคเจ้า ตั้งแต่ครั้งพระพุทธกาลตลอดมา
 จนถึงทุกวันนี้ ชื่อว่าผู้รับแจกผู้รับเต็มย่อมได้รับรสของพระดีธรรม
 ด้วยกันทุกคน แต่บัญญัติคุณของพระผู้มีพระภาคเจ้านั้น มาก
 มายหลายประเภทนัก จักรวบรัดคัดเอามาแสดง แต่พอเป็นทาง
 ปฏิบัติให้เหมาะแก่เวลาเทศน์กันทีละหนึ่งเท่านั้น ๑ บัญชีนั้นจัด
 เป็น ๒ คือโลกียบัญญัติ ๑ โลกุตระบัญญัติ ๑ ส่วนโลกียบัญชื่อนั้น
 จัดเป็นสองคือเป็นไปในคดีโลก ได้แก่ฉลาตรอบรู้ในคดีโลก ๑
 เป็นไปในคดีธรรมได้แก่เป็นผู้นำศาตรู้อยู่ในอรรถธรรม จำทรง
 พระปริยัติธรรมได้มาก แต่ยังค้นพระโลกุตระธรรมไม่พบ ก็ยัง
 ตกอยู่ในลักษณะของโลก ชื่อว่าคดีธรรม ๑ สองประเภทนี้รวม
 อยู่ในโลกียบัญญัติ ๑ โลกุตระบัญชื่อนั้น ตามระเบียบของท่านจัด

ไว้เป็น ๓ อย่างต่ำ อย่างกลาง อย่างสูง บัญญาที่ค้นพบเห็น
 โลกุตระธรรม ชื่อว่าโลกุตระบัญญัติ อย่างต่ำรู้ภูมิพระโสดา
 พระสกิทาคา อย่างกลางรู้ภูมิ พระอนาคา อย่างสูงรู้ภูมิพระ
 อรหันต์ ฯ โลกียบัญญัติเป็นเหตุ โลกุตระบัญญัติเป็นผลอาศัยซึ่ง
 กันแต่กันเป็นไป แต่คำที่ว่าโลกียบัญญัติ โลกุตระบัญญัตินั้นกว้าง
 ขวางนัก แต่ละอย่างๆ เต็มโลกยากที่จักย่อมาแสดงให้พอแก่เงา
 แดให้ได้ความพอประกอบเป็นทางปฏิบัติของพุทธบริษัท ส่วนพระ
 ผู้มีพระภาคเจ้า^๕ พระองค์ทรงนามว่า โลกวิทู ผู้รู้แจ้งซึ่ง
 โลก ความจริงโลกกับธรรมก็เป็นอันเดียวกัน ต่างกันแต่อาการ
 ถ้ารู้โลกชัดแล้วก็เป็นอันรู้ธรรม ที่พวกเราศึกษาเล่าเรียนสดับตรับ
 ฟังอยู่ทุกวันนี้ ก็ล้วนแต่เรียนโลกทั้งนั้น ถ้ารู้โลกไม่จบก็ยังไม่รู้
 ธรรม โลกบิตธรรมเพราะเหตุนี้^๕ จะแสดงให้เห็นเข้าใจลักษณะของโลก
 แต่ละลักษณะของธรรม พอเป็นทางปฏิบัติ ลักษณะของโลกนั้น คือ
 ศึกษาให้รู้ออกไป ลักษณะของธรรมนั้น คือ ศึกษาให้เข้ามาใน
 ตน มีลักษณะต่างกันอย่างนี้^๕ ที่ว่าศึกษาให้รู้ออกไปนั้น คือธรรม
 คาโลกย่อมสอนให้รู้สกลกายนั้นก่อน ให้รู้ลักษณะอาการของ
 ร่างกายว่านั่นนี่^๕ แล้วก็สอนความประพฤติกความบริหารร่างกาย
 ด้วยอาการอย่างนี้^๕ เมื่อสอนให้รู้ตัวจบแล้วก็สอนให้รู้จักบุคคล
 แล้วก็สั่งห้ามอาศัยอาศัยออกไป เป็นต้นว่าให้รู้จักบิดามารดา
 ศาสนาญาติ วิชาดี วิชาชั่ว ให้รู้จักเข้าของเงินทอง ให้รู้จัก

ทรัพย์ที่มีวิญญานแต่หาวิญญานมิได้ แล้วยสอนให้รู้จักการแสวงหา
หาแต่การบริหารรักษา แล้วยสอนให้ฉลาดการใช้จ่ายเป็นต้นแต่ให้
เล่าเรียนหนังสือเลขทุกคิด วิธีกตกรรมพาวชิกรรม ระเบียบการ
ปกครองหมู่คณะ ศรรพวิชาในโลกพรรณนาไม่ถ้วน เรียนให้รู้
เมื่อออกไปอย่างนี้ เป็นลักษณะของโลก การศึกษาเล่าเรียนพระ
ปริยัติธรรมก็มีอาการเมื่อออกไปเหมือนกัน คือเรียนให้รู้จักธรรม
ให้รู้จักวินัย คือในเบื้องต้นมีแต่ธรรมกับวินัยเท่านั้น เมื่อท่าน
กระทำสังคายนา จึงแบ่งเป็น ๓ เป็นพระวินัย พระสูตร พระ
ปรมัตถ์ พระวินัยทั้งต้นก็แสดงวิธีบริหารรักษาตัว พระสูตรทั้ง
ต้นก็แสดงระเบียบเครื่องสมมติแต่ความประพฤติเป็นไปของตัว พระ
ปรมัตถ์ทั้งต้นก็แสดงสภาพที่รับสมมติส่วนละเอียดในตัว แต่วิธีเล่า
เรียนล้วนแต่เป็นวิธีแผ่ให้กว้างออกไปทั้งสิ้น การเรียนพระปริยัติ
ธรรม จึงยังคงอยู่ในลักษณะของโลก คือเรียนให้รู้โลกนั่นเอง
จึงชื่อว่าโลกียปัญญา บัดนี้จักแสดงโลกียปัญญาอย่างย่อพอเป็น
ทางดำเนินของพุทธบริษัท คือให้รู้วินัย วินโย แปลว่านำเสีย
ให้พินาศ ได้แก่ คัด ๕ คัด ๘ คัด ๑๐ คัดพระปาฏิโมกข์ เป็น
อุบายป้องกันกายวิการ วจีวิการ คือกายทำชั่ววาจากด่าชั่ว อาศรัย
โทษะ โทษะ โมหะ เป็นมูลเกิดจนกำจัดเสียสิ้นด้วยการรักษาคัด
เพราะเหตุนี้จึงชื่อว่าวินัย ฯ พระสูตรนั้นแปลว่าร้อยกรอง คือ
ศึกษาให้รู้เป็นหมวดๆ ที่ท่านร้อยกรองไว้แล้ว ดังมงคลสูตร

ทำนจิตเป็นมกต ๓๘ ร้อยกรองเข้าไว้เป็นพวงๆ ดังคาถาหนึ่งมี ๓
 มกตบ้าง & มกตบ้าง & มกตบ้าง หรือตั้งอนัตตลักขณสูตร
 ร้อยกรอง รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ เข้าไว้ให้
 เป็นระเบียบอันหนึ่ง แล้วอธิบายความต่อไป การที่รวบรวมหมวด
 ธรรมเข้าไว้อย่างนี้ เป็นลักษณะแห่งพระสูตร พระสูตรทั้งชั้นใช้
 สมนกโลก คือใช้ตามโองการของโลก จึงชื่อว่าเรียนโลก เป็น
 โลกียปัญญา พระปรมาตมนี้ แปลว่ามีอรรถอันสมบูรณ์ละเอียด ดัง
 จิตต์เจตสิก รูป นิพพาน หรือ วัชระ ชาติ อายตนะ เป็นตัว
 อย่าง คือต้องศึกษาโลกนั้นเอง แต่เป็นส่วนละเอียด จึงยังตก
 อยู่ในโลกียปัญญา การเรียน พระวินัย พระสูตร พระปรมาตมนี้
 ให้กว้างขวางออกไปเป็นลักษณะของโลก ได้ชื่อว่าเรียนโลก
 ที่ว่าศึกษาให้รู้เข้ามาในตนชื่อว่าเรียนธรรมนั้น ฟังเข้าใจอย่างนี้
 การที่เราศึกษาเล่าเรียนศิลปวิทยาทั้งชั้น ก็เพื่อจะบริหารบำรุงตน
 การรักษาศีลทุกประเภท ก็คือรักษากาย วาจา ของตนเอง กาย
 วาจาใจนี้จึงชื่อว่าพระวินัย การศึกษาเล่าเรียนพระสูตรทั้งชั้น
 ก็คือเล่าเรียนให้รู้จักตน ให้รู้จักสมมติธรรมอันมีในตน ให้รู้ว่า
 ตนเป็นพระสูตร การศึกษาเล่าเรียนพระปรมาตมทั้งชั้น ก็คือเรียน
 ให้รู้ว่าปรมาตม ธรรมมีในตน ให้รู้ว่าตนเป็นพระปรมาตม ธรรม
 การเรียนธรรมก็คือเรียนให้รู้ตน ให้รู้ว่าตนเป็นพระวินัยด้วยอาการ
 นี้ ตนเป็นพระสูตรด้วยอาการนี้ ตนเป็นพระปรมาตมด้วยอาการนี้

ศึกษาให้รันทเข้ามาในตน เมื่อวันพระวินัย พระสูตร พระปรหมัตถ์
 เข้ามาเป็นตนแล้ว ค้นหาตนว่า อะไรเป็นตนแน่ ความรู้ที่ตนชื่อว่า
 วิชา การรู้คิดปวิทยาทั้งต้น ๕๕ รู้วินัยทั้งต้น ๕๕ รู้พระสูตรทั้งต้น ๕๕ รู้พระ
 ปรหมัตถ์ทั้งต้น ๕๕ ชื่อว่ารู้ โลก โลกนี้แหละบิณฑกรรม ถ้ารู้โลกจบ
 แล้ว ก็รู้กรรมเท่านั้นเอง กรรมนั้นก็คือตนนั้นเอง ตนนั้นคืออะไร
 ก็คือกรรมนั้นเอง พึงเข้าใจว่าตนเป็นกรรมๆ เป็นตน ถ้าจำหน่าย
 ตนออกไป ก็เป็นโลกไปหมด ดังจำหน่ายเพียงว่า นาม รูป ฌันช
 ชาติ อายตนะ เท่านั้นก็เป็นโลกไปหมด ปัญญาที่รู้โลกรู้กรรม
 ๕๕ ถ้ายังไม่รู้โลกุตตระกรรมเพียงไร ก็ยังคงอยู่ในประเภทแห่ง
 โลกียะปัญญาทั้งต้น ๆ ท่านวางแบบแผนชีวิตเขตต์แดนของโลกียะปัญ
 ญาไว้เพียงโคตรภูญาณ ว่าเป็นญาณเครื่องรู้ ที่สุดภูมิปุถุชน คือ
 แต้นั้นไปจึงเป็นโลกุตตระปัญญา ทางที่แสดงมานั้นเป็นทางที่พุทธบริษัท
 ต้องการปราณาดด้วยกันทุกคน จะแสดงไว้พอเป็นเครื่องประกอบ
 กับแผนที่หรือตำรา ความจริงแผนที่กับภูมิประเทศใกล้เคียงกันมาก ตำรา
 ยากับตัวยาใกล้เคียงกันมาก ในลักษณะของวิบัติสังขยาญาณ ที่ท่านแสดง
 ไว้ กับความเป็นจริงของผู้ปฏิบัติก็ใกล้เคียงกันมากเช่นนั้น แต่ ก็ต้อง
 อาศัยลักษณะของวิบัติสังขยาญาณนั่นเอง เหมือนผู้จะเดิน ตรวจจ
 ประเทศก็ต้องอาศัยแผนที่นั่นเอง ผู้เป็นหมอก็ต้องอาศัยตำรา
 นั่นเอง แท้จริงพระโยคาวจรผู้จะเห็นโลกุตตระกรรมก็ต้องอาศัย

โลกียวิบัติสัณหา คือทำความรู้เห็นตนว่าเป็นทุกข์ เป็นสมุทัยเป็น
 นิโรธเป็นมรรค เห็นตนเป็นมรรค ก็คือเห็นตนเป็นศีลเป็นสมาธิ
 เป็นปัญญา เมื่ออบรมศีลสมาธิปัญญาให้แก่กล้ามีกำลังขึ้น ก็จึกรู้
 ดีกว่า ธรรมเหล่านี้ล้วน เป็น สังขาร ทั้งสิ้น แล้วเพ่ง สังขารด้วย
 สังขารเบกขาญาณ คือกำหนดสังขารด้วยอุเบกขาจิตต์ คือจิตต์
 เป็นกลางเป็นอนุโลมปฏิโลม จนเกิดโคตรภูจิตต์ เห็นสังขารทั้งหลาย
 ไม่ใช่ตน ตนไม่ใช่สังขาร สังขารไม่มีในตน ตนไม่มีในสังขาร
 ละสลักกายทิฐิ ที่ถือว่าตนเป็นสังขารเสียได้สิ้นสงสัยในสังขาร คือ
 รู้เท่าสังขาร สิ้นความสงสัยในศีลในวัตร เพียงเท่านั้นท่านแสดงว่า
 จิตต์ ตกกระแต่ธรรม เป็นโลกุตตระปัญญา การศึกษาธรรมย่อม
 ศึกษาเข้ามาในตน ร่นธรรมทั้งสิ้นให้เข้ามาในตนอย่างนี้ การที่แสดง
 มานักเป็นแต่เพียงแผนที่เท่านั้น ให้พุทธบริษัทไปตรวจให้เห็นด้วย
 ตน ถ้าอุสาหะบำเพ็ญปัญญาบารมีโดยนัยนี้ให้เต็มรอบ ก็ชื่อว่าผู้รับ
 แจกปัญญาบารมีของพระผู้มีพระภาคเจ้านำมาบริโภค ความ
 ปราภนาที่ตนต้องประสงค์ ก็คงสำเร็จโดยไม่ต้องมีความสงสัย
 มีความเชื่อแน่น่อนว่า ถ้าพุทธบริษัทตั้งใจดำเนินตามคงจะมี ความ
 เจริญออกงามในพระพุทธศาสนาโดยส่วนเดียว ดังวิสัยนามาด้วย
 ประการนี้ ฯ

๑๖/๘/๓๐

ตำนานเทศน์เข้าเดือน ๑๒ แรม ๘ ค่ำ

อิทานิ อฏฐมี ทิวเส สนฺนิปตฺตาย พุทฺธปริสาเย กาจิ
ธมฺมิกถา กถียเต อิทํ ปรี วิริยปารมมํ อนุสนฺธิ
มญฺเฏตฺวา ภาสีสุสามีติ อิมสฺส ธมฺมปริยาเยสฺส อตฺถโก สา-
ธายสมฺมุนเตหิ สกุกฺกจํ โสตพฺโพติฯ

ณ วัน^{นี้}เป็นวันอฏฐมีดิถีที่ ๘ ค่ำแห่งภาพักษ์ พุทธบริษัท
ได้มาสนธิบาตประชุมกัน เพื่อจักฟังพระธรรมเทศนา คือ ประสงค์
จะรักษากิจวัตรของตน ให้ต้องตามพุทธประสงค์ และจะได้เป็น
เนติแบบแผนอันดีสำหรับสกุศลวงศ์ ของตนต่อไปด้วย ข้อสำคัญก็คือ
จะหาที่พึ่งส่วนตน โดยให้มีที่หวังว่าตนมีศุภคติเป็นที่หมายได้ ครั้น
ถึงวัน ๘ ค่ำ ๑๔-๑๕ ค่ำ แห่งปักข์มิได้ วางธุระ ตั้งตะเกียงการงานทาง
บ้านเรือนเสีย มาประชุมกันกระทำกิจวัตรไหว้ พระรัตนมณต์สมาทาน
ศีล ๕ ศีล ๘ รักษาพรหมจรรย์ เป็นปฏิบัติบูชาในพระพุทธ พระ
ธรรม พระสงฆ์ ให้สำเร็จเป็นเบื้องต้นเสร็จแล้ว บัดนี้พึงตั้งใจฟัง
พระธรรมเทศนาต่อไป การที่ท่านทั้งหลายพากันตั้งใจมาประชุมกัน
กระทำกิจวัตรตลอดถึงการฟังพระธรรมเทศนานั้น สำเร็จด้วยกุศล
เจตนา ต่างคนต่างมา อยู่คนละทิศละแดนโดยมิได้ชักชวนกัน ไม่
ได้รับจ้างไม่ได้ถูกการกะเกณฑ์ มาโดยศรัทธาหวังหาผลประโยชน์
แต่ความสุขส่วนตนเองโดยตรง จิตศุภบาทที่เกิดขึ้นในเบื้องต้น^{นี้}

เป็นจิตต์ อันดีเป็นการสมควรยิ่งนัก ขอให้ตั้งเจตนารักษาอย่า
 ให้มีอันตรายได้ อันตรายนั้น ท่านแสดงไว้มี ๔ ประการ คือ
 อุมิภยิ กถวพุทฺธโอวาทคำสั่งสอน เห็นว่าเป็นของใหญ่โต ดึกซึ่ง
 เหลือวิสัยที่ตนจะทำตามได้ อ่อนนอกอ่อนใจ เฝือกดัดใจที่คิดไว้เดิม
 นั้นให้เสียไป หากสำเร็จประโยชน์ไม่ เปรียบเหมือนนบทุกดตั้งใจ
 จะลงไปอาบน้ำในแม่น้ำ ไปเห็นคลื่นเห็นฟองในแม่น้ำ เกิดความ
 กว้างใจเสีย กว้างจนเสีย หาได้อาบน้ำตามประสงค์ไม่ มีอุปมาอุปมัย
 เช่นนั้น นี่เป็นอันตรายข้อที่ ๑ ชื่อว่าอุมิภยิ ๑ อาวฏฏภยิ กถวข้อ
 ปฏิบัติล้วนแต่ให้ระวังไม่ให้คนองกายไม่ให้คนองวาจา แม้แต่จะ
 คิดทุจริตด้วยใจก็ไม่ได้ แม้ตาจะดูหูจะฟังอะไรก็ถูกบังคับไปเสีย
 ทั้งสิ้น ดูเป็นการลำบากรำคาญเหลือเกินจริงๆ ไม่ไหว เมื่อเราไม่ได้
 มาประพฤติกิจพุทธศาสนาสบายอกสบายใจมาก เฝือกดัดใจที่คิด
 ไว้เดิมนั้นให้เสียไปหากสำเร็จประโยชน์ เปรียบเหมือนนบทุกดตั้งใจ
 จะลงไปอาบน้ำในแม่น้ำ ไปเห็นน้ำวนน้ำหมุนเกิดความกลัวจน เสีย
 กว้างใจหาได้อาบน้ำตามประสงค์ไม่ มีอุปมาอุปมัยเช่นนั้น ๒
 เป็นภยันตรายข้อที่ ๒ ชื่อว่าอาวฏฏภยิ ๑ กุมภิลภยิ กถวด้วยเรื่อง
 อาหาร ด้วยผู้ประพฤติกิจพุทธศาสนา ขาดการทำมาหากินมาก
 ขาดสั่งสอนให้รู้จักประมาณในการบริโภค แด่จำกัดเวลาให้บริโภค
 แต่เข้าชั่วเที่ยงเท่านั้น อาหารเป็นของสำคัญ เป็นเครื่องบำรุงร่าง
 กาย ประพฤติอย่างนี้ไม่ไหว เฝือกดัดใจเดิมเสีย หากสำเร็จประ

โยชน์ไม่ เปรียบเหมือนบุทกตตั้งใจจะลงไปอาบน้ำในแม่น้ำ ไป
เกิด กถว จรเข้ เตี้ย เถย กถบ เตี้ย หาได้ อาบ น้ำ ตาม ประสงค์ ไม่
(ชาติจรเข้ยอมเห็นแก่ปากแก่ท้องเท่านั้น) มี อุปมา อุปมัย เช่น นั้น
นี่เป็นภยันตรายข้อที่ ๓ ชื่อว่า กุมภัตถิยา ๗ สูงสูมารภย์ กถวคอกาม
ก็เกิดใจอ่อนแอ ตั้งใจความเพติดเพดินในกามไม่ไหว เห็นว่า
การประพฤติพรหมจรรย์ เป็นการลำบากคับแคบใจ ตั้งใจไปเพดิน
ในกามไม่ได้ เถย กถบ ใจที่คิดไว้เดิมนี้ให้เตี้ยไป หาตำรา
ประโยชน์ตามประสงค์ ไม่ เปรียบเหมือนบุทกตตั้งใจจะลงไปอาบ
น้ำในแม่น้ำไปเกิดกถวปตานตามขึ้น (ปตานตามเป็นปดาร์รายเปรียบ
ด้วยอารมณ์ของกาม) เถย กถบ เตี้ย หาได้ อาบ น้ำ ตาม ประสงค์ ไม่
มีอุปมาอุปมัยเช่นนั้น นี่เป็นภยันตรายข้อที่ ๔ ชื่อว่า สูงสูมารภย์ ๗
ผู้ตั้งใจมาประพฤติกิจพุทธดำด้นาให้ กำจัดภัยทั้ง ๔ นี้เตี้ย อย่า
กถวโอวาทคำสั่งสอน อย่ากถวข้อวัตรปฏิบัติ อย่าเห็นแก่ปาก
แก่ท้อง อย่าดูอำนาจของกาม ปฏิบัติได้เพียงเท่านี้ ก็อาจเป็น
ภาคพื้นให้เกิดประโยชน์ แลความสุขตามปรารถนาของตนได้ ๗ บัดนี้
จักแสดงวิริยบารมีต่ออนุตฺตนิธิตบไป วิริยบารม ชื่ออันว่าความ
เพียรนี้ เป็นคุณธรรมอันเป็นอุปการมากแก่การก่อสร้างพระบารมี
ทั้งปวง องค์ สัมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้า ได้ทรง
บำเพ็ญมาแล้วโดยกาลนาน ตั้งใจโกฏีแห่งกตปเป็นอันมาก ครั้นมา
ถึงปัจจุฉิมชาติ เมื่อ พระองค์เสด็จ ออก บำเพ็ญ พรตพรหมจรรย์
ได้ทรงประกอบความเพียรกระทำทุกกรกิริยา ค้นหาสันติธรรม

คือพระนฤพานโดยมิได้^๕เชื้อเพื่อต่อร่างกายแต่ชีวิตตลอด ๖ พรรษา
 ด่วงแล้ว พระองค์จึงได้ตรัสรู้พระอนุตรสัมมาสัมโพธิญาณ เป็น
 วิสุทธิสัมมัตตาคาโน คือพระบวรสันดานเป็นธรรมอันบริสุทธิ์ ทรง
 โมหัยคุณเครื่องประดับของนักปราชญ์ มีพระ อรหิสมุมาสมพุท-
 ธิ์ เป็นต้น ได้ทรงประกาศพระพุทธศาสนาเป็น มัคคนายโกผู้
 เสด็จนำหน้าพุทธบริษัท พาหัตถ์กตัตตข้ามสังขารโลก โอชะอัน
 ก็นันดาร ถึงฝั่งปากโน้นคือพระนฤพาน จะนับจะประมาณมิได้
 วิริยบารมี^๕เป็นคุณธรรมอันสำคัญ เป็นอุปการคุณตั้งต้นแต่สร้าง
 พระบารมีมา ยังเป็นพระโพธิสัตว์ ก็ได้อาศัยวิริยบารมีเป็นกำลังมา
 ในสมัยที่ทรงบำเพ็ญ มหาปธานวิริยะ ก่อนแต่ตรัสรู้ตลอด ๖ พรรษา
 ก็ได้อาศัยพระวิริยบารมี แม้ในสมัยเมื่อพระองค์ตรัสรู้แล้ว
 ทรงบำเพ็ญพุทธกิจเที่ยวประกาศพระพุทธศาสนา แต่งตั้งเสนา
 บทพุทธบัญญัติใหญ่ย่อยทั้งปวง ตลอดเขตต์พระชนมายุ นับแต่
 ได้ตรัสรู้เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ ๔๕ พรรษา ก็ได้
 อาศัยพระวิริยะบารมีเป็นกำลังทุกหน้าที่ พระองค์ได้ทรงบำเพ็ญ
 มาเต็มรอบแล้ว จึงได้นำเอาวิริยบารมี อันมีแล้วในพระองค์นั้น
 แหะมาแจกแก่พุทธเวไนยให้^๕ได้ดำเนินตาม ผู้ดำเนินตามก็คือผู้
 รับแจก ได้แก่ผู้ที่ไม่เห็นแก่ความสุขในกามเป็นของมีประมาณน้อย
 ขวัญชีวิตเดียวเท่านั้น ^๕ตั้งตบถบั้นตั้งนำเจริญสมณะวิปัสสนา
 ให้ได้สำเร็จมรรคผลนิพพาน นับด้วยด้านด้วยโกฏไม่ถ้วน ให้

พุทธบริษัทพึงตั้งนิตยฐานดู ในพุทธโอวาทข้อปฏิบัติอันสำคัญย่อม
 มีวิริยบารมีเข้าไปแทรกอยู่ทุกแห่ง เหมือนอย่างอิทธิบาทธรรม
 เป็นภาคพื้นที่จะได้สำเร็จก็มีวิริยอิทธิบาท อินทรีย์ธรรมเป็นใหญ่
 ในการสำเร็จ ก็มีวิริยอินทรีย์ พละธรรมเป็นกำลังที่จะให้สำเร็จก็มี
 วิริยพละ โภชณก ธรรมเป็นเหตุให้ตรัสรู้ ก็มีวิริยสัมโพชฌงค์
 อัญฐานิกมรรคมรรคามีองค์อวียะ ๘ เป็นมรรคาไม่มีซ้ำคัก เป็น
 มรรคาตรงต่อพระนิพพาน ก็มีสัมมาวาจาโม เพียรชอบ บรรดา
 ธรรมข้อสำคัญๆ ก็ต้องมีวิริยเข้ากำกับทุกแห่งไป ความจริงความ
 เพียรความหมั่นอุสาหะบากบั่นทำกิจใดๆ ก็ให้กิจนั้นๆ สำเร็จไป
 ชื่อว่า วิริย หรือ อุฏฐาน แปลว่าความแกัดกล้า ความ
 อุสาหะไม่เกียจคร้านต่อการงาน เป็นไปในคดีโลกดังพุทธโอวาท
 ว่า อุฏฐาตา วินุทเต ธนํ ความว่า ผู้มีความเพียรความหมั่น
 ย่อมได้เป็นเจ้าของทรัพย์ดังนี้ อธิบายว่ามนุษย์เราถ้ามีไม่ขัดสน
 ก็ย่อมมีความสุขตามขั้นตามภูมิของตน การที่จะมีก็ต้องอาศัย
 ความเพียรความหมั่น ถัดมาความสุขอันมีประมาณน้อย ก็มีความ
 เกียจคร้านต่อดวงเดี่ย ธรรมดาความเกียจคร้านย่อมทำอาการเหมือน
 เป็นมิตรให้ความสุขในต้นมือ หดอกดวงคนโง่ให้หลงใหล ภาย
 หดงให้ความทุกข์ ไม่มีที่สิ้นสุด ส่วนความเพียรความหมั่นนั้นย่อม
 ทำอาการอย่างประหนึ่งว่าเป็นข้าศึก ให้ความทุกข์ในต้นมือ แต่
 ที่จริงกลับเป็นมหามิตรอย่างประเสริฐ ภายหดงให้ความสุขไม่มี

ที่สิ้นสุด ผู้ที่จะแสวงหาสติปวิทยา แดแสวงหาโภกทรัพย์อัน
 จะเป็นที่พักแก่ตนในปัจจุบัน ก็ต้องอาศัยความเพียรความหมั่น
 ถึงแม้ผู้จะทำตนให้เป็นที่พักแก่ตนในประโดก ก็ต้องอาศัยความ
 เพียรความหมั่นเหมือนกัน ท่านแสดงไว้ในสัมปรายิกัตถประโยชน์ๆ
 ชาตินำให้สัมบูรณ์ด้วยศรัทธา คัด จาคะ ปัญญา อุฐาเนนะ
 ด้วยความเพียรความหมั่นอธิบายว่า ผู้จะให้ท่านก็ต้องมีศรัทธาแ
 ความเพียร ผู้จะรักษาคัดก็ต้องมีความเพียร ผู้จะบำรุงปัญญา
 ต้องมีความเพียร ความเพียรจึงชื่อว่า เป็นผู้แต่งความดีทั้งชาติ
 นชาตินำ แม้ผู้ปรารถนาความสุขอันสูงสุดคือพระนิพพาน ก็ต้อง
 อาศัยความเพียรเหมือนกัน โดยพุทธโอวาทว่า วิริเยน ทุกขมจ-
 เจติ ความว่า ผู้จะพ้นทุกข์ ได้ด้วยความเพียรดังนี้ อธิบายว่า
 ความทุกข์อะไรจะทุกข์เท่าความทุกข์ของสัตว์ ผู้ตั้งอยู่ในความ
 ไม่เที่ยงไม่แน่นอน จะต้องหมุนเวียนอยู่ในสังสารวัฏฏไม่มีที่สิ้นสุด
 เป็นอันไม่มี ด้วยท่านกำหนดสถานที่ตั้งแห่งจิต วิญญาณไว้ ๗ ตำบล
 คือท่อนสัตว์ผู้ยังไม่แน่นอน จะต้องเร่ร่อนไปเกิดตามกรรมคติของตน
 คือ นรก ๑ เปตวิสัย ๑ เปตอสุรกาย ๑ ตีรจณาน ๑ มนุษย์ ๑
 เทวดา ๑ พรหม ๑ ที่ทั้ง ๗ สถานนั้น ส่วนนรก เปตวิสัย เปต
 อสุรกาย ตีรจณาน ท่านจัดว่าเป็นทุกข์ มนุษย์ เทวดา พรหม
 ท่านจัดเป็นสุข ผู้มีสติอันไม่เที่ยงย่อมหมุนเวียนไปมาอยู่ในภพ
 เหล่านี้ แลแต่กรรมที่ตนทำ ถ้าทำบาปมากก็ไปเกิดในทุกข์ ถ้า

ทำบุญมากก็ไปเกิดในสุคติ พึงตั้งนิษฐานดูสุคติคือชาติมนุษย์ อัน
 พวกเราทั้งหลายได้ประสพอยู่ทุกวันนี้ ความสุข มี ดัง ก็มากน้อย
 ให้พิจารณาให้ดู แต่ยิ่งเด็กยิ่งเยาว์ถูกบังคับให้เล่าให้เรียน หา
 เวลาสำราญไม่ได้ ครั้นเติบโตเป็นหนุ่มเป็นสาวมีเย้ามี่เรือนชั้นก็
 ถูกข่มเหงหน้าใจกัน คือต้องเอาใจกันทั้งสองฝ่าย ถ้าถูกนินยัไม่
 ถิ่นกันก็ยิ่งท้อโทษให้หนักขึ้น แลยังต้องประกอบภาระแสวงหาทรัพย์
 ทรัพย์ ที่ตนต้องการนั้น จำเพาะมีอยู่ที่ คน ผู้เขาหวังเห็นเหมือนกันกับ
 เรา ถ้าเราไม่มีของดั่งจนเขาเต็มความเดียดาย เขาก็ไม่ให้เรา
 การแสวงหาทรัพย์ จึงนับว่าเป็นกองทุกข์ในโลกประการหนึ่ง ของที่
 จักด้อเอาเงินเขานั้น ถ้าอย่างต่ำเจ้าของต้องไปเที่ยวบอกช้อบอก
 ขาย อย่างหาบของไปเที่ยวเร่ขายเป็นต้น อย่างกตางตั้งร้านไว้
 ขายมีค่อขึ้นค่อลงจนท้อมเกลี้ยงกันขึ้นบ้าง ตั้งร้านตลาดขายของเป็น
 ตัวอย่าง อย่างสูงอย่างดีเจ้าของเงินไปของ้องอนให้ขาย ดังค่อ
 รถไฟเป็นตัวอย่าง วิธีหาเงินมีประเภทเป็นอันมาก จึงเป็นการลำบาก
 ยังต้องบริหารร่างกายอีก ด้วยโรคภัยไข้เจ็บ นับประเภทไม่ถ้วน
 ถึงจะไม่มืโรคจรร ก็ยังมีโรคประจำ ส่วนโรคประจำก็มีมาก เป็น
 ต้นว่าความอยากความกระหาย ความรัก ความชัง ความชัง ความ
 โกรธ ความหิวระะ ความร้องไห้ เป็นตัวอย่าง เป็นโรคไข้ใจ ยัง
 โรคแก่ โรคป่วยไข้ โรคตายสำหรับร่างกายด้วย ถ้าตรวจตรอง

ดูโดยละเอียดแล้ว จะเห็นว่ามนุษย์เรามีทุกข์มาก แต่ความสุขก็มีมากเหมือนกัน เป็นต้นว่าปราณาดังใด ก็ได้ดังนั้น สัมประสงค์ข้อนี้เป็นความสุขในโลก แต่ว่าเมื่อเอาสุขกับทุกข์มาเทียบกันเข้า จะเห็นได้ว่าความสุขไม่พอแก่ความทุกข์ ถึงอย่างนั้นท่านยังนับว่ามนุษย์สัตว์ ส่วน เทวดา พรหม มีความสุขประณีตกว่ามนุษย์ แต่ถึงอย่างนั้น ก็ยังมีเกิดมีตายเป็นความทุกข์อันไม่ถาวร ไม่น่ายินดี ส่วนความสุขในพระนิพพานเป็นความทุกข์อันเยี่ยมยอด เพราะเป็นความทุกข์อันไม่ระคนปนอยู่ กับด้วยทุกข์ แต่บุคคลจะอนุมานเห็นความสุขของพระนิพพานได้ ก็แต่เพียงผู้เดินในมรรควิถีสี่ คือ ผู้มีศีล สมาธิ ปัญญา เดินตรงต่อพระอริยสัจจกัมมรรค เป็นมัชฌิมาปฏิปทาทางกลางตรงต่อพระนิพพาน มีความสุขสำราญ เยือกเย็นกว่าผู้เดินในทางกามสุขัตถิกานุโยค แลอัตตกถิกมถานุโยค หดายร้อยละ ส่วน แต่เพียงเดินถูกทางของพระนิพพานเท่านั้นก็ยังได้รับความสุขเห็นปานนั้น ถ้าได้สำเร็จพระนิพพานจะมีความสุขสักเพียงไร ให้พุทธบริษัทตรวจตรองดูความทุกข์ แลความสุขของโลก ด่วนเป็นของไม่ถาวร เพราะความสุขเจือด้วยอามิสต์ ความสุขในพระนิพพานเป็นความสุขถาวร เพราะความสุขไม่เจือด้วยอามิสต์เป็นนิรามิสต์สุข เป็นที่ปราณาของนักปราชญ์ผู้มีปรีชาญาณ เพราะท่านรู้การดิ้นซึ่งฝ่ายคนพาดหาปราณาไม่ เพราะเป็นคนหลงงมงายโง่เขลา ท่านแสดงไว้ว่าเห็นกงจักรเป็นดอกบัว คือเห็นเกิด ๆ ตาย ๆ สุข ๆ

ทุกข์ๆ ซึ่งเป็นของประจำบดสัตว์ ให้เราร้อนอยู่ทั่วโลก กลับเห็น
 ไปว่าเป็นของวิเศษสำหรับตัว เปรียบเหมือนดอกบัวเช่นนั้น วิริเยน
 ทุกขมจฺเจติ ผู้จะล่วงพ้นจากกองทุกข์เหล่านี้ ต้องดำริ่ด้วยความ
 ความเพียร คือรับเอาวิธีบำรมิที่พระพุทธเจ้าทรงแจกนำมาปฏิบัติ
 ตาม คือศีลธรรม การที่จะทำวิธีบำรมิให้เต็มรอบ ตามแต่ดีใจพระ
 ด้มมาด้มพุทธเจ้า ก็คือเพียรทำดีให้เป็นอธิศีล เพียรทำดีมาช
 ให้เป็นอธิจิตต์ เพียรทำบุญญาให้เป็นอธิบุญญา ด้วยความไม่
 ประมาท มีความองอาจกล้าหาญไม่เห็นแก่ชีวิตร่างกาย ไม่หลง
 ในความสุขมีประมาณน้อย ความสุขชั่วชีวิตเดียวเป็นความสุขไม่
 ยั่งยืน ตั้งใจมอบกายถวายชีวิตแก่พระรัตนตรัยดำเนินให้ตรงต่อ
 คัดสมาธิบุญญา อุทธาหะเจริญมณะวิบัติธนา ให้เกิดญาณทัตถะ
 รู้เท่าสังขารเสียโดยเร็ว ถ้าไม่ได้อย่างสูงได้เพียงภูมิพระโสดา
 ก็ยังนับได้ว่าเป็นนิยโคบุตรคต คือเป็นบุตรคตผู้เที่ยงต่อสุคติ แลยัง
 มีชีวิตว่า อย่างช้าจะ ต้องมาเกิดในกามโลกนี้อีกเพียง ๗ ชาติเท่านั้น
 ต้องนับว่าเป็นผู้ได้ทีพึ่งอันสำคัญ ส่วนภูมิพระโสดาที่ท่านแสดง
 ไว้ในที่มาต่าง ๆ อย่างจุพเวทัตถะสูตรเป็นต้น พิจารณาให้ดีก็ไม่ใช่
 ของดีกตักตักปานใด ดูเหมือนพอพอพอเราจะครองตามให้เห็นได้
 คือให้รู้เท่าสังขารนามรูปให้เห็นว่านามรูปไม่ใช่ตน ตนไม่ใช่นาม
 รูป นามรูปไม่ได้มี ในตน ตนไม่ได้มี ในนามรูปเท่านั้น ท่านว่า
 ณะตักกายทิฏฐิ วิจิกิณณา ถึงพัฒนบราหฺมาณีได้ เป็นภูมิพระโสดา

เปนนียโตบุทกต คือเปนบุทกตผู้เที่ยงต่อสุคติ ถ้าผู้ไม่ประมาณใน
 วัริยบารมี อุดาหะบุทกนั้น โดยเต็มความสามารถก็อาจจักถือเอา
 โลกุตตระสมบัติได้ ตามความมุ่ง มาด ปราถนา โดย นัย ดังวิสัยนา
 มาด้วยประการ^{นี้} ๑

ตำนานเทศน์เช้าวันต้นเดือน ๑๒

อิทานิ ปณฺณรสี ทิวเส สมนฺนิปตฺตาย พุทฺธปริสาเย กาจิ
ธมฺมิกถา กถียเต อิตฺถปรี ขนฺติปารมี อานุสนธิ มนฺเตตฺวา
ภาสิสุสามีติ อิมสฺส ธมฺมปริยายสฺส อตฺถโถ สาธายสฺมนฺเตหิ
สกุกกัจจ โสตพฺโพติฯ

ณ วัน^{นี้}เป็นวัน^{นี้}ปณฺณรสี^{นี้}ที่ ๑๕ คำแห่งกาพย์^{นี้} เป็นวัน
อันพุทธบริษัทมาตั้งนิบาต เพื่อจะสดับพระธรรมเทศนาตามวินัยนิยม
แต่ได้พร้อมใจกันกระทำบุรพกิจ คือการบูชาพระรัตนตรัยด้วยดอก
ไม้ รุปเทียนแด่ให้^ว พระสวดมนต์ แด่มาทานศีล ๕ ศีล ๘ เสร็จ
แล้ว บัด^{นี้}เป็นโอกาสที่จักฟังพระธรรมเทศนา ฟังตั้งใจฟังให้สำเริง
ประโยชน์ที่ตนต้องประสงค์ ด้วยว่าการฟังธรรมเป็นของได้ด้วย
ยาก ถึงแม้พุทธโอวาทก็มีอยู่ว่า กิจฺฉิ สหุทฺธมฺมสุสฺวานิ ความ
ว่าการฟังธรรมเป็นของได้ ด้วยยากผิดเคืองดังนี้^{นี้} อธิบายว่าธรรม
เป็นของ^{นี้}ยาก^{นี้} ยากที่จักถือเอาเนื้อความได้ แต่เพียงจะมีศรัทธา
ความเชื่อว่าการฟังธรรมเป็นบุญเป็นกุศล เป็นเหตุให้ได้รับความรู้ความ
ฉลาดเท่านั้น^{นี้}เป็นของหายากเสียแล้ว ผู้มีศรัทธาความเชื่อพอแต่ฟัง
ไม่เข้าใจอย่าง^{นี้}นักมีมาก อุปสรรคเครื่องขัดข้องต่อการฟังธรรมเล่าก็
มีมาก คือเหตุภายนอกก็มีหลาย เหตุภายในก็มีมาก ที่จักปัดขุด
ไปรังได้มายังที่ประชุมตามกาดนิยมดัง^{นี้}นักแสนยาก ไม่ใช่เป็นของ
ยากแต่ผู้^{นี้}ฟัง ผู้แต่งธรรมก็หายากอีกเหมือนกัน ถ้าผู้แต่งธรรม

เข้าใจแต่ทางพระปริยัติไม่เข้าใจทางปฏิบัติ ถึงจะแสดงอย่างไร ฟังก็
 ไม่เข้าใจอีกเหมือนกัน เพราะเหตุนี้ท่านจึงกำหนดลักษณะแห่งพระ
 ธรรมกะถิกไว้ ๕ ประการ สนุทสฺสโก แสดงให้ผู้ฟังเห็นด้วยดี ๑
 สมาทปโก แสดงให้ผู้ฟังเต็มใจจะปฏิบัติตามด้วยดี ๑ สมุตฺเตชโก
 แสดงให้ผู้ฟังมี ใจองอาจกล้าหาญที่จักทำตามด้วยดี ๑ สมปหฺสโก
 แสดงให้ผู้ฟังเกิดความร่าเริง ตั้งใจปฏิบัติด้วยความชื่นอกชื่นใจ ๑
 ดังนี้ ๗ ท่านกำหนดองค์คุณของผู้แสดงธรรมไว้ ๕ ประการดังนี้ เรา
 จะไปได้ที่ ไหน ท่านผู้ใดจะแสดงธรรมให้ได้ลักษณะพร้อมทั้ง ๕
 ประการนี้ ก็แสนจะหายาก เอาแต่เพียงว่าท่านแสดงให้ผู้ฟังได้
 ความ เข้าใจ อยู่กับเราผู้ฟังเท่านั้น ก็พอ ก็ว่าให้ตั้งใจฟังแล้ว
 กำหนดตามไม่ต้องจำเอาสำเนาโวหารที่ท่านเทศน์ กำหนดเอาแต่
 เนื้อความตามที่ท่านอธิบายขยายความให้เข้าใจเท่านั้นเป็นพอ แล้ว
 นำไปตรวจตรองอีกชั้นหนึ่ง ถ้าเห็นว่าคำสอนนั้น สัม เหตุ สัม ผล
 ควรจะปฏิบัติตามก็ตั้งอกตั้งใจประพฤติปฏิบัติตามอย่างอนใจ วันคืน
 ปีเดือนไม่คอยเรา ออกุศลส่วนใดควรจะได้ ละไปก่อน ส่วนใดยัง
 ละไม่ได้ ก็ให้ ตั้งใจว่าจะต้องละให้ได้ ฝ่ายบุญกุศลส่วนใดที่ยัง
 ไม่เคยมีก็รีบทำให้ มีขึ้น บุญกุศลส่วนใดที่เคยมีอยู่แล้วก็อย่าให้
 เตือนให้มีแต่เพิ่มพูนทวีขึ้นประพฤติอย่างนี้เป็นความชอบยิ่ง ควร
 พุทธบริษัทจะพากันสนใจให้มาก ๗ คือนั้น จักแสดงชนิดบารมีต่อ
 อนุสนธิกาไป ขนฺตินาม ชื่ออันว่า ขันติ คือ ความอดทน อันนี้

พหุุปกาโร มีอุปการมากแก่กิจการทั้งปวง ไม่เลือกจำคดีโลก
 หรือคดีธรรม คือ ฟังชนติ ผู้จะประกอบการทำงานหาเงินเลี้ยงชีพ
 ก็ต้องอาศัยชนติความอดทน ไม่เห็นแก่หนาวแตร้อนจนเกินไป
 กิจการงานนั้น ๆ ก็สำเร็จตามประสงค์ แม้ผู้จะปฏิบัติทางฝ่ายคดี
 ธรรม ถ้ามีชนติตั้งหน้าแล้ว ก็อาจจักให้ความประสงค์นั้น ๆ สำเร็จ
 ได้ ทุกประการ ถึงองค์สมเด็จพระบรมศาสดาจารย์ สัมมาสัมพุทธ
 เจ้า เมื่อสมัยที่ยังก่อสร้างพระบารมี อยู่ ก็ได้ ทรงบำเพ็ญชนติบารมีทุก
 ภาพทุกชาติจนเต็มรอบ ครั้นมาถึงปัจจุณชาติพระองค์ได้ตรัสออก
 บำเพ็ญพรต ทรงประพฤติความเพียรก็ทรงมั่นในชนติความอดทนไม่
 เห็นแก่หนาวแตร้อน ไม่เห็นแก่ความอยากความหิว อดทนต่อทุกข์
 อดทนต่อเหตุแห่งทุกข์ จนได้สำเร็จด้วยมฤภาพุทธวิสัย ก็ต้อง
 อาศัยชนติความอดทนเป็นผู้อุปการ ครั้นพระองค์ได้ตรัสรู้แล้ว
 เทียบประกาศพระพุทธศาสนา ไม่เห็นแก่ความลำบากยากแค้น ก็สำ
 เร็จด้วยชนติความอดทนทั้งสิ้น เพราะชนติบารมีพระองค์ได้ทรงสร้าง
 สัมมานับด้วยโกฏิแห่งกัปป์เป็นอันมาก ครั้นพระองค์ได้ตรัสรู้
 แล้ว ก็ทรงนำเอาชนติที่มีบริบูรณ์ ในพระองค์ นั้นแหละมาแจกแก่
 พุทธบริษัท ผู้รับแจกก็คือผู้ปฏิบัติ ตาม แดพาทันได้สำเร็จ
 มรรคผลนิพพาน นับด้วยโกฏิด้วยล้านไม่ถ้วน ท่านพรณนาคุณ
 แห่งชนติ คือบอกอานิสงค์แห่งชนติไว้ในชนติกาถึง ๑๕ ประการ
 จะสามารถมาไว้ในที่นี้ เพื่อผู้ต้องการจะได้ค้นหาง่าย ข้อที่ ๑ ว่า

สีสมาธิคุณานัน ขนุตูปธานการณิ ขันติความอดทนเป็นเหตุเป็น
 ประทานแห่งคุณ คือศีลแต่สมาธิทั้งหลาย ข้อที่ ๒ สัพพะเพิกกุสลา
 ธมฺมา ขนุตยา เยาว วาฏณฺหิตเต แมื่กุศลธรรมทั้งหลายทั้งปวง
 นั้นย่อมเจริญด้วยขันติความอดทนโดยแท้ ข้อที่ ๓ ว่า เกวลานัน
 ปิ ปาปานัน ขนุติมูลํ นิกนฺตติ ขันติความอดทนย่อมตัดเสียได้ ซึ่ง
 รากเง้าแห่งกรรมอันเป็นบาปทั้งหลายแมื่ทั้งสิ้น ข้อที่ ๔ ว่า ครห
 กลหาทณฺเฑ มฺลํ ขณฺติ ขนฺติโก คนรํผู้มีขันติความอดทนชื่อว่าย่อม
 ขุดเสียได้ ซึ่งรากเง้าแห่งความเดือดร้อนทั้งหลาย มีการติเตียน
 กันแต่ทะเลาะวิวาทกันเป็นต้น ข้อที่ ๕ ว่า ขนฺติ ชีรํสุสํ ลงกาโร
 ขันติความอดทนเป็นอารมณ์เครื่องประดับของนักปราชญ์ ข้อที่ ๖ ว่า
 ขนฺติ ตโป ตปสฺสโน ขันติความอดทนเป็นตะบะคือเป็นอุทธีเป็น
 เทษของผูื่มีความเพียร ข้อที่ ๗ ว่า ขนฺติ พลํ ว ายตํ ขันติความ
 อดทนเป็นกำลังของผูื่บำเพ็ญพรตพรหมจรรย์ทั้งหลาย ข้อที่ ๘ ว่า
 ขนฺติ หิตํ สุขาวหา ขันติความอดทน นำประโยชน์แดความสุข
 มาให้เป็นผล ข้อที่ ๙ ว่า ขนฺติโก เมตฺตวาลาภี ยสฺสสํ สุข-
 สีสฺวา ผูื่มีขันติความอดทน ชื่อว่าผูื่มีมิตรเป็นผูื่มีตาเป็นผูื่มี
 ยศเป็นผูื่มีความดีอยู่เต็มอเป็นเนื่องนิคย ข้อที่ ๑๐ ว่า ปิโย เทว
 มนุสฺसानํ มนาโป โหติ ขนฺติโก ผูื่มีขันติความอดทนชื่อว่า
 เป็นที่รักที่เจริญใจ ของเทวดาแดนมนุษย์ทั้งหลาย ข้อที่ ๑๑ ว่า
 อตุตฺตโน ปิ ปเรสฺสจ อตุลาโว หว ขนฺติโก ผูื่มีขันติความอด

ทนนึกว่าเป็นผู้นำประโยชน์มาให้แก่คนแต่แก่คนทั้งหลายเหล่านี้ด้วย
 ข้อที่ ๓๒ ว่า สกฺกโมกฺกขคฺม มลฺลํ อารุพฺโห โหติ ขนฺติโก
 ผู้มีขันติ ความอดทน ชื่อว่าย่อมเป็นผู้ดำเนินตามมรรคา เป็นที่ไป
 สวรรค์แห่งพระนิพพาน ข้อที่ ๓๓ ว่า สตฺถุโน วจโนวาทิ กโรติ
 เชาว ขนฺติโก ผู้มีขันติความอดทน ชื่อว่าย่อมทำตามพจนโอวาท
 แห่งพระศาสดาแท้ ข้อที่ ๓๔ ว่า ปรมาย จ ปุชาย จินฺ ปุเชติ
 ขนฺติโก ผู้มีขันติความอดทนชื่อว่าย่อมบูชาดมเด็จพระบรมชินีเจ้า
 ด้วยการบูชาอย่างยิ่ง ๆ ในโอวาทปาทิโมกข์ ก็ทรงยกขันติความ
 อดทนขึ้นเป็นประธานว่า ขนฺติ ปรมํ ตโป ตีติกฺขา ขันติความ
 อดทน ตีติกฺขา คือความอดทนทนทาน เป็นตะบะธรรมเครื่องเผา
 กิเลสอย่างยิ่งดังนี้ สรุปความทั้งต้นคงได้ใจความว่า ขันติความ
 อดทนเป็นบารมีธรรมอย่างเอก ถ้าผู้ใดตั้งใจรักษาย่อมกันความ
 ชั่วร้ายความเลวร้าย ความเสื่อมทราม ที่นับว่าตามกกรรมทั้งต้น
 ได้ดังที่ควรปรารถนาอาจสำเร็จได้ทุกประการ ข้อสำคัญ
 ที่ว่าขันติเป็นธรรมให้สำเร็จทางสวรรค์ทางพระนิพพาน คือว่าผู้
 ปรารถนาสวรรค์ เมื่อมีขันติความอดทนหมั่นเข้าใกล้ ได้ตามข้อ
 ธรรมข้อ ธรรมในสำนัก ของนักปราชญ์ บ่อย ๆ ก็จักเกิด ศรัทธา
 ความเชื่อความเลื่อมใส เป็นไปมั่นในคุณพระรัตนตรัย เกิดปัญญา
 เชือกกรรมเชือกผลของกรรมบำเพ็ญทานแต่คิดให้ ไพบุญช์ขึ้น ก็อาจ

ดำเรื่งภูมิธรรคได้โดยไม่ต้องสงสัย ถ้าปราณนาพระนิพพาน ซึ่ง
 เปนธรรมอันประเสริฐ ก็ให้มีขันติความอดทน บำเพ็ญไตรสิกขา
 คือ คีต สมาธิ ปัญญา ให้เต็มรอบก็อาจจักดำเรื่งได้ตามปราณนา
 คีตที่ควรจะบำเพ็ญให้บริบูรณ์ ก็มีหลายประเภท ต้องรักษาตามภูมิ
 ของตน ถ้าเป็นคฤหัสถ์ ก็ควรรักษาคีต ๕ คีต ๘ ถ้าเป็นสามเณร
 ก็ควรรักษาคีต ๑๐ ถ้าเป็นภิกษุก็ควรรักษาพระปาติโมกข์สังวรคีต
 ให้เป็นภาคพื้นแล้วบำรุงยอดคืออาชวัมมฐูกีต ๆ ใน องค์ อริยมรรค
 คือ สมุมาวาจา สมุมากมฺมุนโต สมมาอาชีโว ให้ดำเรื่งเป็น
 สมุจเฉท คือให้ตั้งจิตให้ขาดด้วยเจตนา ว่าเรื่งจักเว้นวจีทุจริต
 ทั้ง ๔ ให้ขาด ให้ตั้งใจสมาทานสมุมาวาจาว่า ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้น
 ไปเรื่งจักกล่าวแต่วาจา ที่จริง วาจา อ่อนโยน วาจา สม่ก สม่าน
 ประสานสม่กคี่ วาจาที่เป็นไปกับด้วยประโยชน์ ๆ เรื่งจักเว้นจาก
 กายทุจริตทั้ง ๓ มี ปาณาติบาตเป็นต้นให้ขาด ให้ตั้งใจสมาทาน
 สมุมากมฺมุนโต ว่าตั้งแต่บัดนี้ไป เรื่งจักกระทำการงานด้วยกาย
 จะให้ สม่ปยุตด้วยเมตตากรุณาทุกประเภทไป ๆ เรื่งจักเว้นมิจนา
 อาชีวะเลี้ยงชีวิตผิดธรรมดา ให้ตั้งใจสมาทาน สมมาอาชีโว ว่า
 ตั้งแต่บัดนี้ไป เรื่งจักยังชีวิตให้เป็นอยู่ด้วยอาหารอันได้มาโดยชอบ
 ธรรม คีตคือสม่มาวาจาม้องก ๔ สม่มากสมฺมุนโต ม้องก ๓ สม่-
 มาอาชีโว ม้องก ๓ รวมเป็น ๘ ชื่อว่า อาชวัมมฐูกีต แปล
 ว่าคีตมีอาชีวะเป็นองค์ ๗ ดังนั้น คีต ๘ ประเภทนี้ เปนยอดคีต ๕

คัด ๘ คัด ๑๐ คัดพระปาติโมกข์ คือว่าผู้รักษาคัดเหล่านั้นตามภูมิ
 ของตนให้บริบูรณ์แล้ว ต้องสมาทานอาชีวมัญญูรูกัดนี้ ให้มีในตน
 จะได้เป็นบาทแห่งสมาธิ เมื่อพระโยคาวจรกุดบุตรบำเพ็ญตนให้
 เป็นอาชีวมัญญูรูกัดแล้ว ประสงค์จะบำเพ็ญสมาธิตามในองค์ พระ
 อัญฐกิกมรรค พึงตั้งสติตั้งที่กาย กัดกถกถายนี้ แดดมปยุตร
 ธรรมคือ เวทนา จิตต์ ธรรม ที่เรียกว่าสติปัฏฐาน ๔ สติมีอันเดียว
 อารมณ์ที่ตั้งเป็น ๔ ถึงอารมณ์ทั้ง ๔ นั้น ก็ ๔ ในหนึ่ง คือ ๔ ในสกถ
 กายอันเดียวเท่านั้นต่างแต่อาการ เมื่อเข้าใจแล้วให้เพ่งอารมณ์
 นั้นด้วยวิริยะความเพียร แดษณฺติ ความอดทน จนให้จิตต์เป็น
 เอกัคคตา จิตต์มีอารมณ์เป็น อันเดียว ชื่อว่าจิตต์เป็นสมาธิ
 เมื่อทำจนชำนาญสมาธิจิตต์มั่นคงดีแล้ว น้อมจิตต์อันบริสุทธิ
 ชินสู่ปัญญา ปัญญาในที่นี้ประสงค์ วิปัสสนาปัญญา แปลว่าปัญญา
 เห็นแจ้งเห็นจริงในสกถกถายนี้เท่านั้น ไม่ประสงค์รู้ในที่อื่น ให้
 แยกอาการแห่งทุกข์ในสกถกถายนี้ออกเป็น ๔ สถาน ให้รู้ว่าส่วนนั้น
 เป็นทุกข์ฉัจฉ ดังโรคนัยไข้เจ็บร้อนหนาวเป็นตัวอย่าง ฯ ให้รู้ทุกข์
 สมุทัยฉัจฉ ดังพลัดพรากจากสิ่งรักที่เจริญใจมีทุกข์ตายเสียเมื่อยตาย
 จากเป็นตัวอย่าง ฯ ให้รู้ทุกข์นิโรธฉัจฉ ดังรู้เท่าต่อเหตุ ๆ ดับคือ
 เหตุภายใน มีความบ่وىไข้ความตายมาถึง เหตุภายนอกมีความ
 พินาศแห่งวัตถุภายนอกมาถึง ก็ไม่มีทุกข์เป็นตัวอย่าง ฯ ให้รู้มรรค
 ฉัจฉ ดังรู้ว่าตนเป็นทุกข์ฉัจฉด้วยอาการนี้ ตนเป็นทุกข์สมุทัย

สัจจ์ด้วยอาการนี้ คนเป็นทุกขนิโรธสัจจ์ด้วยอาการนี้ คนเป็น
 มรรกสัจจ์ด้วยอาการนี้ อย่าให้เสียหลักในพุทธโอวาท ในธรรม
 จักรกัปป์วัดคนผู้ตรุ่ ทุกขสัจจ์เป็นของพึงกำหนด ทุกขสมุทัยสัจจ์
 เป็นของพึงละเสีย ทุกขนิโรธสัจจ์เป็นของพึงทำให้แจ้ง ทุกขนิโร
 คามินีปฏิบัติทาจริยสัจจ์ เป็นของพึงทำให้เกิดให้มี เมื่อโยคาวจร
 กุณฺณบุตรน้อยจิตต์ ตรวจครองอยู่ในสถกตกายนี้ จนรู้ชัดในลักษณะ
 ทั้ง ๔ นั้นโดยชัดใจ ชื่อว่าภาเวตัพพธรรม ทำมรรกภาวนาให้เกิด
 ให้มี ผู้เห็นจริยสัจจ์เพียงชนนเป็นแต่มรรคปฏิบัติเท่านั้น เป็นแต่
 ผู้เห็นตรงจึงชื่อว่าสัมมาทิฏฐิ เมื่อทิฏฐิตรงเป็นมรรคมาปฏิบัติ
 แล้ว ก็ให้ตรวจครองให้เป็นอนุโณมปฏิบัติ โณม นำออยหตัง ทำน
 เรียกว่าอนุโณมิกญาณ พิจารณาสังขารด้วยอุเบกขาจิตต์ จนให้รู้
 เท่าสังขารแฉวิสังขาร สังขารนั้นเป็นของไม่มีอยู่แต่เดิม ถ้ารู้เท่า
 เมื่อใดก็ดับเมื่อนั้น แฉวิสังขารเป็นของมีอยู่แต่เดิมต้องให้เห็นตาม
 ความเป็นจริงอย่างไร ตามสภาพของเขาชื่อว่ายถาภูตญาณทัตตชนะ
 เป็นที่สุดของมรรค ให้โยคาวจรทำมรรคนี้แหละให้เกิดให้มีขึ้นให้
 จงได้ ส่วนผลไม่ต้องพูดถึงก็ได้ ขอให้บำรุงแต่มรรคให้เต็ม
 รอบเท่านั้นเป็นพอ มรรคจะบริบูรณ์ขึ้นได้ ก็ต้องอาศัยวิริยบารมี
 ขันติบารมี เป็นผู้อุปถัมภ์ ถ้าขาดขันติความอดทนเสียแล้วก็จัก
 เสื่อมจากมรรคผลทุกคนต้องประสงค์ เพราะเหตุนี้ขันติบารมี
 ถ้าผู้ใดได้รับแจกจากพระบรมศาสดาแล้ว แดงออกตังใจรักษา

ของท่านให้เกิดให้มีในตนอย่างจริงจังแล้ว ย่อมไม่แคล้วจาก
มรรคผลนิพพาน จึงเป็นบารมีธรรมอันวิเศษ เป็นเหตุให้ผู้ดำเนิร
ตามได้ประสพสุขทั้งโลกนี้โลกหน้าตลอดถึงพระนิพพาน โดยนัยดัง
วิธานมาด้วยประการนี้ ๕

๒/๕/๓๐

ตำนานเทศน์ ถิ่นที่เข้าน ๙ คำเตือนอาย

อิทานิ อฏฐมี ทิวเส สนฺนิปตํทาย พุทธปริสาบ กาจิ
ธมฺมิกถา กถียเต อิตํ ปริ สจฺจปารมี อนุสนฺธิ
มญฺเฏว ภาสิสฺสามิตี อิมสฺส ธมฺมปริยาบสฺส อตฺถโก สา-
ธายสมฺมุตฺเตหิ สกุกจํ โสตพฺโพติ ฯ

ณ วันนี้เป็นวันอฏฐมีดิถีที่ ๘ คำแห่งตุกรบักข์ เป็นวัน
ต้นนิบาตแห่งพุทธบริษัท เพื่อจะฟังพระธรรมเทศนา เมื่อพร้อมด้วย
ต้นนิบาตประชุมกันได้ ประกอบกิจอันเป็นบุพพภาคปฏิบัติ มีให้พระ
สวดมนต์แล้วมาทวนคัมภีร์จำเริญแล้ว ค่อนเป็นโอกาสที่จักฟังพระ
ธรรมเทศนา ฟังตั้งใจฟังให้สำเร็จประโยชน์ของตนๆ ด้วยการฟัง
พระธรรมเทศนาลับเข้าในโสตปาฏิยังกะ เป็นองค์ที่จักให้ได้สำเร็จ
พระโสตปาฏการหนึ่ง ท่านแสดงโสตปาฏิยังกะ องค์ที่จักให้
สำเร็จพระโสตปาฏิ ๕ ประการ ว่า สปุปริสํ เสโว การดําคม
คบหากับท่านที่เป็นสัตบุรุษ ๑ สทุธมฺมสุสวณํ การฟังธรรมของ
สัตบุรุษ ๑ โยนิโสมนสิกาโร มนสิการ คือกระทำในใจโดย
แยบคายในธรรมของสัตบุรุษ ๑ ธมฺมานุธมฺมปฏิบัติ ประพฤติ
ธรรมโดยสมควรแก่ธรรมของสัตบุรุษ ๑ คุณธรรมทั้ง ๕ ประการนี้
ถ้ามีพร้อมบริบูรณ์ในบุคคลผู้ใด ย่อมเป็นเหตุให้บุคคลผู้นั้นสำเร็จ
พระโสตปาฏิ จึงมีนามว่า โสตปาฏิยังกะ แปลว่าองค์คุณจะให้

ดำเริญประโลดดา ดังนี้ ๆ ความจริงบรรดาพุทธบริษัท ที่ตั้งใจมาฟัง
 พระธรรมเทศนา^๕ ก็คงมีความประสงค์จะได้บรรลุคุณคือความ
 เป็นพระโสดาด้วยกันแทบทุกคน ด้วยคุณธรรมคือความเป็นพระ
 โสดานั้น เป็นโลกุตระธรรม ผู้บรรลุคุณธรรมนั้นชื่อว่า นิยโต-
 บุคคล แปลว่าบุคคลผู้เที่ยง คือเที่ยงต่อสัจจคติแต่เที่ยงที่จักได้บรรลุ
 คุณธรรมขั้นสูงขึ้นไป แต่ได้นามว่า อจลตथा แปลว่าผู้มี
 ความเชื่อในคุณพระรัตนตรัยเป็นไปมั่นคงไม่หวั่นไหว ไม่กลับกลายไป
 เชื่อศาสดาอื่น แต่ไม่กลับกลายมาเป็นปวณคนหนาไปด้วยกิเลสอื่น
 ด้วยเป็นผู้รู้ตนเป็นธรรมเห็นตนเป็นธรรม ตามบทที่ท่านพรรณนา
 ไว้ ๘ ข้อว่า ทิฏฐธมฺโม เป็นผู้ที่มีธรรมอันได้เห็นแล้ว ปตฺตธมฺโม
 เป็นผู้ที่มีธรรมอันได้บรรลุถึงแล้ว วิทธมฺโม เป็นผู้ที่มีธรรมอันได้รู้
 แจ่มแจ้งแล้ว ปริโยคาพุทธมฺโม เป็นผู้ที่มีธรรมอันหยั่งลงรอบคอบแล้ว
 ติลฺลณวิจิกิจฺโญ เป็นผู้ที่มีความสงสัยเป็นเครื่องขัดข้องลำบากจิตต์
 อันข้ามได้แล้ว วิคตกถิกโธ เป็นผู้ที่มีความสงสัยให้กล่าววาทะไร
 หนอ ๆ ไปปราศแล้ว เวสารชฺชปฺปตฺโต เป็นผู้ถึงแล้วซึ่งความเป็น
 ผู้มีความครั่นคร้ามไปปราศแล้ว อปรปฺจุโย สตฺถุสาสเน เป็น
 ผู้ไม่ต้องเชื่อผู้อื่นในคำสอนแห่งพระศาสดา ท่านพรรณนาคณะแห่ง
 พระโสดาไว้อย่างนี้ ฟังเข้าใจว่าพระโสดาท่าน มีแฉ่นธรรมสำหรับ
 ต้อง ภาว^๕ เบื้องหน้า อยู่กับคนไม่ ฉงนใน อริยสัจจ^๕ ทั้ง ๔ มีนิพพานเป็น
 อารมณ^๕ ได้ดังนี้ ๆ เพราะเหตุ^๕นี้ควรพุทธบริษัทใส่ใจในพุทธโอวาท^๕

ให้มาก พยายาม ถือเอา คุณคือความเป็นพระ โสดาให้ได้ในชาตินี้
 ขย่ำปรารมภ์แต่ในเบื้องหน้าว่า นิพพาน ปจฺจโย โหตุ อนาคเต
 กาเลฯ ให้คิดเสียว่าคุณสมบัติที่ จักให้สำเร็จ พระนิพพาน มาถึง
 พร้อมแก่ตนเต็มทีแล้ว ข้อสำคัญก็คือ อุตฺตมสมบัติ ที่มีอวัยวะ
 ร่างกายสมบูรณ์แต่ได้เต็มได้ในพระพุทธานุสาสนา ได้รับพุทธโอวาท
 ยังขาดอยู่แก่ โยนิโสมนสสิกาโร แต่ ธรรมานุธรรมปฏิบัติเท่านั้น
 ถ้าตั้งใจโยนิโส แต่ปฏิบัติตามให้ตรงตามพุทธโอวาท ก็คงไม่
 พลาดจากมรรคผลที่ตนต้องประสงค์ ไม่ต้องมีความสงสัยฯ ค่อน
 จักแสดงในสังขการมีต่ออนุสนธิต่อไป สัจจนาม ชื่ออันว่าความ
 สัจจนี้ นับเข้าในพระบารมีธรรมของพระพุทธเจ้าดวงหนึ่ง เป็น
 โพธิปกรณธรรม พระองค์ได้ทรงสร้างสมมาสิ้นโกฏีแห่งกัปเป็น
 อนันตมาก ลักษณะแห่งสังขการมีนั้น ได้แก่ความจริง คือจริงกาย
 จริงวาจา จริงใจ ส่วนจริงใจนั้นคือตนได้ตั้งเจตนาว่าจักไม่โลภไม่
 โกรธไม่หลง จักไม่ให้มีอัสสาพยาบาทอาฆาตจองเวรแก่ใคร
 จิตต์ของเราจักไม่ให้น้อมไปเงื้อมไปในกามารมณ์ เมื่อตั้งเจตนา
 ไว้แล้วอย่างนี้ ก็ตั้งหน้ารักษาให้ได้จริงตามที่ตั้งไว้นั้น อย่างนี้
 ชื่อว่าจริงใจฯ ส่วนจริงวาจานั้น คือตนตั้งเจตนาไว้ว่า เราจัก
 กถาว่าแต่คำจริง จักกถาว่าแต่คำอ่อนโยน จักกถาว่าแต่คำสมัคสมานประ
 สานสามัคคี จักกถาว่าแต่คำที่เป็นไปกับด้วยประโยชน์ เมื่อได้ตั้ง
 เจตนาตั้งไว้แล้วก็ตั้งหน้ารักษาให้เป็นจริงตามนั้น อย่างนี้ ชื่อว่า

จริงวาทา. ส่วนจริงกายนั้น คือคนได้ตั้งเจตนาไว้ว่า จักเว้นจาก
 การฆ่าสัตว์ตัดกัทรพย์ เว้นจากอสังกรรม เว้นจากอสังกรรมที่ผิด
 เว้นจากคัมภีรเมา เมื่อตั้งไว้ซึ่งเจตนาเช่นนั้น ก็ตั้งหน้ารักษาให้
 จริงไปตามนั้น อย่างนี้ ชื่อว่าจริงกาย. สัจจะ นี้เป็นยอดของศีล
 เป็นเครื่องประดับของศีลเป็นรัตนะของศีล ผู้รักษา ศีล ๕ ศีล ๘ ศีล ๑๐
 ศีลพระปาติโมกข์ ต้องให้มีศีลจักษุเข้ากำกับ จึงจักมีศีลวิเวกดีดาด
 ผ่องใส ศีลเปรียบเหมือนวงแหวน ศัจจะเปรียบเหมือนเพชรพลอย
 เครื่องประดับเป็นยอดเป็นจอม ทำวงแหวนนั้นให้ดาดดงดงาม มี
 ราคาสูงขึ้นตามส่วนของเพชรพลอย ซึ่งเป็นยอดเป็นจอมนั้นนั้นใด
 ศีลนั้นก็ ศัจจะมาประดับเป็นยอดเป็นจอมขึ้น ก็ย่อม ดาดรุ่งเรือง
 ขึ้นตามกำลังของศัจจะอย่างนั้น. ท่านแสดงไว้ว่า สัจจะ หเว สารุ-
 ตริ รसानิ ความจริงนี้แหละเป็นธรรมชาติมีรสให้ตำเร็จประโยชน์
 นับว่าเป็นรสอันอร่อย ยิ่งกว่ารสอย่างอื่น เพราะรสอย่างอื่นจะเป็น
 รสแต่งขึ้นปรุงขึ้นหรือรสของเป็นเอง ตามสภาวะก็ตามจะอร่อยได้
 บางครั้งบางสมัยบางบุคคลไม่ทั่วไป ส่วนรสแห่งศัจจะความจริงนี้
 ย่อมเป็นที่พึงใจด้วยกันไม่เลือกบุคคลประเภทใด แต่เป็นธรรมเครื่อง
 ประดับของนักปราชญ์ มาแต่แต่โบราณกาล ตามที่ท่านประพันธ์
 เป็นคาถาไว้ว่า สัจจะ เว อมตา วาจา เอส ธมโม สมนุตโน
 สจฺเจ อตุเถ จ ธมฺเม จ อหุสฺสโต ปตฺติภูติตา ความว่าความจริง

ไม่ขาดสักวัน แต่เห็นว่าได้ตั้งใจบวชแล้วก็อดดูโทษเอาอย่างนั้นเอง
 ฉะนั้นข้าพเจ้าก็ถามว่าเป็นคำสัตย์จริงหรือไม่เอาคำเท็จมากล่าว
 ขอให้พิฆงูจงระวังจากเด็กให้ประจักษ์ประเดี๋ยวนี้ พอขาดคำก็เอามือ
 อดบดงที่ตัวเด็กพิฆงูที่ดำทงตัวนั้นหายทันที ตัวเด็กขาวเป็นปรกติ
 ฝ่ายเสรษฐีจึงตั้งสัตยาธิฐฐานขึ้นว่า ตั้งแต่ข้าพเจ้าได้รับมรดกตั้งตระ
 กูดมา ไม่มีความเต็มใจยินดีในศาตาทานทั้ง ๔ ประการ อันบิดา
 มารดาตั้งไว้ เที่ยงอ้อยังอยู่มิได้ขาด คิดจะให้รื้อทั้งเสียคิดทุกวัน
 มิได้ขาด แต่เห็นว่าเป็นของบิดามารดาจำใจต้องรักษาไว้
 ฉะนั้นข้าพเจ้าก็ถามว่าเป็นคำสัตย์จริงหรือไม่เอาคำเท็จมากล่าว ขอ
 ให้พิฆงูจงระวังจากเด็กให้ประจักษ์เดี๋ยวนี้ พอขาดคำก็เอามือ
 อดบดงที่ตัวเด็ก พิชงูก็ส่งบหายออกไป เด็กได้สติพอกับตัวเดิม
 ขึ้นได้ ๑ ฝ่ายภรรยาเสรษฐีจึงตั้งสัตยาธิฐฐานขึ้นว่า ตั้งแต่ข้าพเจ้าได้
 มาเป็นภรรยาร่วมสุขร่วมทุกข์ อยู่กับท่านเสรษฐีก็มานานแล้ว มี
 บุตรด้วยกัน ๒ คน บุตรก็โตแล้ว บุตรคนเล็กก็ถูกงูกัดนี้ ข้าพเจ้า
 จะได้มีความรักความยินดีอยู่ กับท่านเสรษฐีนี้ไม่มีเลย คิดเกลียด
 คิดชังอยู่เสมอ คิดจะละทิ้งอยู่เสมอทุกวันนี้มิได้ขาด มาหวน
 คิดถึงชาติตระกูลของตนว่าไม่เคยเป็นร้างเป็นหม้ายเลยก็อดดูโทษ
 โทษเอาอย่างนั้นเอง ฉะนั้นข้าพเจ้าก็ถามว่าเป็นคำสัตย์จริงหรือไม่
 เอาคำเท็จมากล่าว ขอให้พิฆงูจงระวังกับภัยจากเด็กบัดนี้เกิด พอ
 ขาดคำก็เอามืออดบดงที่ตัวเด็กพิฆงูก็วิ่งหนีหาย เด็กถูกชนองเด็น

ได้เป็นปรกติ ๆ ที่ชักเอาใจความของเรื่องนิทานมาแสดงนี้ ประสงค์
 จะให้เห็นว่าอำนาจแห่งสัจ เป็นของน่าอัศจรรย์ แต่เรื่องสัจของ
 เขาก็ไม่น่าจะมีฤทธิ์มีเดช แต่ก็ยังมีคุณานุภาพถึงปานนั้น ในที่มา
 อื่น ๆ พรรณนาคุณของสัจมีประการเป็นอันมาก บัดนี้จักย่นลง
 แสดงสัจที่จักให้ ผู้ปฏิบัติได้ บรรลุคุณธรรมตามที่ตนปรารถนา ให้
 พึงศึกษาให้รู้จักสัจธรรม คือธรรมที่เป็นของจริงให้ผด้อยู่ทุก
 เมื่อ คือ คีต สมาธิ ปัญญา มรรคผลนิพพานเป็นสัจธรรม คือ
 เป็นธรรมอันจริงอยู่ โดยธรรมดา เป็นธรรมไม่ยกย้ายผันแปรไป
 อย่างอื่น เป็นของด้อยอย่างหนึ่งอันนิรันดร์ ถ้าบุคคลทำตนให้จริง
 ตามเท่านั้น ก็จักได้รับผลคือความสุขตามขั้นตามภูมิที่ตนรักษาได้
 คือว่า คีต สมาธิ ปัญญา มรรค ผล นิพพาน เป็นของจริง
 อยู่แล้ว ส่วนตัวเราก็คือเป็นสภาวะธรรมของจริงส่วนหนึ่งเหมือนกัน
 เราตั้งใจแน้มกายถวายตัวรับเอาสัจธรรมคือ คีต สมาธิ ปัญญา
 มาเป็นตัว ตัวของเราก็คือเป็นสัจธรรม ขั้นคีต ขั้นสมาธิ ขั้นปัญญา
 คีตสมาธิปัญญาเป็นอริยมรรค ตัวของเราก็คือเป็นสัจธรรมขั้นมรรค
 เมื่อมรรคเป็นของจริงแล้ว ผลจะไปทางไหน ตัวของเราก็คือเป็นสัจ
 ธรรมขั้นผลไปเท่านั้น เมื่อมรรคผลเป็นของจริงมีในตัวของเราแล้ว
 นิพพานจะหนีไปข้างไหน ตัวของเราก็คือเป็นสัจธรรมคือนิพพานไป
 เท่านั้นเอง ข้อสำคัญคือให้รู้สัจธรรม ๆ มีมากประเภทโดยอาการ
 มีหนึ่งโดย ปริมาณ จะ ยก ขึ้นแสดงพอเป็นตัวอย่างดังคีตสมาธิปัญญา

มรรคผลนิพพาน เป็นแต่คุณธรรมหรือ ลักษณะอาการของธรรมเท่านั้น
 ตัวธรรมก็คือสังกตกายของเรา^๕เอง สังกตกายนี้ถ้า^{๕๖}ประดับด้วยคุณ
 ธรรมมา^{๕๗}ดั่งการขึ้นไค ก็เป็นสังกตธรรมขึ้นนั้น ให้พุทธบริษัทผู้ตั้งใจ
 รับแจกพระบารมีแก่^{๕๘}ด้านักของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พึงยินดีรับเอา
 สังกตบารมีเข้ามาอบรมกายวาจาใจของตน ทำตนให้จริงในศีล ใน
 สมาริ ในปัญญา ให้จริงตลอดถึงมรรคผลนิพพาน จะรักษาความ
 จริงให้สำเร็จได้ก็ต้องอาศัยความไม่ประมาณไม่เพี้ยนต่ออารมณ์ของ
 โลกเกินไป เป็นเหตุเป็นปัจจัย อุดหนุนสังกตบารมี ให้มีกำลัง ผู้เห็น
 ภัยในวัฏฏสงสาร พึงตั้งใจดำเนินตามโดยนัยดังบรรยายมานี้ ก็จะ
 สัมผัสความมั่งคั่งมาคปรารถนาโดยไม่ต้องสงสัย ดังวิธีชานา^{๕๙}มาด้วย
 ประการ^{๕๖}นี้ ฯ

ตำเนาเทศน์เข้ากลางเดือนอ้าย

อิทานิ ปณฺณรสี ทิวเส สมนฺนิปติตาย พุทธปรีสาย กาจ
 ธมฺมิกถา กถียเต อิตฺตปรี อธิฐานปารมี อนุสนฺธิ มณฺเฑตฺวา
 ภาสีสุสามีติ อิมสฺส ธมฺมปรียายสฺส อตฺถโถ สาธายสมฺมตฺเตหิ
 สกุกจฺจ โสตพฺโพติฯ

ณ วัน^๕นี้เป็นวัน^๔ปณฺณรสี^๕ที่ ๑๕ คำ^๕แห่ง^๔ตุกร^๕บัก^๔ซ์ เป็นวันอัน
 พุทธบริษัทมา^๕ตั้น^๔นินาค^๕ประชุม^๔กัน เพื่อ^๕จัก^๔ฟัง^๕พระธรรมเทศนา ตาม
 นิยมในพระธรรมวินัย แต่ได้^๕พร้อม^๔ใจ^๕กัน^๔ทำ^๕กิจ^๔ใน^๕เบ้อง^๔ตั้น^๕ มี^๕ให้^๔
 พระสวคมนตรี^๕ลงมา^๔ทวน^๕คึด^๔ตำ^๕เร้ง^๔แถ้ว^๕ ค่อน^๕เป็น^๔โอกาส^๕ที่^๔จัก^๕ฟัง^๔พระ
 ธรรมเทศนา อัน^๕เป็น^๔พระบรมพุทโธวาท ด้วยการ^๕ฟัง^๔ธรรมคำ^๕สั่ง
 สอน^๕ของ^๔พระพุทฺธเจ้า^๕นั้^๔ มี^๕ประโยชน์^๔โดย^๕ถ้วน^๔เดียว^๕ อย่า^๕ติ่ม^๔อา^๕นั^๔สงัด^๕
 แห่ง^๕การ^๔ฟัง^๕ธรรม ๕ ประการ^๔ที่^๕ท่าน^๔แสดง^๕ไว้^๔ว่า อสุติ สุนาติ จะ
 ได้^๕ยิน^๔ได้^๕ฟัง^๔ข้อ^๕อรรถ^๔ข้อ^๕ธรรม^๔ที่^๕ตน^๔ยัง^๕ไม่^๔เคย^๕ได้^๔ยิน^๕ได้^๔ฟัง^๕นั้น^๔ประการ ๑
 สุตปริโยทเบติ ข้อ^๕อรรถ^๔ข้อ^๕ธรรม^๔ที่^๕ตน^๔เคย^๕ได้^๔ยิน^๕ได้^๔ฟัง^๕มา^๔แล้ว^๕
 ก็^๕จัก^๔คด^๕อง^๔แคว^๕ว^๔ชำนาน^๕ของ^๔ใจ^๕ขึ้น^๔กว่า^๕เก่า^๔ประการ ๑ กงฺขิ วิตรติ จะ
 กำ^๕จิต^๔ความ^๕สงสัย^๔อัน^๕มี^๔อยู่^๕ใน^๔ใจ^๕เสีย^๔ได้^๕ประการ ๑ สกจิตฺตํ ปสัทธิ
 จะ^๕ทำ^๔น้ำ^๕จิต^๔ของ^๕ตน^๔ให้^๕ผ่อง^๔ใส^๕เบิก^๔บาน^๕ยิ่ง^๔ขึ้น^๕ประการ ๑ อตฺตโน
 จิตฺตํ อุชฺฐิ กโรติ จัก^๕กระทำ^๔จิต^๕ใจ^๔ของ^๕ตน^๔ให้^๕เป็น^๔คน^๕ซื่อ^๔ตรง^๕ประ
 การ ๑ อา^๕นั^๔สงัด ๕ ประการ^๔ย่อม^๕ตำ^๔เร้ง^๕แก่^๕ผู้^๔หมั่น^๕ตบ^๔ตรับ^๕ฟัง^๔พระ

ธรรมเทศนา ถ้าผู้ไม่ฟังไม่ได้เลย ถึงผู้ฟังแต่ไม่ตั้งใจด้วยดึกก็ไม่
 ได้อานิสงส์ ๕ ประการนี้เหมือนกัน ให้พุทธบริษัทพึงเข้าใจว่า
 คนของเราได้เกิดมาในวงศ์แห่งผู้เลื่อมใสในพระพุทธศาสนาเปนตา
 หนักสำคัญส่วนหนึ่ง แต่ได้สดับตรับฟังพระธรรมเทศนาซึ่งเปนพุทธ
 โอวาทจริงจริง ซ่อนก็เปนตาหนักสำคัญส่วนหนึ่ง ซ้ำมีความเชื่อความ
 เลื่อมใสในกรรมแต่ในผลของกรรม ตามพุทธโอวาทโดยไม่มี ความ
 สงสัยซ่อนก็เปนตาหนักสำคัญส่วนหนึ่ง เมื่อได้ ประสพโอกาสอันสมควร
 เช่นนี้ ควรจะตั้งใจว่าเราจักไม่ปล่อยโอกาสอันดีนี้ให้เสียไป จัก
 เปนผู้ปฏิบัติให้เต็มความสามารถ ความจริงการฟังพระธรรมเทศนา
 เปนภาคพื้นแห่งวิชา คือความรู้ ความฉลาดย่อมเกิดขึ้นได้ โดยลำดับ
 เพราะการฟังเปนเหตุ ถ้ามีความรู้ ความฉลาดมากขึ้นเท่าใด ย่อม
 ได้รับผลคือความดี ความดีความงาม ความเย็นใจมากขึ้นเท่านั้น ฯ
 บัดนี้จักแสดงอิทธิฐานบารมีต่ออนุสนธิ์ต่อไป อิทธิฐานนาม ชื่อ
 อันว่าการอิทธิฐาน คือ การตั้งใจมั่นในคุณ ความดีนั้น ๆ ชื่อว่า
 อิทธิฐานบารมี เปนคุณธรรมให้สำเร็จกิจทุกหน้าที่ แม้พระพุทธเจ้า
 สว่างโพธิ์สัมมาการมาสิ้นโกฏีแห่งกัปเปอนันตมาก ก็มีได้ละเมิน
 อิทธิฐานบารมี ตัวอย่างดังเมื่อครั้งด้วยพระชาติเปนพระเจ้าศัตตวันตร
 เมื่อพระชนม์ได้ ๘ พรรษา ทรงประทับอยู่ ณ บัดดังก็เกิดความคิด
 ใจ ได้ตั้งอิทธิฐานบารมี ว่าคนของเรานี้เข้าในโพธิ์สัตว์ เปนผู้
 ยินดีแล้วในทานบริจาค ถ้ามีผู้ใดต้องการมาขอเอาตัวของเราไป

เปนทาส เราก็จักชำระทิฐิขึ้นมาหะออกเดี่ยว จักไปรับใช้เปนทาส
 ตามความปราถนาของเขา ถ้ามีผู้ต้องการสัรวาระยะวะ มีศัระระแตะ
 มือเท้าเปนคัน เราก็จักคิดให้ ตามประสงค์ ดังนี้ ยังมีหัตถ์จรรยมี
 แผ่นดินไหวให้บังเกิดขึ้นได้ ข้อนั้นเปนตัวอย่างในอิฐฐานบารมี
 แม่ ในปัจฉิมชาติก็ได้ ตรัสรู้เปนพระสัมมาสัมพุทธเจ้า^๕ ก็ได้ ทรง
 ตั้งอิฐฐานบารมีหลายประการ เมื่อแรกได้ใจออกบ่าเพี้ยพรต
 พรหมจรรย์ ก็ได้ตั้งอิฐฐานบารมี ว่าเราจักเป็นผู้ไม่ กัดบ คั้น
 ครองฆราวาสอีกเปนกรรมดาดังนี้^๕ ภายหลัง ณ วันเดือน ๖ เพี้ย
 เปนวันที่พระองค์จะได้ ตรัสรู้ พระอนุตตรระตัมมาตัมโพธิญาณ ตอน
 ดอนบ่าย พระองค์เสด็จไปประทับ ณ ร่มคันโพธิ ทรงประทับบน
 กองหญ้าคาด้วยขัดดังกัดมาธิ ตั้งอิฐฐานบารมีว่า ถ้าเราไม่ได้
 ตรัสรู้ อุตริมนุสสังกรรม ถึงแม่เนื้อแแต่เดือดกระดูกแแต่เอ็นของเราจัก
 เหือดแห้งย่อยยับก็จงเปนไปเถิด เราจักไม่ลุกขึ้นจากขัดดังกัดมาธิ
 หนึ่ง^๕ ดังนี้^๕ ถึงเมื่อพระองค์ได้ตรัสรู้แล้ว ก็ยังต้องใช้อิฐฐาน
 บารมีอยู่เหมือนกัน ในประณมโพธิการ ได้ทรงตั้งกรรมเทศนา
 ธิฐานว่า เราจักแสดงธรรมประกาศพระพุทธศาสนา แด่ตั้งอายุ
 ดังขารอิฐฐานว่า ถ้าบริษัททั้ง ๔ ของเรายังไม่ ไพบูลย์เพียงใด เรา
 จักยังไม่นิพพานก่อนเพียงนั้นดังนี้^๕ อากาที่ตังใจมั่นในกรรมนั้นๆ
 ดังนี้เปนลักษณะแห่งอิฐฐานบารมี ชาติวัยเหตุ^๕ เป็นเหตุการุณยพระ
 ภิรมย์ฐานทุกวันนี้^๕ จึงต้องให้มีดอกไม้ รุปเทียนเครื่องสักการบูชา

ก็เดส์ให้ผลเปนสุขเปนทุกข์เปนตัววิบาก ถ้า ความ สุข เปน สิ่ง ที่
ปรากฏก็คิดการรักษาก็คความทุกข์ เปน สิ่ง ที่ ไม่ ปรากฏ ก็คิดหา
ทางแก้ไข เปนเจตนากรรมอีกหมุ่กันอยู่ อย่างนี้ เรียกว่า ไตรวิภว
ผู้ที่คิดไตรวิภว ไม่ขาด ปล่อยให้เขาหมุ่ อยู่ อย่างนั้น ย่อม เปน
อริยะสังโฆ ชั้น สูง ชั้น พระอรหันต์ ไม่ ได้ ตามที่ มา ในรัตนสูตรว่า
ขันธ์ ๕ ปุราณะ ๖ นว นตฺติ สมภโว วิรตฺตจิตฺตยาตติเก ภวสมิ เต
ขันธ์ ๕ อวิรุพฺหิ ฉนฺตา นิพฺพนฺติ อริรา ยถายมฺปทีโป ตัง
หมุ่เนอความว่า ไตรวิภว ทำที่มีแล้วในกาลก่อนของพระอริยะเจ้า
ทั้งหลายเหล่านี้ได้สิ้นไปแล้ว ส่วนใหม่ซึ่งจะก่อให้ เกิดวิบากขึ้น
ต่อไปอีก มิได้มี พระอริยะเจ้าทั้งหลายเหล่านั้น ท่าน มีจิตต์ เบื่อหน่าย
ไม่มีความยินดีในภพที่จักมีต่อไปในเบื้องหน้า พระอริยะเจ้าทั้งหลาย
เหล่านั้น มีกรรมวิภว แต่เกิดวิภว ซึ่งเป็นพิษพันธ์แห่งวิบากวิภว
สิ้นไป แล้ว มีฉันทมิได้งอกงาม ท่านมีปัญญาชัชวาลย์ ตดอดถึง
ชั้นขปริณิพพาน ด้วยอันดับแห่งจรมกจิตต์ดวงหนึ่ง ดังประทีปดวง
หนึ่งดับแล้วดับดับไปนั้น ดังนี้ ชักมาแต่ตงพอให้เข้าใจลักษณะของ
ไตรวิภว ๑ ในอิฐฐานบารมี พระผู้มีพระภาคเจ้าได้ทรงบำเพ็ญ
มาเต็มรอบแล้ว จึงได้นำมาแจกแก่พุทธบริษัท ผู้ที่รับแจกได้
ตั้งใจปฏิบัติให้ตรงตาม ก็ได้สำเร็จมรรคผลนิพพานนั้นด้วยโกฏิตัว
ด้านไม่ถ้วน ส่วนพวกเราทั้งหลายก็เป็นสาวกสาวิกาของพระผู้มี
พระภาคเจ้าด้วยกันทุกคน เมื่อเข้าใจว่า อิฐฐานบารมี อาจให้

ผลสำเร็จได้จริงก็ควรจะบำเพ็ญให้เต็มรอบในชาตินี้แหละเป็นการชอบ
 ยิ่ง ที่ จัก ผิด วัน บั้น เมื่อไป ถึง ชาติ หน้า ภพ หน้า ไม่ เป็นการนำยินดีเลย
 เพราะยังเป็นคนมีคติยังไม่แน่นอน ถ้าพลาดเผดอโถดไปเกิดเสียใน
 ทุกคติ ก็จักเสียการเสียเวลาไม่ใช่น้อย ถึงอย่างไรก็ควรตั้งอธิฐาน
 บารมี คือ ตั้งใจให้มั่นในไตรสิกขา อันเป็นที่ประชุมแห่งพระอริย
 มรรคให้เต็มชัด ซึ่งเป็นของไม่เหลือความสามารถ พอที่จักพาก
 เพียรให้เกิดให้ มี ได้ ที่ทำไม่ได้ ทุกวันนี้นะ ชาติ ศรัทธา อันเดียวเท่านั้น
 เพราะพระยามาร คือ กามกิเลส ล่อ ดึง ให้ เดิน ใน ทาง ผิด รำ ไป พระ
 ยามารทำเป็นมิตรให้ ความ สุข ใน ตัน มือ ถ้าเราหลงเชื่อเขาอยู่อย่างนั้น
 จะเอาตัวไม่รอด ดังท้ายเราจะต้องได้รับความทุกข์ ทั้ง ใน ชาติ นี้
 แล ชาติ หน้า ไม่ มี ที่ สิ้น สุด ความทุกข์ อันใด จะ มา ใหญ่ ยิ่ง เท่า ความ ไม่
 สัมหวัง เป็นอันไม่มีในโลก ความ สัมหวัง เป็น ความ สุข อย่าง สำคัญ
 ในโลก ก็โลกเป็นของไม่เที่ยงไม่แน่นอนอยู่ โดยธรรมชาติของเขา
 เราจะไปหาความ สัมหวัง ทุกหนที่ จะมี ทาง ได้ แต่ ที่ ไหน ความจริง
 ความ สุข ใน กาม อัน พระยา มาร ล่อ ดึง ให้ เรา หลง ให้ เรา เพติด นั้น
 ด่วนแต่ห้อมล้อมอยู่ ด้วยทุกข์ ทั้งนั้น ความทุกข์ อันเรา จะ พัง ถึง
 คือ ความ ขรา พุพผภาพ หูหนวก ตามัว ร่างกาย คดค่อมไป มา ลำบาก
 ยากเข่นทุกหนที่ ยัง พยาธิ ความ บัวย ไข้ สิว พัด โรค หนัก ไม่ ถ้วน ถ้า
 เกิดขึ้นแล้วต้องได้รับเจ็บปวดทรมานทุกขเวทนาแสนสาหัส ยิ่งมรณะ
 ความตายอีกก็แสนลำบาก ตัวเอง ก็ไม่ อยาก ตาย คนอื่นก็ไม่มีใคร

อยากให้ตาย ตายไปดื้อๆ อย่างนั้นเอง ความทุกข์เหล่านี้หน้าตายด
 ้วยของยิ่งนักหนา จำเภาจะมาถึงเราทุกอย่าง ครั้นความป่วยไข้
 ความตายมาถึงเข้า ก็พากันร้องไห้ละ ที่นี้การร้องไห้ นั้นมีความ
 ประสงค์อะไร โกรธให้ความตายหรือโกรธให้ผู้ตาย หรือโกรธ
 ว่าตัวไม่มีอำนาจห้ามไม่ให้เขาตายไม่ได้ รู้ไหมว่าใครเป็นเจ้าของ
 ตาย ใครเป็นผู้ให้ตาย เขาตายไปทำไม เขาเกิดมาทำไม ตรองดู
 ให้ดีๆ ตอบปัญหาให้ได้ ทุกข้ออย่างนี้แล้วร้องไห้ หาเหตุผล
 มิได้ เขาจะว่าเราเป็นคนบ้า ความทุกข์เหล่านี้มาแต่อวิชชาเป็นต้น
 เหตุ เพราะมืดไม่รู้จึงตอบปัญหาไม่ถูก ให้ฟังเข้าใจ ถ้าเรายัง
 อ่อนแอไม่บำรุงศรัทธาให้บริบูรณ์แล้ว ก็จักได้รับทุกข์เหล่านี้ ไม่
 มีที่สิ้นสุด เพราะเหตุนี้จึงควรปลูกศรัทธาความเชื่อในคุณพระรัตน
 ตรีย เชื่อกรรมเชื่อผลของกรรม เชื่อต่ออธิฏฐานบารมีของพระผู้มี
 พระภาคเจ้า แล้วตั้งใจให้มั่นบำเพ็ญกองศีลกองสมาธิกองปัญญาให้
 เต็มรอบ แล้วหมั่นตรวจครองในวิปัสสนากัมมัฏฐาน เพ่งสังขาร
 ร่างกายของตนจนให้เกิดญาณทัตตนะ รู้จริงเห็นจริงว่าส่วนนี้เป็น
 สังขาร ส่วนนี้เป็นวิสังขาร ธรรมดาของสังขารนั้นเป็นของแต่งได้
 คือแต่งให้เป็นบุญเป็นบาปแต่งให้ดีให้ชั่วได้ ส่วนวิสังขารแต่งไม่
 ได้ ต้องปล่อยให้แก้ความเบบเองตามสภาพของเขา การรู้เท่า
 สังขารนี้แต่เป็นทางมรรคผลนิพพาน ถ้ามีอธิฏฐานบารมี ตั้งใจมั่น
 ในไตรสิกขา มีความมุ่งหวังต่อโลกุตระธรรมโดยตรง เพราะเห็น

โทษแห่งสังฆาร ดำเนินในอริยมรรคญาณ ก็คงจะสำเร็จตามความ
 มุ่งมาดปรากฏา ให้พุทธบริษัทหมั่นนสนธิการดำเนินตามก็จักสำเร็จ
 นิพพานสุขอันไพศาล พ้นชาติขรามรณะกันดารโดยไม่ต้องสงสัย
 ดังวิสัยนามาด้วยประการนี้ ๕

ตำนานเทศน์เข้าเดือนอ้ายแรม ๘ ค่ำ

อิทานิ อฏฐมี ทิวเส สนฺนิปติตาย พุทธปริสาเย กาจิ
ธมฺมิกถา กถียเต อิตฺติ ปรี เมตฺตาปารมี อานุสนธิ
มญฺเฏตฺวา ภาสีสุสามีติ อิมสฺส ธมฺมปริยาเยสฺส อตฺถโก สา-
ธายสมฺมุเตหิ สกุกฺกจํ โสตพฺโพติฯ

ณ วันนี้เป็นวันอฏฐมีดิถีที่ ๘ ค่ำ แห่งภาพักษ์ เป็นวัน
อันพุทธบริษัทมาตั้งนิบาตประชุมกัน เพื่อจะ พัง พระธรรมเทศนา
แต่ได้พร้อมกันกระทำพุทธานุชา ธรรมบูชา สังฆบูชา ด้วยอามิส
แด่ปฏิบัติ มีไหว้ พระรัตนมุนีให้ ดำรงกิจในเบื้องต้นแล้ว บัดนี้
เป็นโอกาสที่จักฟังพระธรรมเทศนา ฟังพากันตั้งใจฟังด้วยดี ให้
ดำรงกิจของตนๆ ให้เห็นว่า การที่ จัก คัด กังวลในกิจการของตน
มาฟังพระธรรมเทศนาในวันพระหนึ่งนี้เป็นของไม่ใช่ง่าย ที่ ดูดวง
อุปถัมภ์เครื่องขัดข้องมาได้ ต้องนับว่าเป็นลาภอันสำคัญของตน แต่ให้
เห็นว่าตนเกิดมาในชาตินี้ ชื่อว่าเป็นผู้มีโชคอันสำคัญส่วนหนึ่ง คือ
ได้เกิดมา ประ สบ ธรรม ซึ่ง บริบูรณ์ด้วย อนุตตรวิคุณ อันยิ่งใหญ่ ๖
ประการ ทสฺสนานุตฺตริยํ คือการได้เห็นเจติยสถาน คือ พระพุทธรูป
พระสถูปเจติยสถานแต่ได้เห็น พระสงฆ์ผู้ทรงไตรสิกขา ธรรมมา
ปฏิบัติอันงดงาม เป็นที่น่ามาซึ่งความเลื่อมใส เป็นอนุตตรวิคุณ
ประการ ๑๖ สวณานุตฺตริยํ คือการได้ฟังพระธรรมเทศนาของพระ

ด้มมาด้มพุทธเจ้า ซึ่งเป็นนิยานิกกรรมนำผู้ได้ยินได้ฟังได้ปฏิบัติ
 ตามออกจากกองทุกข์ได้ เป็นอนุตตรียคุณประการ ๑ ๗ ลาภานุต-
 ตรีย คือการมีลาภการได้ลาภอันสูงสุด คือได้ศรัทธาความเชื่อมั่น
 ในคุณพระรัตนตรัย แลเชือกกรรม เชื่อมผล ของกรรม ว่าทำดีได้ดีทำชั่ว
 ได้ชั่วบุญบาปมีจริงดังนี้ เป็นอนุตตรียคุณประการ ๓ สิกขานุต-
 ตรีย คือการที่ได้ศึกษาในไตรปิฎก คือ คีต สมาริ ปัญญา อันเป็น
 อริยมรรคาเข้าออกเข้าใจพอปฏิบัติตามได้ ข้อนี้ก็เป็อนุตตรียคุณ
 ประการ ๑ ๗ อนุสฺสตานุตตรีย คือการที่ได้ระลึกถึงคุณพระรัตน-
 ตรีย มีระลึกถึงคุณพระพุทธเจ้า ว่า อรหิ สมมาสมพุทฺโธ เปน
 ต้น ระลึกถึงคุณพระธรรม ว่า สวากุขาโต ภควตาธมฺโม เปนต้น
 ระลึกถึงคุณแห่งพระสงฆ์ ว่า สุปฏิปนุโน เปนต้น การที่ได้ระลึก
 ถึงคุณแห่งพระรัตนตรียนี้ ก็เป็อนุตตรียคุณประการ ๑ ๗ ปาริจ-
 ริยานุตตรีย คือการที่ได้บำรุงพระสงฆ์สาวกของพระผู้มีพระภาค
 เจ้าด้วยปัจจัย ๕ คือ จีวรบิณฑบาตเสนาสนคิตาเภสัช ให้ได้ปฏิบัติ
 กิจพุทธศาสน่าให้ถาวรสืบไปนี้ ก็เป็อนุตตรียคุณประการ ๑ ๗
 การที่เกิดมาประจวบกับสมัยที่มีอนุตตรียคุณ คือคุณอันสูงสุด ๖
 ประการ แลได้ประกอบให้ อนุตตรียคุณทั้ง ๖ ประการนั้น มีขึ้นใน
 ตนครบทั้ง ๖ ประการ เช่นนี้ ก็ น่าปลื้ม ออก ปลื้มใจ น่าชื่นชมยินดี
 ควรเห็นได้ว่าเป็นลาภอันสำคัญของคนๆ ให้พากันตั้งใจเพียรบำรุง
 อนุตตรียคุณ ๖ ประการนั้นให้บริบูรณ์ในตน สม่่าเต็มอด้วยความไม่

ประมาทๆ บัดนี้จักแสดงในเมตตาบารมีคืออนุตฺตนิธึไปเมตตานาม
 ชื่ออันว่าเมตตา คือผูกไมตรีในสรรพสัตว์ทั่วไป^๕ หากเป็นคุณธรรม
 สำหรับบัณฑิตย ทั้งหลายแต่โบราณกาล แม้ องค์ สัมเด็จพระบรม
 คาสด้ามมาด้ามพุทธเจ้า ซึ่งเป็นพระบรมครูของพวกเราทั้งหลาย
 ก็ได้ทรงบำเพ็ญมาแต่อดีตโกฏีแห่งกัปป์เป็นอันมาก ครั้นมาถึงปัจจุ
 ชาติที่ จักได้ ครีดี^๕ พระสัมาดัมโพธิญาณ เมื่อ ยังครองราช
 สัมบัตอันเพียบพร้อมด้วยกามสุขเห็นปานนั้น หากพระเมตตาบารมี
 อันพระองค์ ได้ อบรมมาแต่อดีตโกฏีแห่งกัปป์ เป็นอันมากนั้นมาเตือน
 น้าพระทัย ครั้นได้ ทอดพระเนตร เห็นคนชราทุพพลภาพเห็นคนเกิด
 พยาธิความบวชไข้ เห็นคนถึงมรณะคือคนตายก็เกิดความตด
 เส้าพระทัย ทรงเห็นว่าทุกข์ภัยอันน่าสยดสยองสำหรับคน แต่สำหรับ
 สัตว์ทั่วไปในโลก แม้ โฉนจะพึงยกตนของเราให้ รอดพ้นออกจาก
 ทุกข์ภัยเหล่านี้ได้ แต่จักได้ช่วยสัตว์อื่นให้พ้นไปด้วย แต่คำที่ว่า
 พระนิพพาน ดับเสียได้ ชอกองทุกข์ในโลกแต่คำที่ว่าพระอรหันต์
 ผู้สำเร็จพระนิพพาน คงจะกักก้องอยู่ในโลก ก่อนแต่พระพุทฺธกา
 พระองค์ คง จะอาศรัยเลี้ยงอัน^๕ เพราะเหตุ^๕นั้นพระองค์ จึงทรงพระ
 ดำริห์เห็นว่า บรรพชาเพศเป็นวิเวกควรแก่พระนฤพาน ควรแก่พระ
 อรหันตคุณ ถ้าเราสำเร็จแล้วตัวเราก็ก้นจากทุกข์ภัยในวัฏฏ์ สง
 ดารแต่ยังจักได้ช่วยสัตว์อื่นได้ พ้นจากทุกข์ภัยในวัฏฏ์สงดารด้วย จึง
 ได้ คกตงตตะตฺถสมบัตเตตฺถจออกทรงเพศบรรพชา ประกอบประ

โยคพยายามโดยชอบจนได้สำเร็จสัมภพภาพพุทธวิสัย ฯ ดำเร็จได้
ด้วยเมตตาบารมีเป็นปุเรจาริก ครั้นพระองค์พ้นจากชาติขรามรณะ
ได้แล้ว ก็ทรงประกาศพระพุทธดำรัสทางพระนฤพาน คือพระ
อริยสังคัมมรค ให้ผู้อื่นได้ครีดีรู้ตามพ้นวิญญูภัย นับด้วยโกฏิตัว
ล้านไม่ถ้วน ยังทรงบัญญัติสิกขาบทวินัยไว้สำหรับกุกุบุตร ผู้เกิด
มาภายหลัง ได้ดำเนินตามจนบัดนี้ ต้วนแต่สำเร็จด้วยเมตตาบารมีเป็น
ปุเรจาริกทั้งนั้น คงได้ใจความว่าพระองค์ ทรงบำเพ็ญเมตตาบารมี
เต็มรอบแล้ว จึงมีพระคุณนามปรากฏอยู่ว่า มหาการุณิโกนาโถ
พระโสดกนารถเจ้าทรงพระมหากรุณาธิคุณดังนี้ ฯ เมตตาส่วนที่พระ
องค์นำมาแจกแก่พุทธเวณยานั้น มีประเภทเป็นอันมากตามนิตยัตถ์
จริตของบุคคลคงรวมตงเป็น ๓ คือ เมตตากายกรรม เมตตาวจี
กรรม เมตตามโนกรรม เท่านั้น เมตตากายกรรมนั้น คือให้เห็น
กายของตน^๕ ว่าเป็นที่รักที่หวงแหนแห่งตน ไม่ต้องการให้ผู้อื่น
มาเบียดเบียนพให้เจ็บปวดด้วยประการใดประการหนึ่ง คนอื่นดีตัว
อื่นก็เช่นเดียวกันกับเราให้ ตั้งเจตนาขาดลงไปว่า กายของเราจัก
ไม่ทำให้ผู้อื่นดีตัวอื่นได้รับความเดือดร้อนเลย ทำกิจการงานใดๆ
ก็ให้สัมปยุตต์ด้วยเมตตา หวังความสุขแก่ตนแต่ผู้อื่นอยู่เป็นนิตย
ช่วยในกิจของผู้อื่นที่ควรช่วยได้ ให้หลุดออกไป ชื่อว่าเมตตากายกรรม
เมตตาวจีกรรมนั้น ก็เช่นเดียวกัน คือให้เห็นว่าวาจาเท็จวาจาหยาบ

วาจาต่อเลี้ยควาจาไม่มีประโยชน์ ชื่อว่ามีจิตวาจาเป็นวาจาผิดเป็น
 วาจาทำโทษให้ แก่ตนเองแต่ทำโทษให้แก่คนอื่นให้เว้นเสีย ให้กล่าว
 แต่วาจาที่สัมปยุตต์ด้วยเมตตา คือกล่าวแต่คำจริงคำอ่อนโยน คำ
 สัมคัสमान คำแปลไปกับด้วยประโยชน์ ชื่อว่าสัมมาวาจาสัมมาวาจา
 นี้แหละ ชื่อว่าเมตตาวจีกรรม ๖ ส่วนเมตตาโมกกรรมนั้น พระผู้มี
 พระภาคเจ้าทรงแจกอย่างกว้างขวางขึ้นถึงพระนิพพาน เรียกนาม
 ตามสาธนะโวหารว่าพรหมวิหาร พึงสาธกเมตตสูตรมาเป็นนิตินให้
 กุตบุตรผู้ปราศจากจะเจริญเมตตาอย่างอุกฤษฏ์ พึงแสวงหาวิเวกตาม
 สัมควรค่านีร กาย วาจา ใจให้ตรงต่อไตรสิกขาแต่ตั้งแต่เมตตาจิต
 ให้รอบไปทุกทิศ ให้เป็นอนินทิสต์สมาธิ ในสัตว์ไม่มีประมาณ ตาม
 ในนิคมคาถาว่า เมตตญจ สัพพโลกสมิ มาณ สมุททเว
 อปริมาณิ อุตฺธิ อโธจติริยญจ อสมุพาริ อเวริ อสปลตฺติ
 กุตบุตรนั้นพึงเจริญเมตตาจำเพาะหมู่สัตว์ในโลกทั้งปวง ให้เป็น
 จิตต์ มี อารมณ์ ไม่มี ประมาณ ทั้งเบื้องบน เบื้องต่ำ แด่ด้านกลางเป็น
 จิตต์ ไม่ คับ แคบ ไม่มี เหว ไม่มี ขาคัก ติณฺฐนุจริ นิสินโน
 วา สยาโน วา ยาว ตสฺส วิคตมิทฺโธ เอตํ สติ อธิญฺญะย
 กุตบุตรนั้น จะ ยืน จะ เดิน หรือเดินจง กรม หรือ จะนั่งจะนอนไม่นิยม
 ณะเกาะอิริยาบถใด ๆ เมื่อยังไม่่วงเข้มนหลับไปเพียงใด พึงอธิฐาน
 สติอันระฤกผูกพันอยู่ ในเมตตานี้ทุกกาลทุกสมัยเกิด พุรหมเมต
 วิหาริ อธิมาหุ บัณฑิตทั้งหลายในธรรมวินัยนี้ ได้กล่าวซึ่ง

ธรรมเป็นที่อยู่คือเมตตานี้ ว่าพรหมวิหาร เครื่องอยู่แรมต้นดาน
 แห่งพรหมดังนี้ ๆ ทิฏฐิธัมม อนุปกมม สัลลา ทสฺสเนน สมฺปน-
 โน กาเมสุ วิเนยฺย เจริ นหิชาตุ คพฺภเสยฺยํ ปุณฺเรติ ก็
 แดกุดบุตรนั้น เมื่อได้บรรลุมุตตามานแล้ว ไม่เข้าไปใกล้ซึ่ง
 ทิฏฐิวิปถาค เจริญวิปัสสนาญาณ มีโดกฺตตระศีลถึงพร้อมบริบูรณ์
 ด้วยทัตตนะ คือ โสตาปัตติมรรค อันเห็นอริยสัจจ ๔ แด้มีความ
 เพียรนำเดี่ยให้ พินาศซึ่งความกำหนัดในกามทั้งหทย ด้วยอนาคา
 มิมีคคญาณแดอรหัตตมคคญาณ ย่อมไม่เข้าถึงความเป็นผู้นอน
 ในครรภ์อีกต่อไป ๆ ก็เหตุมุตตาพรหมวิหารนี้ นับเข้าในสมณภาว-
 นาแดภาวนามัยกุศล มีผลไพศาล กว่าธรรมพทานมัย แด้บุญจเวร
 วิรติ ๆ พระผู้มีพระภาคเจ้าได้ ทรงแต่งตั้งลักษณะแห่งผู้เจริญเมตตา
 พรหมวิหารในเมตตานิสังสสูตรไว้ ๘ ประการ ว่า อาเสวิตาย ให้
 เสด้มากแล้ว ๑ ภาวิตาย ทำให้เจริญแล้ว ๑ พหุลีกตายน กระทำ
 ให้มากแล้ว ๑ ยานীগตายน กระทำให้เป็นเหมือนยาน เครื่องให้
 ดำเร้จการไปดังรถแดเกวียนเป็นคันแล้ว ๑ วตฺถูกตายน กระทำให้
 เป็นเหตุที่ต้ง คือทำให้เป็นเหมือนที่อาศัยแล้ว ๑ อนุญฺฐิตาย ให้
 กระทำไม่ หยุต หย่อน แล้ว ๑ ปริจิตาย ให้ระดั้มแล้ว ๑ สุตมา-
 รทฺธาย ให้ปรารภดั้มาดั้มอดั้แล้ว คือกระทำให้เป็นวดี ๕ ประการ
 อวชฺชนวสี ชำนาญในการนึก ๑ อาปชฺชนวสี ชำนาญในการเข้า
 ฌาน ๑ อฏฺฐานวสี ชำนาญในการ ออกฌาน ๑ อธิฏฺฐานวสี

ชำนาญในการตั้งใจ ๑ ปจฺจเวกฺขณเวสี ชำนาญในการพิจารณาองค์
 ฌาน ๑ ชื่อว่า สุสมารทุธา แล้วทรงแสดงอานิสงส์แห่งเมตตา
 พรหมวิหารไว้ ๑๑ ประการ ว่าเมื่อกุศลกรรมมาเจริญจนบรรลุมหรรค
 ฌานเจโตวิมุตติได้ก็มีอานิสงส์ ๑๑ ประการ ถึงจะไม่ปรากฏาก็คง
 มีแน่โดยไม่ต้องสงสัย ๑ สุขี สุปฺติ ผู้เจริญเมตตาพรหมวิหารนั้น
 ย่อมหลับเป็นสุขสบาย ๒ สุขีปฺติพฺพชฺฌติ ผู้นั้นเมื่อคืนก็ตื่นเป็นสุข
 สบาย ๓ นปฺปํกํ สุปฺนิ ปสฺสตี ผู้นั้นย่อมไม่เห็นสุมิณอันตามก
 เห็นแต่สุมิณซึ่งเป็นมงคล ๔ มนุสฺसानํ ปิโย โหติ ผู้นั้นย่อม
 เป็นที่รักที่เจริญใจแห่งมนุษย์ทั้งหลาย ดังแก้วมุกดา แด่ดอกไม้
 เครื่องประดับนั้น อมฺนุสฺसानํ ปิโย โหติ ผู้นั้นย่อมเป็นที่รักที่
 เจริญใจแห่งอมนุษย์ทั้งหลายมียักษ์แสบีศาจเป็นต้น ๖ เทวตารกฺ-
 ขณฺติ เทพดาทั้งหลายย่อมรักษาคุ้มครอง ผู้นั้นให้แคล้วคลาดภัย
 พิบัติอันตรายด้วยอำนาจของตน ๗ นาสสอฺกฺกฺวา วิสฺวา สตุลฺลา
 กมฺติ เพลิงหรือพิษศาสตร์ไม่ก้าวถึงแก่ผู้นั้น คือไม่ทำกายให้
 กำเริบเกิดทุกข์เวทนาได้ ๘ ตฺวํ จิตฺตํ สมาธิยตี จิตฺตํของผู้นั้น
 ย่อมตั้งมั่นรวดเร็วไม่เหวี่ยงช้าต่อสมาธิ ๙ มุขวณฺโณ วิปฺปสฺสตี
 พรพรรณศรีหน้าแห่งผู้นั้นย่อมส่องใสพิศม ๑๐ อสมฺมุพฺโห กาลิ
 กโรติ ผู้นั้นไม่เป็นคนหลงทำกาถกิริยา เมื่อจะถึงแก่มรณย่อมมี
 สติเป็นอันดี ๑๑ กุตฺตริ อปฺปญฺญวิชฺฌนฺโต พุทฺธมโลกุปฺโป โหติ
 ผู้นั้นเมื่อไม่ตรัสรู้ โลกุตตรธรรม อริยะมรรค อริยะผล ยั้งยืน

ไปกว่าเมตตามานนั้นได้ แล้วย่อมเกิดในพรหมโลก ตามภูมิแห่ง
 ฌานที่ตนได้ด้วยเมตตานี้ ๖ อานิสงส์ ๑๑ ประการนี้ ย่อมสำเร็จ
 แก่ผู้ ได้สำเร็จเจโตวิมุตติ ถ้าไม่สำเร็จเจโตวิมุตติ เป็นแต่ตักขิประหาร
 ก็ต้องอดความเกิดในพรหมโลก คงอยู่แต่เพียง ๑๖ ประการตาม
 ควร แท้จริงเมตตานี้เป็นธรรมที่อุบายเครื่องผูกพันสมาทานสำคัญใน
 สัตว์ที่ราวราให้สิ้นอาสว สัตว์ที่อุเบกขาให้เกิดเมตตาชอบต่อ
 ไม่ตรีปราศนา สุขประโยชน์ มีแต่คุณปราศจากโทษ ไม่มีใคร
 ตีเคียนได้ แลเป็นนิมิตร ที่จักให้มนุษย์ สมาทานชาติแดเทพนิกร
 ทิพนิกายเกิดดีเนหะรักใคร่ต่อผู้เจริญเมตตานี้ เมตตาพรหม
 วิหารมีคุณานุภาพเห็นปานนั้น ควรแล้วที่พุทธบริษัทผู้ ได้รับแจก
 เมตตาแต่สำนักพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเมื่อเพ่งหวังต่อต้านคบท คือ
 พระนิพพาน จะพึงบำเพ็ญเมตตาบารมีให้เต็มรอบ ถือเอาผลคือ
 โลกุตระธรรม ถ้าไม่ได้อย่างสูงสุดได้แต่เพียงภูมิพระโสดาก็ยัง
 นับว่าได้ที่พึงอันแน่นอน ถ้าพิจารณาตามนัยเมตตาพรหมวิหารนี้ ก็ดู
 จะไม่เหลือวิสัยนัก ใจความท่านให้เจริญเมตตามานให้เป็นบาทแล้ว
 เพ่งสังขารให้เห็นอริยะตัจจ ๔ แฉ่งประจักษ์ในตนเป็นญาณที่ตัตถะ
 ท่านนี้ ท่านแสดงไว้ว่า เป็นภูมิ พระโสดาตามนัยเมตตาสูตรที่ว่า
 ทตฺตเนน สมฺปนฺโน ผู้ถึงพร้อมด้วยตัตถะ คือความรู้ความเห็น
 ในพระอริยะตัจจ เป็นโสดาปัตติมรรคญาณตัตถะ ถ้าปลุกความ
 เชื่องให้มันค่อพุทธโอวาทนี้จริงจังแล้ว ก็คงจะไม่คลาดแคล้ว

จาก มรรค ผลนิพพาน เราต้องเชื่อ^๕ว่าโอวาท^๕นี้เป็นของพระบรมศาสดา
 พระองค์ มีพระวาจา^๕มิได้^๕วิปริต เราตั้งใจประพฤติปฏิบัติ^๕ตาม^๕จะ
 สำเร็จตามความปราถนา ให้ พุทธบริษัท^๕ปลูกศรัทธา^๕ลงให้^๕มั่น
 อย่าง^๕นี้ แล้วตั้งใจประพฤติปฏิบัติ^๕ไป ก็^๕จะสำเร็จ^๕ได้ ตามความ
 ปราถนา โดยนัยดัง^๕วิธาน^๕มา^๕ด้วย^๕ประการ^๕นี้ ๗

๖๒ ๖๕ ๕ ๖

ตำนานเทศน์เข้าวันสิ้นเดือนอ้าย

อิทานิ จาตุททสี ทิวเส สมนุปติตาย พุทธปริสาเย กาจิ
ธมฺมิกถา กถิตเต อโศปรี อูปะกัชาปารมี อานุสนธิ ฌเฏตฺวา
ภาสีสุสามิตี อิมสุส ธมฺมปริยาเยสุส อตุโล สาธายสมฺนเตหิ
สกุกกัจจิ โสตพุโพติฯ

ณ วัน^๕นี้เป็นวันจาตุททสี^๕ที่ ๑๔ คำแห่งภาพ^๕ปักข์ เป็นวัน
ธัมมัสถวณะ สำหรับ พุทธบริษัท มา ประชุม ถิ่นนิบาต เพื่อ จะฟัง
พระธรรมเทศนาตามกาดนิยมน ซึ่งมาในพระธรรมวินัย เมื่อพร้อม
ด้วย ถิ่นนิบาตได้ พร้อม กันไหว้ พระสวดมนต์ สมาทานศีล เสร็จ กิจใน
เบื่อง^๕คัน^๖แล้ว เบื่องหน้า^๕แต่^๖น^๕พวง^๖ตัง^๕ใจ^๖ฟังพระธรรมเทศนาให้^๕สำเร็จ
เป็นธรรมสวดระนามยก^๕กุศล^๖เป็นผลอันพิเศษ ด้วย กาด^๕ฟังพระธรรม
เทศนาเป็นการบำรุงรักษา แด^๕บุญญา^๖ของ^๕คนให้เจริญยิ่งขึ้นโดยลำดับ
ด้วย พระธรรมวินัย ของ พระผู้มี พระภาคเจ้าเป็น ดวงประทีปสำหรับ
ส่องโลกให้สว่าง ด้วยโลกคือหมู่สัตว์ มีคณมนทนาการด้วยอำนาจ
อวิชชาโมหะครอบงำทำให้^๕ปัญญา^๖ทุพพลภาพ มุ่งแต่^๕ตา^๖ภ^๕แต่^๖ยศ
สรรเสริญความสุข เมาในวัยว่า^๕คน^๖ยัง^๕หนุ่ม^๖ เมาในความไม่มีโรคเมา
ในชีวิตไม่คิดถึง^๕ความ^๖ตาย แล^๕วง^๖หา^๕แต่^๖วัตถุ^๕ที่จะ^๖เอา^๕ไป^๖ตาม^๕คน^๖ไม่^๕ได้
ข้อ^๕นี้^๖ไซ^๕ร์ สำ^๖เร็จ^๕มา^๖แต่^๕การ^๖ขาด^๕การ^๖ลำดับ^๕ครบ^๖ฟัง^๕พระ^๖ธรรม^๕เทศ^๖นา^๕อัน^๖เป็น
โอวาท^๕สา^๖ธ^๕นา^๖คำ^๕สั่ง^๖สอน^๕ของ^๖พระ^๕บรม^๖ศา^๕ส^๖ดา^๕ส^๖มา^๕ด^๖ัม^๕พ^๖ุ^๕ท^๖ธ^๕เจ้า^๖ ความ
จริงในดงยามประเทศ^๕นี้ นับ^๖ว่า^๕เป็น^๖หลัก^๕ของ^๖พระ^๕พุ^๖ท^๕ธ^๖า^๕ส^๖นา ด้วย

พระพุทธเจ้าเสด็จมาประทับที่ฐานอยู่ ในประเทศสยามนานกว่า
 ๒๐๐๐ ปี แล้ว แต่ ก็เป็นน้ำอภัยด้วยว่าแต่บรรดาพระเจ้าแผ่นดิน
 ดินใหญ่ ของ ชาวสยาม ต้องเป็น อรรคเจ้าอุปถัมภ์ก่อดิบด้วยวงษ์ มามี
 ได้ ชาติ ตั้ง ต้น แต่ นครเชียงใหม่ เชียงราย มา กระทั่ง ถึง กรุงรัตน
 โกสินทร์ ซึ่งเป็นปัจจุบันนี้ แต่นั้นแหละอาศรัยความที่ไม่ถาวร
 แห่งโลก เมืองหลวงต้องถูกโยกย้ายหลายตำบลเหตุให้ จาตุรงค
 แห่งพระพุทธเจ้า ครั้นเมืองหลวงตั้งมั่นเจริญขึ้นในตำบลใดพระ
 พุทธเจ้าก็เจริญขึ้นตามในตำบลนั้น ชื่อนี้มีเจดีย์สถานโบราณคดี
 เป็นเครื่องอ้างให้สันนิษฐานได้ว่าพระเจ้าแผ่นดินชาวสยามเป็นอรรค
 เจ้าอุปถัมภ์ก่อดิบมา แต่ ความ รู้ ความ ถอดใน ธรรมเนียม
 ของพุทธบริษัทก็คงจะขึ้น ๆ ลง ๆ ฉะนั้น ตั้งในประณตมัยในกรุง
 รัตนโกสินทร์ นี้ ข้อปฏิบัติในธรรมเนียมนับว่าเลื่อมทราบดีมาก หาก
 อำนาจ แห่ง พระพุทธเจ้าบันดาลได้พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหา
 มหามกุฏ พระจอมเกล้า เจ้าสยาม มา ช่วย เป็นอรรคเจ้าอุปถัมภ์ก่อดิบ
 แยกเป็นคณะธรรมยุติกนิกายขึ้น ให้ คึกษาตรวจตราของเล็กน้อย
 ปฏิบัติให้ตรงตามพระวินัยนุญาต ส่วนธรรมเนียมปฏิบัติก็ให้ ตรงต่อใคร
 ดิกรา ไม่ ให้ มงาย เชื่อ ตามพวกวิปลาสนาหัดบาปคุณรกดุศล
 คือว่าไม่ให้ หดงเชื่อตามลัทธิของครูบาอาจารย์ โดยส่วนตัว ให้
 ตรวจตราให้เห็นด้วยปัญญาของตนแต่ให้ ตรงตามพระไตรปิฎกอัน
 เป็นหลักของพระพุทธเจ้าด้วย เพราะพระบาทสมเด็จพระจอม

เกด้าเจ้าสยามผู้เป็น ประถมคณาจารย์ ของพวกเราทั้งหลาย ทรงเป็น
 ประมุขในการค้นคว้าหาหลักของจริงในพระพุทธศาสนา ต่อแต่
 นั้นมาความเจริญแห่งพระธรรมวินัยก็ค่อยเจริญขึ้นตามลำดับ ครั้น
 ต่อมาได้สมเด็จพระมหาสมณ กรมพระยาวชิรญาณวโรรส อันเป็น
 พระราชโอรสในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าสยาม มาเป็น พระ
 ตั้งพระราช คณปาโมกข์ ทรงพระปรีชา สามารถฉลาดในพระธรรมวินัย
 ทรงจัดหลักสูตร แห่งการศึกษา เค้า เรียน แด ทรง เลือกกศัตถ์จัดสรรพระ
 ธรรมแด่พระวินัยให้เข้าใจง่ายขึ้น ได้เป็นแบบแผนอันดีสำหรับ
 พระพุทธศาสนาต่อไป ที่บรรยาย มา ทัง ปวง นี้ จะให้ เห็นว่า ผู้ถือ
 พุทธศาสนาเสื่อมลงบางครั้ง เจริญขึ้นบ้างสมัย ทุกวันนี้นักดั่งตง
 หน้าสู่ ความเจริญ เพราะพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าสยาม
 แด สมเด็จพระมหา สมณ กรมพระยาวชิรญาณวโรรสเป็น อรรคศา-
 สนูปถัมภ์ เป็นบูรพาจารย์ ของพวกเราทั้งหลาย อย่าพากันดื่ม
 พระมหากรุณาธิคุณในพระองค์ ท่านทั้ง ๒ ที่ออกพระนามมาแล้ว
 ต่อแต่ นั้นไป มรรคผลนิพพานจะชัชวาลแจ่ม แสงขึ้นแก่พุทธบริษัทเป็น
 ลำดับไป กันทั้งนี้ได้บรรยายอาร์มภกถา มาก เพื่อเตือนใจแห่ง
 ศักดิ์บุรุษให้ คืบจากหลับ พากันหลับมาหลายชั่วบุรุษแล้ว อย่าพา
 กันหลงเชื่อถือตามถกติของครูบาอาจารย์อย่างเดียว เชื่อก็คือพระ
 อัญมณิกัมมรรค เชื่อก็คือไตรสิกขาด้วย เชื่อความสามารถของตน

ด้วย จึงจะได้ประดัมมรรคผลนิพพาน บัดนี้จักแสดงในอุเบกขา
 บารมีค่อนุสนธิ์สืบไป อุเพกขานาม ชื่ออันว่า อุเบกขาบารมี^๕
 หาใช่เฉยๆ อยู่อย่างเดียวไม่ ถ้าความเพิกเฉยเป็นทองไม่รู้ร้อน
 อย่างเดียวเป็นอุเบกขาแล้ว อุเบกขาก็ไม่เป็นบารมี ไม่ทำให้เป็น
 พระพุทธเจ้าได้ อุเบกขาบารมี^๕หมายความว่าเพิกถอน คือหัดทำ
 ใจให้เป็นกลาง คือเพิกถอนเป็นจอมแห่งบารมีทั้ง ๘ มีทานบารมี
 เป็นต้น ดังที่แสดงมาแล้ว ถ้าขาดอุเบกขาจิตร^๕ๆ เป็นที่เป็นกลาง
 เดี่ยวแล้ว บารมีเหล่านั้นเกิดขึ้นไม่ได้ ความจริงบารมีทั้ง ๑๐ ประการ
 นั้นในบารมีอันหนึ่งก็ต้องมีพร้อมทั้ง ๑๐ ประการ เป็นแต่ว่าจะยก
 บารมีอันใด^๕ขึ้นเป็นประธาน ก็เรียกบารมีอันนั้นเท่านั้น เพราะคุณ
 ธรรมเหล่านั้นเป็นอัญญมัญญปัจจัยอุดหนุนซึ่งกันและกัน ท่านจึง
 ร้อยเข้าไว้เป็นพวงเดียวกัน ในพระบารมีทั้ง ๘ นั้น จะดำริได้ก็
 ต้องมีอุเบกขาจิตร^๕เข้าเป็นปัจจัยอุดหนุน ในเวลาที่จักเจริญอุเบก
 ขาบารมี พระบารมีธรรมทั้ง ๘ นั้นก็มาเป็นปัจจัยอุดหนุนให้ อุเบกขา
 บารมีเต็มรอบ ท่านเรียกว่าด้ามคักธรรม คือคุณธรรมทั้ง ๑๐ ประการ
 นั้นมีขึ้นพร้อมกันในสัณทกกาย^๕นี้ นัยหนึ่งท่านเรียกว่ามีคักด้ามัก^๕ ท่าน
 แสดงไว้ในปฐมสมโพธิพุทธประวัติของเก่าแสดงลักษณะมรรคด้ามัก^๕
 ว่าเมื่อพระผู้มีพระภาคเจ้าของเราโกธ^๕จะได้ตรัสรู้^๕กับ ด้วยพระยา
 มาราชิราชด้วยพระบารมี ๑๐ ประการ ด้วยอาวัชชนาการถึงพระบารมี
 ทั้ง ๑๐ มีพร้อมเป็นมีคักด้ามัก^๕แล้ว ร่างกายจิตร^๕ใจของพระองค์ใน

เวदानันเป็นอุเบกขาญาณสัมปยุตร^๕ เฉยเป็นกถาเปรียบ ด้วยพระชน^๕
 คือแผ่นดิน ไบราณาจารย์จึงสมมติอาการ^๕นี้ว่านางพระชน^๕ขึ้นมา
 ช่วย^๕นี้ แด่^๕เอาน้ำพระทัยของพระองค์^๕เวदानันเต็มไปด้วยพระ
 มหากรุณาแผ่ไปทั่วโลกธาตุ ไบราณาจารย์จึงสมมติอาการ^๕แห่งพระ
 กรุณาน^๕นี้ว่า นางพระชน^๕ร็ดน้ำออกจากมวยผม ไหลท่วมถมพัดพา
 เอาพระยามารกับทั้งพดमारให้ล้มจมมลาย คัด^๕นกระดอกพัด^๕พัดออก
 ไปตกนอกขอบจักรวาล^๕นี้ ๗ พึงเข้าใจอุเบกขาจิต^๕คือ จิต^๕เป็น
 กถา ถ้า^๕จิต^๕เจตสิกอณูญ^๕ณ^๕มาณาเจตสิก^๕นั้นแหละชื่อว่าเจตสิก
 กถา ถ้าเจตสิก^๕กถา^๕นั้นมาประกอบกับจิต^๕ก็เรียกว่าอุเบกขาจิต^๕ที่
 ท่านแสดงประเภทแห่งอุเบกขาไว้^๕มีมาก ดังในพรหมวิหาร จิต^๕เป็น
 กถา^๕สัมปยุตร^๕ด้วยเมตตาก^๕กรุณามุทิตาอุเบกขา ชื่อว่าอุเบกขาพรหม
 วิหาร ๗ จิต^๕เป็นกถา^๕สัมปยุตร^๕เป็นสุข ทุกข์ โสมนัส โทมนัส
 อุเบกขา ชื่อว่าอุเบกขาเวทนา ๗ จิต^๕เป็นกถา^๕สัมปยุตร^๕ด้วยสติ
 ธรรมวิจย วิริย บิถี บัณฑิต^๕ทธี สมาธิ อุเบกขา ชื่อว่าอุเบกขา^๕สัม
 โพชฌงค์ ๗ จิต^๕เป็นกถา^๕ในรูป^๕แต่^๕ยัง^๕ก^๕ดิน^๕รศ^๕เครื่อง^๕สัม^๕ผัส^๕ไม่^๕ตก^๕ไป
 ในฝ่าย^๕ยิน^๕ตีย^๕น^๕ราย^๕ชื่อว่า^๕อ^๕พ^๕ัง^๕ค^๕อุเบกขา ๗ จิต^๕เป็นกถา^๕สัมปยุตร^๕ด้วย
 เอกัคคตา^๕กับ^๕อุเบกขา^๕เท่านั้น ชื่อว่า^๕จตุ^๕ตถ^๕ณ^๕าน^๕อุเบกขา ๗ ลักษณะ^๕ที่
 มา^๕แห่ง^๕อุเบกขา^๕มี^๕มาก^๕ประเภท ชัก^๕มา^๕แสดง^๕พอ^๕ให้^๕เข้าใจ^๕ความ^๕เท่านั้น
 อุเบกขาจิต^๕นี้ถ้า^๕สัมปยุตร^๕ด้วย^๕บุญ^๕ด้วย^๕กุศล^๕ ก็^๕เป็น^๕กุศล^๕เจตนา^๕ไป ถ้า
 สัมปยุตร^๕ด้วย^๕บาป^๕ด้วย^๕อกุศล^๕ก็^๕เป็น^๕อกุศล^๕เจตนา^๕ไป ถ้า^๕ไม่^๕สัมปยุตร^๕

ด้วยกุศลากุศล ก็เป็นอภัยากฤตไปเท่านั้น ๖ อุเบกขาบารมีที่พระ
 พุทธเจ้าทรงแจกแก่พุทธบริษัทให้ดำเนินตาม ผู้รับแจกได้ดำเนินตาม
 แต่ได้สำเร็จมรรคผลนิพพานนับด้วยโกฏิตัวด้วยล้านไม่ถ้วน อุเบกขา
 สัมโพชฌงค์ ๓ ดังชาเรเบกขาญาณ ๓ ฉานุเบกขา ๓ จะอธิบายแต่
 เพียงอุเบกขา ๓ ประเภทเท่านั้น พอเป็นทาง ปฏิบัติของพุทธบริษัทผู้ที่
 ปราศจากจะเจริญโพชฌงค์ พึงตั้งสติความระลึกรู้ที่อยู่ ที่กายที่ใจ
 ๕ ๖ ให้มีธรรมวิจยะตรวจตรองจนให้เห็นว่าสังกตกายนี้เป็นสภาวะ
 ธรรมแจกออกเป็นพระสูตรพระวินัยพระปริมัตถ์ ให้รู้ชัดด้วยปัญญา ๖
 ให้มีวิริย ความกล้าหาญ อดอาสใน ความเพียรไม่เห็นแก่ร่างกาย แต่
 ชีวิตทำจิตรให้สงบ ๖ ให้เกิดปีติความเอิบอิ่มเบิกบานในดวงจิตร ๖
 ให้กายแต่จิตรสงบเป็นบัลลังคิธิเรียบราบดี ๖ ให้จิตรเป็นหนึ่งใน
 อารมณ์ คือสภาวะธรรมในสังกตกายนี้เป็นองค์สมาธิ ๖ ให้อุเบกขา
 จิตรเพ่งสัมผัสยุตธรรมเหล่านั้นจะเห็นว่าคุณธรรมเหล่านั้นพร้อม
 บริบูรณ์แล้ว เพียงเท่านั้นชื่อว่าสำเร็จภูมิอุเบกขาสัมโพชฌงค์ ๖
 แต่ให้หมั่นทำจนชำนาญคุณธรรมทั้ง ๗ ๕ เป็นเหตุเป็นองค์ จะให้ตรัส
 รู้วิริยัจจธรรมตลอดถึงมรรคผลนิพพาน ผู้รับแจกควรยินดีตั้งใจ
 ปฏิบัติตาม การแสดงพุทธโอวาทก็แสดงได้แต่ทางปฏิบัติเท่านั้นการ
 จะได้จะถึงเป็นกิจของผู้เลื่อมใสผู้รับปฏิบัติจะได้เองเห็นเอง ในสังชา
 ๕ ๖ ๗ ๘ ๙ ๑๐ ๑๑ ๑๒ ๑๓ ๑๔ ๑๕ ๑๖ ๑๗ ๑๘ ๑๙ ๒๐ ๒๑ ๒๒ ๒๓ ๒๔ ๒๕ ๒๖ ๒๗ ๒๘ ๒๙ ๓๐ ๓๑ ๓๒ ๓๓ ๓๔ ๓๕ ๓๖ ๓๗ ๓๘ ๓๙ ๔๐ ๔๑ ๔๒ ๔๓ ๔๔ ๔๕ ๔๖ ๔๗ ๔๘ ๔๙ ๕๐ ๕๑ ๕๒ ๕๓ ๕๔ ๕๕ ๕๖ ๕๗ ๕๘ ๕๙ ๖๐ ๖๑ ๖๒ ๖๓ ๖๔ ๖๕ ๖๖ ๖๗ ๖๘ ๖๙ ๗๐ ๗๑ ๗๒ ๗๓ ๗๔ ๗๕ ๗๖ ๗๗ ๗๘ ๗๙ ๘๐ ๘๑ ๘๒ ๘๓ ๘๔ ๘๕ ๘๖ ๘๗ ๘๘ ๘๙ ๙๐ ๙๑ ๙๒ ๙๓ ๙๔ ๙๕ ๙๖ ๙๗ ๙๘ ๙๙ ๑๐๐ ๑๐๑ ๑๐๒ ๑๐๓ ๑๐๔ ๑๐๕ ๑๐๖ ๑๐๗ ๑๐๘ ๑๐๙ ๑๑๐ ๑๑๑ ๑๑๒ ๑๑๓ ๑๑๔ ๑๑๕ ๑๑๖ ๑๑๗ ๑๑๘ ๑๑๙ ๑๒๐ ๑๒๑ ๑๒๒ ๑๒๓ ๑๒๔ ๑๒๕ ๑๒๖ ๑๒๗ ๑๒๘ ๑๒๙ ๑๓๐ ๑๓๑ ๑๓๒ ๑๓๓ ๑๓๔ ๑๓๕ ๑๓๖ ๑๓๗ ๑๓๘ ๑๓๙ ๑๔๐ ๑๔๑ ๑๔๒ ๑๔๓ ๑๔๔ ๑๔๕ ๑๔๖ ๑๔๗ ๑๔๘ ๑๔๙ ๑๕๐ ๑๕๑ ๑๕๒ ๑๕๓ ๑๕๔ ๑๕๕ ๑๕๖ ๑๕๗ ๑๕๘ ๑๕๙ ๑๖๐ ๑๖๑ ๑๖๒ ๑๖๓ ๑๖๔ ๑๖๕ ๑๖๖ ๑๖๗ ๑๖๘ ๑๖๙ ๑๗๐ ๑๗๑ ๑๗๒ ๑๗๓ ๑๗๔ ๑๗๕ ๑๗๖ ๑๗๗ ๑๗๘ ๑๗๙ ๑๘๐ ๑๘๑ ๑๘๒ ๑๘๓ ๑๘๔ ๑๘๕ ๑๘๖ ๑๘๗ ๑๘๘ ๑๘๙ ๑๙๐ ๑๙๑ ๑๙๒ ๑๙๓ ๑๙๔ ๑๙๕ ๑๙๖ ๑๙๗ ๑๙๘ ๑๙๙ ๒๐๐ ๒๐๑ ๒๐๒ ๒๐๓ ๒๐๔ ๒๐๕ ๒๐๖ ๒๐๗ ๒๐๘ ๒๐๙ ๒๑๐ ๒๑๑ ๒๑๒ ๒๑๓ ๒๑๔ ๒๑๕ ๒๑๖ ๒๑๗ ๒๑๘ ๒๑๙ ๒๒๐ ๒๒๑ ๒๒๒ ๒๒๓ ๒๒๔ ๒๒๕ ๒๒๖ ๒๒๗ ๒๒๘ ๒๒๙ ๒๓๐ ๒๓๑ ๒๓๒ ๒๓๓ ๒๓๔ ๒๓๕ ๒๓๖ ๒๓๗ ๒๓๘ ๒๓๙ ๒๔๐ ๒๔๑ ๒๔๒ ๒๔๓ ๒๔๔ ๒๔๕ ๒๔๖ ๒๔๗ ๒๔๘ ๒๔๙ ๒๕๐ ๒๕๑ ๒๕๒ ๒๕๓ ๒๕๔ ๒๕๕ ๒๕๖ ๒๕๗ ๒๕๘ ๒๕๙ ๒๖๐ ๒๖๑ ๒๖๒ ๒๖๓ ๒๖๔ ๒๖๕ ๒๖๖ ๒๖๗ ๒๖๘ ๒๖๙ ๒๗๐ ๒๗๑ ๒๗๒ ๒๗๓ ๒๗๔ ๒๗๕ ๒๗๖ ๒๗๗ ๒๗๘ ๒๗๙ ๒๘๐ ๒๘๑ ๒๘๒ ๒๘๓ ๒๘๔ ๒๘๕ ๒๘๖ ๒๘๗ ๒๘๘ ๒๘๙ ๒๙๐ ๒๙๑ ๒๙๒ ๒๙๓ ๒๙๔ ๒๙๕ ๒๙๖ ๒๙๗ ๒๙๘ ๒๙๙ ๓๐๐ ๓๐๑ ๓๐๒ ๓๐๓ ๓๐๔ ๓๐๕ ๓๐๖ ๓๐๗ ๓๐๘ ๓๐๙ ๓๑๐ ๓๑๑ ๓๑๒ ๓๑๓ ๓๑๔ ๓๑๕ ๓๑๖ ๓๑๗ ๓๑๘ ๓๑๙ ๓๒๐ ๓๒๑ ๓๒๒ ๓๒๓ ๓๒๔ ๓๒๕ ๓๒๖ ๓๒๗ ๓๒๘ ๓๒๙ ๓๓๐ ๓๓๑ ๓๓๒ ๓๓๓ ๓๓๔ ๓๓๕ ๓๓๖ ๓๓๗ ๓๓๘ ๓๓๙ ๓๔๐ ๓๔๑ ๓๔๒ ๓๔๓ ๓๔๔ ๓๔๕ ๓๔๖ ๓๔๗ ๓๔๘ ๓๔๙ ๓๕๐ ๓๕๑ ๓๕๒ ๓๕๓ ๓๕๔ ๓๕๕ ๓๕๖ ๓๕๗ ๓๕๘ ๓๕๙ ๓๖๐ ๓๖๑ ๓๖๒ ๓๖๓ ๓๖๔ ๓๖๕ ๓๖๖ ๓๖๗ ๓๖๘ ๓๖๙ ๓๗๐ ๓๗๑ ๓๗๒ ๓๗๓ ๓๗๔ ๓๗๕ ๓๗๖ ๓๗๗ ๓๗๘ ๓๗๙ ๓๘๐ ๓๘๑ ๓๘๒ ๓๘๓ ๓๘๔ ๓๘๕ ๓๘๖ ๓๘๗ ๓๘๘ ๓๘๙ ๓๙๐ ๓๙๑ ๓๙๒ ๓๙๓ ๓๙๔ ๓๙๕ ๓๙๖ ๓๙๗ ๓๙๘ ๓๙๙ ๔๐๐ ๔๐๑ ๔๐๒ ๔๐๓ ๔๐๔ ๔๐๕ ๔๐๖ ๔๐๗ ๔๐๘ ๔๐๙ ๔๑๐ ๔๑๑ ๔๑๒ ๔๑๓ ๔๑๔ ๔๑๕ ๔๑๖ ๔๑๗ ๔๑๘ ๔๑๙ ๔๒๐ ๔๒๑ ๔๒๒ ๔๒๓ ๔๒๔ ๔๒๕ ๔๒๖ ๔๒๗ ๔๒๘ ๔๒๙ ๔๓๐ ๔๓๑ ๔๓๒ ๔๓๓ ๔๓๔ ๔๓๕ ๔๓๖ ๔๓๗ ๔๓๘ ๔๓๙ ๔๔๐ ๔๔๑ ๔๔๒ ๔๔๓ ๔๔๔ ๔๔๕ ๔๔๖ ๔๔๗ ๔๔๘ ๔๔๙ ๔๕๐ ๔๕๑ ๔๕๒ ๔๕๓ ๔๕๔ ๔๕๕ ๔๕๖ ๔๕๗ ๔๕๘ ๔๕๙ ๔๖๐ ๔๖๑ ๔๖๒ ๔๖๓ ๔๖๔ ๔๖๕ ๔๖๖ ๔๖๗ ๔๖๘ ๔๖๙ ๔๗๐ ๔๗๑ ๔๗๒ ๔๗๓ ๔๗๔ ๔๗๕ ๔๗๖ ๔๗๗ ๔๗๘ ๔๗๙ ๔๘๐ ๔๘๑ ๔๘๒ ๔๘๓ ๔๘๔ ๔๘๕ ๔๘๖ ๔๘๗ ๔๘๘ ๔๘๙ ๔๙๐ ๔๙๑ ๔๙๒ ๔๙๓ ๔๙๔ ๔๙๕ ๔๙๖ ๔๙๗ ๔๙๘ ๔๙๙ ๕๐๐ ๕๐๑ ๕๐๒ ๕๐๓ ๕๐๔ ๕๐๕ ๕๐๖ ๕๐๗ ๕๐๘ ๕๐๙ ๕๑๐ ๕๑๑ ๕๑๒ ๕๑๓ ๕๑๔ ๕๑๕ ๕๑๖ ๕๑๗ ๕๑๘ ๕๑๙ ๕๒๐ ๕๒๑ ๕๒๒ ๕๒๓ ๕๒๔ ๕๒๕ ๕๒๖ ๕๒๗ ๕๒๘ ๕๒๙ ๕๓๐ ๕๓๑ ๕๓๒ ๕๓๓ ๕๓๔ ๕๓๕ ๕๓๖ ๕๓๗ ๕๓๘ ๕๓๙ ๕๔๐ ๕๔๑ ๕๔๒ ๕๔๓ ๕๔๔ ๕๔๕ ๕๔๖ ๕๔๗ ๕๔๘ ๕๔๙ ๕๕๐ ๕๕๑ ๕๕๒ ๕๕๓ ๕๕๔ ๕๕๕ ๕๕๖ ๕๕๗ ๕๕๘ ๕๕๙ ๕๖๐ ๕๖๑ ๕๖๒ ๕๖๓ ๕๖๔ ๕๖๕ ๕๖๖ ๕๖๗ ๕๖๘ ๕๖๙ ๕๗๐ ๕๗๑ ๕๗๒ ๕๗๓ ๕๗๔ ๕๗๕ ๕๗๖ ๕๗๗ ๕๗๘ ๕๗๙ ๕๘๐ ๕๘๑ ๕๘๒ ๕๘๓ ๕๘๔ ๕๘๕ ๕๘๖ ๕๘๗ ๕๘๘ ๕๘๙ ๕๙๐ ๕๙๑ ๕๙๒ ๕๙๓ ๕๙๔ ๕๙๕ ๕๙๖ ๕๙๗ ๕๙๘ ๕๙๙ ๖๐๐ ๖๐๑ ๖๐๒ ๖๐๓ ๖๐๔ ๖๐๕ ๖๐๖ ๖๐๗ ๖๐๘ ๖๐๙ ๖๑๐ ๖๑๑ ๖๑๒ ๖๑๓ ๖๑๔ ๖๑๕ ๖๑๖ ๖๑๗ ๖๑๘ ๖๑๙ ๖๒๐ ๖๒๑ ๖๒๒ ๖๒๓ ๖๒๔ ๖๒๕ ๖๒๖ ๖๒๗ ๖๒๘ ๖๒๙ ๖๓๐ ๖๓๑ ๖๓๒ ๖๓๓ ๖๓๔ ๖๓๕ ๖๓๖ ๖๓๗ ๖๓๘ ๖๓๙ ๖๔๐ ๖๔๑ ๖๔๒ ๖๔๓ ๖๔๔ ๖๔๕ ๖๔๖ ๖๔๗ ๖๔๘ ๖๔๙ ๖๕๐ ๖๕๑ ๖๕๒ ๖๕๓ ๖๕๔ ๖๕๕ ๖๕๖ ๖๕๗ ๖๕๘ ๖๕๙ ๖๖๐ ๖๖๑ ๖๖๒ ๖๖๓ ๖๖๔ ๖๖๕ ๖๖๖ ๖๖๗ ๖๖๘ ๖๖๙ ๖๗๐ ๖๗๑ ๖๗๒ ๖๗๓ ๖๗๔ ๖๗๕ ๖๗๖ ๖๗๗ ๖๗๘ ๖๗๙ ๖๘๐ ๖๘๑ ๖๘๒ ๖๘๓ ๖๘๔ ๖๘๕ ๖๘๖ ๖๘๗ ๖๘๘ ๖๘๙ ๖๙๐ ๖๙๑ ๖๙๒ ๖๙๓ ๖๙๔ ๖๙๕ ๖๙๖ ๖๙๗ ๖๙๘ ๖๙๙ ๗๐๐ ๗๐๑ ๗๐๒ ๗๐๓ ๗๐๔ ๗๐๕ ๗๐๖ ๗๐๗ ๗๐๘ ๗๐๙ ๗๑๐ ๗๑๑ ๗๑๒ ๗๑๓ ๗๑๔ ๗๑๕ ๗๑๖ ๗๑๗ ๗๑๘ ๗๑๙ ๗๒๐ ๗๒๑ ๗๒๒ ๗๒๓ ๗๒๔ ๗๒๕ ๗๒๖ ๗๒๗ ๗๒๘ ๗๒๙ ๗๓๐ ๗๓๑ ๗๓๒ ๗๓๓ ๗๓๔ ๗๓๕ ๗๓๖ ๗๓๗ ๗๓๘ ๗๓๙ ๗๔๐ ๗๔๑ ๗๔๒ ๗๔๓ ๗๔๔ ๗๔๕ ๗๔๖ ๗๔๗ ๗๔๘ ๗๔๙ ๗๕๐ ๗๕๑ ๗๕๒ ๗๕๓ ๗๕๔ ๗๕๕ ๗๕๖ ๗๕๗ ๗๕๘ ๗๕๙ ๗๖๐ ๗๖๑ ๗๖๒ ๗๖๓ ๗๖๔ ๗๖๕ ๗๖๖ ๗๖๗ ๗๖๘ ๗๖๙ ๗๗๐ ๗๗๑ ๗๗๒ ๗๗๓ ๗๗๔ ๗๗๕ ๗๗๖ ๗๗๗ ๗๗๘ ๗๗๙ ๗๘๐ ๗๘๑ ๗๘๒ ๗๘๓ ๗๘๔ ๗๘๕ ๗๘๖ ๗๘๗ ๗๘๘ ๗๘๙ ๗๙๐ ๗๙๑ ๗๙๒ ๗๙๓ ๗๙๔ ๗๙๕ ๗๙๖ ๗๙๗ ๗๙๘ ๗๙๙ ๘๐๐ ๘๐๑ ๘๐๒ ๘๐๓ ๘๐๔ ๘๐๕ ๘๐๖ ๘๐๗ ๘๐๘ ๘๐๙ ๘๑๐ ๘๑๑ ๘๑๒ ๘๑๓ ๘๑๔ ๘๑๕ ๘๑๖ ๘๑๗ ๘๑๘ ๘๑๙ ๘๒๐ ๘๒๑ ๘๒๒ ๘๒๓ ๘๒๔ ๘๒๕ ๘๒๖ ๘๒๗ ๘๒๘ ๘๒๙ ๘๓๐ ๘๓๑ ๘๓๒ ๘๓๓ ๘๓๔ ๘๓๕ ๘๓๖ ๘๓๗ ๘๓๘ ๘๓๙ ๘๔๐ ๘๔๑ ๘๔๒ ๘๔๓ ๘๔๔ ๘๔๕ ๘๔๖ ๘๔๗ ๘๔๘ ๘๔๙ ๘๕๐ ๘๕๑ ๘๕๒ ๘๕๓ ๘๕๔ ๘๕๕ ๘๕๖ ๘๕๗ ๘๕๘ ๘๕๙ ๘๖๐ ๘๖๑ ๘๖๒ ๘๖๓ ๘๖๔ ๘๖๕ ๘๖๖ ๘๖๗ ๘๖๘ ๘๖๙ ๘๗๐ ๘๗๑ ๘๗๒ ๘๗๓ ๘๗๔ ๘๗๕ ๘๗๖ ๘๗๗ ๘๗๘ ๘๗๙ ๘๘๐ ๘๘๑ ๘๘๒ ๘๘๓ ๘๘๔ ๘๘๕ ๘๘๖ ๘๘๗ ๘๘๘ ๘๘๙ ๘๙๐ ๘๙๑ ๘๙๒ ๘๙๓ ๘๙๔ ๘๙๕ ๘๙๖ ๘๙๗ ๘๙๘ ๘๙๙ ๙๐๐ ๙๐๑ ๙๐๒ ๙๐๓ ๙๐๔ ๙๐๕ ๙๐๖ ๙๐๗ ๙๐๘ ๙๐๙ ๙๑๐ ๙๑๑ ๙๑๒ ๙๑๓ ๙๑๔ ๙๑๕ ๙๑๖ ๙๑๗ ๙๑๘ ๙๑๙ ๙๒๐ ๙๒๑ ๙๒๒ ๙๒๓ ๙๒๔ ๙๒๕ ๙๒๖ ๙๒๗ ๙๒๘ ๙๒๙ ๙๓๐ ๙๓๑ ๙๓๒ ๙๓๓ ๙๓๔ ๙๓๕ ๙๓๖ ๙๓๗ ๙๓๘ ๙๓๙ ๙๔๐ ๙๔๑ ๙๔๒ ๙๔๓ ๙๔๔ ๙๔๕ ๙๔๖ ๙๔๗ ๙๔๘ ๙๔๙ ๙๕๐ ๙๕๑ ๙๕๒ ๙๕๓ ๙๕๔ ๙๕๕ ๙๕๖ ๙๕๗ ๙๕๘ ๙๕๙ ๙๖๐ ๙๖๑ ๙๖๒ ๙๖๓ ๙๖๔ ๙๖๕ ๙๖๖ ๙๖๗ ๙๖๘ ๙๖๙ ๙๗๐ ๙๗๑ ๙๗๒ ๙๗๓ ๙๗๔ ๙๗๕ ๙๗๖ ๙๗๗ ๙๗๘ ๙๗๙ ๙๘๐ ๙๘๑ ๙๘๒ ๙๘๓ ๙๘๔ ๙๘๕ ๙๘๖ ๙๘๗ ๙๘๘ ๙๘๙ ๙๙๐ ๙๙๑ ๙๙๒ ๙๙๓ ๙๙๔ ๙๙๕ ๙๙๖ ๙๙๗ ๙๙๘ ๙๙๙ ๑๐๐๐

จิตรให้บริสุทธ^๕ ขำระทิฐิให้บริสุทธ^๕ ขำระความสงสัยในอดีตอนา
 กตให้บริสุทธ^๕ ด้วยปัจจุบันธรรมวินิจฉัยทางดำเนิรให้ตรง ละวิปการ^๕
 สัญญาได้^๕ แล้ว น้อมจิตร^๕ ดูวิบัติสัญญาณ^๕ ๗ จะชักแผนที่ของ
 โบราณจารย์ คือ แบบแผนมาแสดงไว้พอเป็นราว ถ้าจะให้ชาว
 สันต^๕สงสัย ต้องไปตรวจดูตาม แผนที่จ^๕รู้ดีกว่าแผนที่กับภูมิประเทศห่าง
 ไก่กันสักปานใด แต่ถึงอย่างนั้นก็ยัง^๕มีทางวินิจฉัย^๕ รู้จักผิดแ่ถูก
 แผนที่^๕มีคุณแก่ ผู้ตรวจภูมิประเทศนั้นใด ตำราแบบแผนที่^๕มีคุณแก่
 กุศบุตร^๕ ผู้ดำเนิรในวิบัติสัญญาณ^๕ นั้น ยกลง^๕ธาร^๕ขันต์^๕ ไตรลักษณ์^๕
 ชื่อว่าสัมมต^๕นะญาณ ให้พิจารณาความเกิดชนแ่ ความเสื่อมไป
 ของ^๕ ดั่งธาร^๕ทั้งหลายชื่ออุทย^๕ัพพญาณ แ่ปลด้อยความเกิด^๕ขึ้น^๕เดีย
 พิจารณาความขำระหักพังแห่ง^๕ ดั่งธาร^๕ทั้งหลายนำดยค^๕ด^๕ยของ ชื่อว่า
 ภังคญาณ ๗ ตามเพ่งอาทินพโทษแห่ง^๕ ดั่งธาร^๕ทั้งหลายนั้น ให้เห็น
 ดั่งเรือนไฟไหม้ ชื่อว่าอาทินว^๕ญาณ ๗ ให้เกิดญาณเห็นอย^๕หนาย^๕ใน
 ดั่งธาร^๕ทั้งหลายที่^๕ตนเห็นโทษแ่^๕นั้น ชื่อว่าภยคุ^๕ฏฐานญาณ คิด
 จะปลดเปลื้องตนให้^๕พ้นจากอ^๕ฏฏภย อย่างมัจฉา^๕ชาติ^๕คิดจะ^๕พ้นจาก
 ข่าย^๕นั้น ชื่อว่าม^๕จจุ^๕กัมม^๕ตาญาณ ๗ พิจารณา^๕เนื่อง^๕ๆใน^๕ ดั่งธาร^๕ทั้ง
 หลาย^๕นั้นเพื่อหาอุบาย^๕เครื่องปลดเปลื้อง ชื่อว่าปฏิ^๕ดั่งธาร^๕ญาณ^๕ทำจิตร^๕
 เป็นกตาง^๕เพ่ง^๕ ดั่งธาร^๕ทั้งหลายที่^๕ตนเห็นโทษมา^๕แ่^๕เป็นอารมณ์^๕ ด้วยสติ
 สัมป^๕ชัญญ^๕อุป^๕ถัมภ^๕ ชื่อว่า^๕ ดั่งธาร^๕เบก^๕ชาญาณ^๕ ดั่งธาร^๕เบก^๕ชาญาณ^๕นั้น
 เป็น^๕เบื้องต้นแห่ง^๕ สัจจานุ^๕โตมิก^๕ญาณ แ่โคตร^๕ภ^๕ญาณ แ่^๕ม^๕ค^๕ค

ญาณเป็นลำดับไป อุเบกขา ที่ สัมปยุตต์ด้วยสังขารทั้งห้าเป็นวิบัติ
นาลักษณะอย่างนี้ ชื่อว่าสังขารเบกขญาณ ฯ ถ้ากจิตร ชนต้องค
ณานระวิตก วิจารณ์ บิบัติ ดูได้ให้ คงเหลือ อยู่แต่ เอกัคคตา กับ
อุเบกขาเท่านั้น ชื่อจตุตถญาณเบกขา ฯ ให้ พุทธบริษัทกำหนดอุเบกขา
บารมี ตามนัยที่ พระผู้มี พระภาคเจ้า ทรง บำเพ็ญ ให้ เต็มรอบ แล้ว นำ
มาแจกมีแตกต่างโดยประเภทเป็นอันมาก ที่นำมาแสดงไว้ใน
ที่นี้พอเป็นนิตินัน เท่านั้น พึงเข้าใจว่าจิตมีขันธ์เป็นกตาง ชื่อ
ว่าอุเบกขาจิตที่ เป็นอุเบกขานั้น ถ้า สัมปยุตต์ด้วยธรรมประเภท
โดย้อม มีคุณานุภาพให้ ประโยชน์นั้นๆ ดำเนิน เมื่อ พุทธบริษัทได้รับ
แจกอุเบกขาบารมีแล้ว พึงตรวจดูนิสสัยของตนจะชอบใจในอุเบกขา
พรหมวิหาร หรืออุเบกขา สัมโพธิธรรม หรือสังขารเบกขญาณ
ถ้าชอบใจในอุเบกขาประเภทใด ก็พึงตั้งใจประพฤติปฏิบัติให้ เกิดให้
มีใน ตนให้บริบูรณ์ถ้วนแต่เป็นบาทแห่ง วิบัติ สอนให้บรรทมรณญาณ
ผจญได้ ด้วยกันทุกประเภทแห่งอุเบกขา ข้อสำคัญคือ ความทำ
จริง ดำเนินด้วยความไม่ประมาท ถ้าผู้ตั้งใจดำเนินปฏิบัติตาม โดย
นัยดัง แสดงมานี้ ก็จะมีแต่ความงอกงามเจริญรุ่งเรืองในพระ
พุทธศาสนา ดังวิสัยนามาด้วยประการนี้ ฯ

โรงพิมพ์ กิมหลี่หงวน

ตึกไค้งเสาชิงช้า พระนคร

รับทำการพิมพ์ทุกชนิด การ์ดเชิญ, นามบัตร
ฉีกา, ใบเสร็จ, แบบฟอร์ม, หนังสือยก,
ภาพจิตร, ฯลฯ และตัวอักษรมีพร้อม

ทุกชนิด เช่นอักษรไทย, จีน, อังกฤษ
ด้วยความปราณีต โดยราคาย่อมเยา
ทั้งมีแบบเรียนทุกชนิดจำหน่ายด้วย แะ
หนังสือสัญญาต่าง ๆ เมื่อท่านต้องการ
เชิญตรงไปยังร้านข้าพเจ้า ๆ จะคิดราคา
ให้ย่อมเยา